

INTERNATIONAL MAGAZINE

20/-

ਬਹੁਮ ਦੀਸੈ ਬਹੁਮ ਸੁਖੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਸਈਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਕਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਈਐ ॥

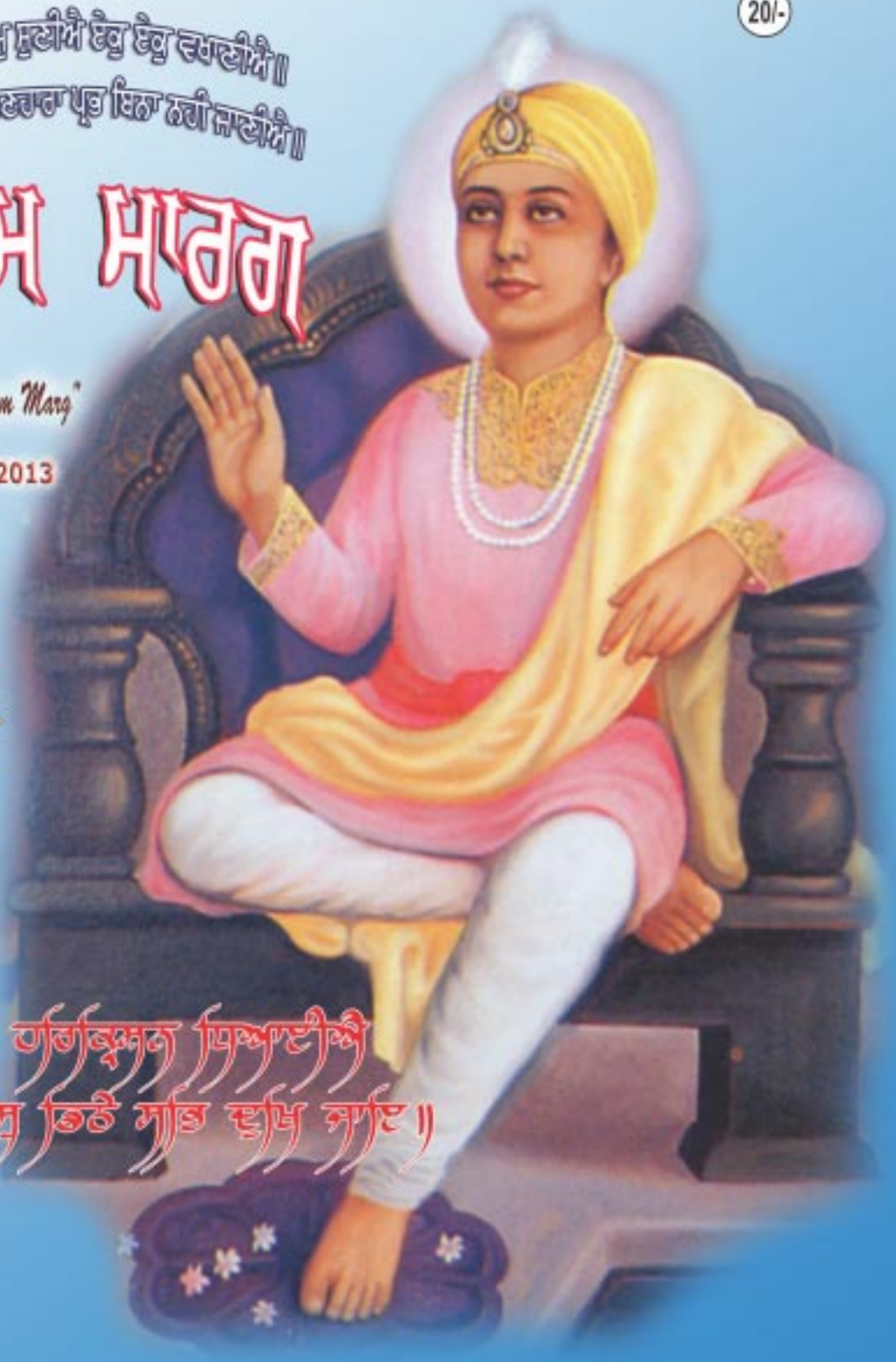
ਆਤਮ ਮਾਰਗ

Monthly Issue "Atam Marg"

ਜੁਲਾਈ (July) 2013

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ
ਜਿਸੁ ਭਿਠੈ ਸੁਖਿ ਦੁਖਿ ਜਾਇ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਉਨ੍ਹੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜੁਲਾਈ, 2013
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਬਾਨੀ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ ਐਡੀਟਰ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ ਨੰ: - 9779816909

Postal Address for any Enquiry, Money Order,

Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib

(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.

Kharar, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
220/-	2020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਗੁਰਮਤਿ)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
2500/-	25000/-

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010

[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in

http:# www.ratwarasahib.org

http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਮੈਗਜੀਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੇ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਅਸਟਰੇਲੀਆ : ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮੋਬਾਇਲ 0061-469927233, ਫੋਨ : 0061-394091040

ਸੰਪਰਕ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ) ਬਾਬਾ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ 9855132009

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 01602255001

ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ 9417214386

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ 9417214381

ਬੀ ਐਫ ਕਾਲਜ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ 9417214382

ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ 9872814385

9855528517, 9417214385

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਚਿਦਿਆ ਮੰਦਰ (CBSE) 01602255003

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸਕੂਲ (PSEB) 01602255004

ਜਰਨਲ 9417214384, 83

ਹਸਪਤਾਲ ਸੇਵਾ 160-2255007, 8872485694

ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ 0160-2254459

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ
ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਾਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ - ਅਜੀਤ ਗੜ੍ਹ
(ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	4
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	5
3.	ਸੰਤ ਬਚਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	8
4.	ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਪਰਮਹੰਸ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	12
5.	ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	20
6.	ਸਾਈ ਨਾਮ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	25
7.	ਸਮਾਗਮ ਸਰਗਰਮੀਆਂ	30
8.	ਸਟੀਕ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ	43
9.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	46
10.	ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	51
11.	ਸਿਰਮੌਰ ਰਤਨ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਪਿਆਰੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	53
12.	ਛੱਠਮ ਪੀਰ ਬੈਠਾ ਗੁਰੂ ਭਾਰੀ.....॥ ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ	56
13.	ਜਿਸ ਡਿਠੈ ਸਭ ਦੁਖ ਜਾਇ.....॥ ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ	59
14.	ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2 ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	61
15.	ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ	64

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਕ ਕਾਵਿ-ਬੰਦ ਵਿਚ 'ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ' ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦਸਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੈਸੇ ਸਤ ਮੰਦਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਉਸਾਰ ਦੀਨੇ,
ਤੈਸਾ ਪੁੰਨ ਸਿਖ ਕਉ ਇਕ ਸਬਦ ਸਿਖਾਏ ਕਾ॥

ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੬੭੩/੩

ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਪੁੰਨ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸੌ (100) ਮੰਦਰ ਉਸਾਰਨ ਦੇ ਪੁੰਨ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ 'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ, ਸਿਖਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੇਕ ਅਮਲ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ -

ਸਭਸੈ ਉਪਰਿ ਗੁਰ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਹੋਰ ਕਬਨੀ ਬਦਉ ਨ ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੪

ਐਸਾ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ 'ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ' ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਹੀ-ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਸਰਵੋਤਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਰਾਹੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ ਰਾਹੀਂ ਪੁੰਨ-ਪਾਪ, ਚੰਗੇ-ਬੁਰੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਆਤਮ-ਪਰਮਾਤਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਾਸ-ਮਈ ਅਨੰਦ-ਮਈ ਜੀਵਨ-ਜੀਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦੁਖਾਂ, ਕਲੇਸ਼ਾਂ, ਫਿਕਰਾਂ ਅੰਦੋਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸੱਚੇ-ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਖੁਦ ਸਾਧਨ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ। ਆਉ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀਏ।

ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮਕ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਚਿਣਗ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪਸ਼ੂ ਸਮਾਨ ਹਨ -

ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਸੇਵਿਓ ਸਬਦਿ ਨ ਕੀਤੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਓਇ ਮਾਣਸ ਜੁਨਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਪਸੁ ਢੋਰ ਗਾਵਾਰ ॥

ਓਨਾ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਨ ਧਿਆਨੁ ਹੈ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਪਿਆਰੁ ॥

ਮਨਮੁਖ ਮੁਏ ਵਿਕਾਰ ਮਹਿ ਮਹਿ ਜਮਹਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੮

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ-ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ, ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਨਾ, ਸੰਵਾਰਨਾ ਇੰਜ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰਨਾ, ਸੰਵਾਰਨਾ -

ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥

ਅਨਿਕ ਸਾਜ ਸੀਗਾਰ ਬਹੁ ਕਰਤਾ ਜਿਉ ਮਿਰਤਕੁ ਓਢਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੭੧੨

ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਹਲੂਣਾ ਦੇ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ, ਭਾਈ! ਸੁਣ, ਸੋਚ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਦਸ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਤੇਰਾ ਅਸਲਾ ਕੀ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਏਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕੀ

ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਏਨੀ ਖਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੂੰ ਏਨਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ? -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੋਤਿਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਵਿਚ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ। ਹੇ ਮਨੁੱਖ! ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਅਤਿਅੰਤ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਅਹੰਕਾਰ ਹੈ। ਏਸੇ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਮਨੁੱਖ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਫਿੱਕੇ ਬਚਨ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਫੱਟ ਲਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਧਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ? ਇਹ ਤੇਰਾ ਨਾਮ, ਅਹੰਕਾਰ, ਕਿੱਥੋਂ ਟਿੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਕਵਨ ਥਾਨ ਧੀਰਿਓ ਹੈ ਨਾਮਾ ਕਵਨ ਬਸਤੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਕਵਨ ਚਿਹਨ ਸੁਨਿ ਉਪਰਿ ਛੋਹਿਓ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਤ ਗੁਣ-ਭਰਪੂਰ ਹਨ। ਪਉਣ ਤੇ ਪਾਣੀ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਖਿਮਾ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਹਉਮੈ, ਅਹੰਕਾਰ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ?

ਸਹਨ ਸੀਲ ਪਵਨ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਬਸੁਧਾ ਖਿਮਾ ਨਿਭਰਾਤੇ ॥

ਪੰਚ ਤਤ ਮਿਲਿ ਭਇਓ ਸੰਜੋਗਾ ਇਨ ਮਹਿ ਕਵਨ ਦੁਰਾਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਸਾਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਤੀਜੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਗਤ-ਖਿਲਾਰਾ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਬਰਨ ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਐਸੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਹੱਸ ਬੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਰਲ ਤੋਂ ਸਰਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਕੈਸਾ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਿਆ ਜਾਵੇ? ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

੧. ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ

ਸੁਨਿ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ ਸਦ ਜੀਵਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੯

੨. ਜੀਵਤ ਜੀਵਤ ਜੀਵਤ ਰਹਹੁ ॥

ਰਾਮ ਰਸਾਇਣੁ ਨਿਤ ਉਠਿ ਪੀਵਹੁ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸਨਾ ਕਹਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੮

੩. ਤਿਪਤਿ ਭਈ ਸਚੁ ਭੋਜਨੁ ਖਾਇਆ ॥

ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥ ੧ ॥

ਜੀਵਨਾ ਹਰਿ ਜੀਵਨਾ ॥ ਜੀਵਨੁ ਹਰਿ ਜਪਿ ਸਾਧਸੰਗਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 19 'ਤੇ)

ਸਾਵਣਿ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ॥
ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੂੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਛਾਰੁ॥
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥
ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰੁ॥
ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ॥
ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੁ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥
ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਤੱਕਿਆ ਜਿਵੇਂ ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਅੱਧੇ ਹਾੜ ਤੋਂ ਘਟਾਂ ਉਮੰਡ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਦਲ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਠੰਢੀ ਵਾਯੂ ਰੁਮਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਉਛਲ-ਉਛਲ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਹਰਿਆਵਲ ਦਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਮੀਂਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਿਖਾਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ, ਕੁਠਾਰਾਂ ਧੋ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਪੱਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ ਚਲ ਕੇ ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੋਏ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਖਰ ਕੇ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਂਧੀ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਖਰੇ ਹੋਏ ਬਿਛਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਅਸਰ, ਇਸ ਨਿਖਾਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਇਕ ਅਜੀਬ ਹੀ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਠ ਤੇ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਝੁਣ-ਝੁਣੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਵਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਦਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਈ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸ ਠੰਢਕ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇੜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਖਿੜਦਾ ਹੈ-ਖਿੜਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਖਿੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ

ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੜਫ ਰਹੇ ਪਿਆਰੇ

ਇਸ ਠੰਢਕ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਧੁਨ ਇਸ ਪਿਆਰ ਵਿਚੋਂ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਆਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਨਾਮ ਧੁਨ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਉਸ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਛਿਨ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਪਰ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਮਾਣਾਂ। ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਫਰਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗ ਸਾਰੇ ਫਿੱਕੇ ਹਨ, ਇਹ ਕੁਸੰਭੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਂਗੂੰ ਕੱਚੇ ਰੰਗ ਹਨ। ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਛਿਨ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸੁਭਾਗੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਰੰਗ ਕਦੇ ਮੈਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਹਿੰਦਾ ਹੈ-

ਰਾਮ ਰੰਗੁ ਕਦੇ ਉਤਰਿ ਨ ਜਾਇ॥

ਗੁਰ ਪੂਰਾ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ॥ ਅੰਗ - 194

ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਵਾਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ,

ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਹੱਸਰਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ, ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ -

ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ॥
 ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਸੁਖਦਾਈਆ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਭਾਇ॥
 ਸਹਜਿ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ ਛੋਡਿਆ ਨਹ ਜਾਇ॥
 ਜਰਾ ਮਰਾ ਨਹ ਵਿਆਪਈ ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਪਾਇਆ॥
 ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਘਾਨਿਆ ਗੁਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਇਆ॥
 ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਾ॥
 ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈਐ ਕਿਆ ਕਹਿ ਮੁਖਿ ਬੋਲਾ॥ ਅੰਗ
 - 808

ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ
 ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ॥ ਅੰਗ - 985

ਇਹ ਰੰਗ ਚਲੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਤਿਸੰਗ ਕੀ ਰੇਣੁ ਮੁਖਿ ਲਾਗੀ
 ਕੀਏ ਸਗਲ ਤੀਰਥ ਮਜਨੀਠਾ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੰਗ ਚਲੂਲ ਭਏ ਹੈ
 ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਮਜੀਠਾ॥ ਅੰਗ - 1212

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਿਅੰਕਰ ਜੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਜੁੱਧ ਦੀ ਕਮਾਨ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਜਰਨੈਲ, ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਠਾਣ, ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਫੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਝ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹ ਜੁੱਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੁੱਧ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁਛਿਆ। ਇਕ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋਈ ਕਿ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਯਾਨਿ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਫਟੜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਵੀ ਫੱਟੜਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ-ਟੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਵ ਨੇਤ ਨਾਲ ਉਸੇ ਮੁਗਲ ਜਰਨੈਲ ਖਾਨ ਦੀ ਦੰਦਲ

ਭੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਸੀਸ ਆਪਣੇ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਸਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਰੰਗ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਤਿ ਠੰਢੀ ਠਾਰ ਰੋ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਧੋ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਨੂਰ ਭਰਿਆ ਦੀਦਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ-ਬੇਗਾਨੇ ਦੀ ਪਰਖ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸਭ ਥਾਂ ਵਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।” ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਪੱਟੀਆਂ ਤੇ ਮਲੂਮ ਦੀ ਡੱਬੀ ਫੜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਰੰਗ ਰੱਤਿਆ ਸੱਜਣਾ! ਤੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਜਖਮ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਮਲੂਮ ਲਾਈਂ ਅਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੀਂ।

ਇਹ ਹੈ ਅਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਰੱਤਿਆਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੁਸੰਭਾ ਰੰਗ ਲਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਰੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਆਹ (ਰਾਖ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ, ਕਸਤੂਰੀ ਤੇ ਲਪਟਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਚੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
 ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ
 ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥ ਅੰਗ - 14
 ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੂੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਫਾਰੁ॥
 ਅੰਗ - 134

ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਿਚਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਰਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ। ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਤੰਤ ਬੇਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਸੁਆਂਤੀ ਬੂੰਦ ਝਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਸ, ਭਟਕਣਾ ਬੁਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ
 ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਪ੍ਰਭੂ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਪਾਉ॥ ਅੰਗ - 293

ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਥ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ

ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਉਹ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਾਪ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਦੋਂ ਵਾਲਾ ਹੁੱਸੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਰੁਮਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਨਸਪਤੀ ਝੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਨਗਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੀਆਂ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਅੰਦਰ ਝਰਨੂਟਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ

ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ -

ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਇਆ

ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ॥

ਅੰਗ - 134

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸੀਏ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਸ਼ਬਦ ਸਦਕੇ ਉਹ ਸੰਵਾਰੇ ਗਏ -

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ

ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਉਹ ਸੋਹਾਗਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਹਾਗ ਦਾ ਰਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁੰਜਾਰਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ; ਝਿਮ-ਝਿਮ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਉਮੰਡ-ਉਮੰਡ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਵਣ ਦਾ

ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਹਾਈ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ

ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 134

ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਹਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੋਭ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ, ਫੋਕੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਅਗਨ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮ ਆਪੇ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਇਆ ਅਗਨ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਇਸ ਚਲੂਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰੰਗ ਦੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇਹ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵੀ ਸਾਵਣ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਉਸ ਨਾਮ ਫੁਹਾਰ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਬਣ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਰਸੀਆ ਹੋ ਕੇ ਰੰਗ ਰਤੜਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਇਸ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੋਹੜੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਆਤਮ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਣਾਂ। ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਮਰਾਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਾਂ ਅਤੇ ਤਕਦਾ ਹੀ ਰਹਾਂ। ਮੂਸਾ ਜੀ ਨੇ ਕੋਹੋ-ਤੂਰ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਿਆ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅਸਾਡੀਆਂ ਭੁਲਾਂ ਨਾ ਤੱਕ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਣ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਦੀ ਕੰਧ ਓਹਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਠੰਢੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਗੀਣਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਭੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਣ-ਕਣ ਤੇ ਨੂਰ ਝਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਡਾਕਟਰ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਮੰਨ ਲੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ, “ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਾਂ?” ਤੇਰੀ ‘ਮੈਂ’ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਪੜਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਚਿੰਬੜ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆ ਜੋ ਫੁਰਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੁ॥

ਅੰਗ - 1291

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ॥

ਅੰਗ - 275

ਸੰਤ ਬਚਨ

(ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਸੰਤ ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ - 'ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਖੰਡ ਸਚੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ॥ ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਲੋਅ ਸਚੇ ਆਕਾਰ॥' ਤਾਂ ਐਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਸੱਚਾ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਧੂਏਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਅਤੇ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ। ਯਥਾਰਥ ਬਾਤ ਕੀ ਹੋਈ?

ਉਤਰ - ਅਵਸਥਾ ਭੇਦ ਨਾਲ ਦੱਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਤਿ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਸਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ-ਬੇਗਾਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਨ ਤੇ ਲਾਭ ਮਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਤ੍ਰੀ, ਬੱਚੇ ਪਿਆਰੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੇ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਜੇ ਇਸਦੇ ਮਗਰ ਡਾਕੂ ਪੈ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਂਦਾ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਲੁਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਮਦਦ ਲਈ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਧਕ-ਧਕ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਸੋਚ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਡਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਡਰਦਾ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ॥
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮਾਨ ਸਭੁ ਬਿਨਸੀਐ ਕਿਆ ਲਗਹਿ ਗਵਾਰ॥
ਅੰਗ - 808

ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ॥
ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ ਜਾਗਤ ਭਖਲਾਇਆ॥
ਆਰਜਾ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ਧੰਧੈ ਧਾਇਆ॥
ਪੂਰਨ ਭਏ ਨ ਕਾਮ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ॥
ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਜੰਤੁ ਜਾ ਆਪਿ ਭੁਲਾਇਆ॥
ਅੰਗ -
707

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਗਰਤ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਹੈ; ਰੈਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਲੰਮਾ ਜੀਵਨ

ਭੀ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੈਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ, ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਮਰ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਆਯੂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਸੁਪਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਸੇਰ ਆਟਾ ਵੀ ਖਾਇਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋ ਆਟਾ ਵੀ ਖਾਇਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਰਾਤ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਹੀ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨ ਔਰ ਮਨੋਰਾਜ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਸੰਕਲਪ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗਰਤ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਸਿਰਫ ਕਲਪਨਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹਨ, ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸ਼ੇਰ, ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਦੇਵਤਾ, ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸੱਪ ਕੇਵਲ ਫੁਰਨੇ ਮਾਤਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗਰਤ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਫੁਰਨੇ ਮਾਤਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਛ ਵੀ ਅਹਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਤਿ ਵਸਤੂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨਿਰਾਕਾਰ, ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ, ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਥਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰ ਆਪਣੀ ਕਠੋਰਤਾ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਆਪਣੀ ਦਰੱਵਤਾ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਆਪਣੀ ਸੁੰਨਤਾ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕਤਾ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਅਸਥਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਕੁਛ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ॥
ਅੰਗ - ੮੪੬

ਨਾਮ ਰੂਪ ਦੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਕਲਪਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੀ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਉਚੀਆਂ-ਉਚੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਪੜਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਸੂਤਰ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਿਖ ਤਾਂ ਬਰਤਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੇਵਰ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਦੋਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਸੋਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੈਂਕੜੇ ਘੜੇ ਦਿਸਦੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਹੀ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਪਨਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਰੂਪ ਪਰਪੰਚ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਘੜੇ ਬਣੇ ਹਨ, ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਦਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਗਤ ਕਹਿਣਾ ਮਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਨਿਤ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਿਸਚਾ ਹਰ ਵਕਤ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਕੇਵਲ ਭਰਮ ਮਾਤਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਤਤਾ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੀ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਭ ਪਾਸੇ ਇਕ ਆਤਮਾ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਾਕਾਰ, ਅਚੱਲ ਅਤੇ ਕੂਟਅਸਥ ਹੈ।

ਮਨ ਫੁਰਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੁਰਨਾ ਅਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਰ ਅਕਾਸ਼ ਸੁੰਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੁੰਨ ਖਾਲੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਯਾਨਿ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਸੁੰਨ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਗਤ ਜਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੀ ਵਿਚਾਰ, ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲੈਅ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਆਤਮਾ ਹੀ ਬਚਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਭਰਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਅੱਡਰਾ ਭਾਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੰਮਾ ਅਧਿਆਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਇਹ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਟਕ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੱਸੀ ਪਈ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨ-ਵਸ ਸੱਪ ਦਾ ਭਰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁਚ ਡਰਦੇ ਭੀ ਹਾਂ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਭੀ ਹਾਂ; ਜਦ ਤਕ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਡਰਦੇ ਅਤੇ ਕੰਬਦੇ ਹੀ ਰਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਭਰਮ ਦੇ ਵੱਸ ਪਏ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਚਿਤਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੱਸੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਗਿਆਨ ਉਪਰ ਆਪ ਹੀ ਹੱਸਾਂਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਭਰਮ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਣਹੋਏ ਜਗਤ ਦਾ ਲੰਮਾ ਅਧਿਆਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਧਿਆਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਗਤ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਸਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਹਾਵੇ-ਹਉਂਕਿਆਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਗਮੀਆਂ ਆਦਿ ਦੁਵੰਦ ਵਿਚ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਧੂਏਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਇਵੇਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਭੀ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਤਿ ਕੀ ਹੈ? ਇਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਛ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪੇ ਆਪ ਹੀ ਹੈ।

ਜੋ ਚੀਜ਼ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਤੋਂ ਪਸਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬੀਜ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਉਸ ਬੀਜ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਬੀਜ ਬੀਜ ਦੇਖਿਓ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ॥

ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰਾ॥ ਅੰਗ - ੭੩੬

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ' ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

**ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ॥
ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਠਾਉ॥
ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ॥
ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ॥
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗੁ॥
ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗੁ॥
ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸੁ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਭਿਨਾਸੁ॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲੁ॥**

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ - ਇਕ ਨਾਮ, ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ, ਤੀਸਰਾ ਸਤਿ, ਚੌਥਾ ਚਿੱਤ, ਪੰਜਵਾਂ ਅਨੰਦ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ' ਸਭ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਐਂ ਕਹੋ ਕਿ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਥਿਆ ਹਨ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਮ ਰੂਪ (ਜਿਸਮ ਤੇ ਜਗਤ) ਆਤਮਾ (ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ) ਦੇ ਆਸਰੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਕੇਵਲ 'ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ' ਰਸ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ 'ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ' ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਮਿਥਿਆ ਹੈ - ਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਭੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ (ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ) ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਸਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲਹਿਰ, ਬੁਲਬੁਲੇ ਤੇ ਝੰਗ ਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾਮ, ਰੂਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿੰਨੀ-ਜਿੰਨੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਤਨੀ-ਉਤਨੀ ਹੀ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਡੁੱਬਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਤਨਾ ਹੀ ਸੁੱਖ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਰੜੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਦਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਤੇ ਲਹਿਰਾਂ ਇਕ ਰੂਪ ਹੀ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਲਹਿਰਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪ ਅਤੇ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗਿਆਨਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਜਗਤ ਅਤੇ ਨਾਮ, ਰੂਪ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਨਹੀਂ

ਕੀਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰਬੰਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਐਂ ਕਹੋ ਕਿ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਛ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਕੋਈ ਭੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸਨੂੰ ਜਗਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਸਮੁੱਚਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਏ ਨੇਤ੍ਰੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
 ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖੁ ਕੋਈ॥
 ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖੁ ਕੋਈ
 ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ॥
 ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
 ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਬੁਝਿਆ ਜਾ ਵੇਖਾ ਹਰਿ ਇਕੁ ਹੈ
 ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥
 ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਏਹਿ ਨੇਤ੍ਰੁ ਅੰਧ ਸੇ
 ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਈ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਆਪਾ ਚੀਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ -

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ॥
 ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ॥ ਅੰਗ - ੪੮੫

ਪ੍ਰਸ਼ਨ -ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਹੈ?

ਉਤਰ - ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਰੁਕਾਵਟ (hurdle) ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਦੀ ਹੈ। ਯਾਨਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਾਂ ਦੁਖਾਂ ਭਰੀ, ਮਲਮੂਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇਪੂਰਵਕ ਦੇਹ ਮੰਨਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ।

ਚਾਰ ਵਾਕ ਨਾਸਤਿਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵਸਤੂ ਦਿਸਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਰੂਪ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਚੱਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਰੇਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਭ ਦੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਮੈਂ ਬਾਲਕ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬਿਰਧ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਾਲਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੋਰਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਿਆਮ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੈਸ਼ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੂਦਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮਰਦ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਸਤਰੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮੋਟਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਤਲਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਲੰਬਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਹਾਂ ਇਤਿਆਦਿ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਵਿਚ 'ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਯਾਨਿ 'ਅਹੰ-ਅਹੰ' ਬੁੱਧੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥੂਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਤੇ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਕੀ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ, ਸਭ ਹੀ ਦੇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਅਹੰ ਬੁੱਧੀ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣਾ

ਨਾਮ, ਪਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੇ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਮਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ, ਮੈਂ ਜਵਾਨ, ਮੈਂ ਬਿਰਧ, ਮੈਂ ਬਾਲਕ, ਮੈਂ ਖੜ੍ਹੀ, ਮੈਂ ਕਾਲਾ, ਮੈਂ ਗੋਰਾ, ਮੈਂ ਸਿਆਮ, ਮੈਂ ਵੈਸ਼, ਮੈਂ ਸੂਦਰ, ਮੈਂ ਮਰਦ, ਮੈਂ ਇਸਤਰੀ, ਮੈਂ ਮੋਟਾ, ਮੈਂ ਪਤਲਾ, ਮੈਂ ਲੰਬਾ, ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਹਾਂ। ਮਮਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਨਾਤਮ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਮਮਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਆਤਮਾ ਉਸਤੋਂ ਨਿਆਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਜਾਣ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਹੋਈਏ ਤਾਂ 'ਮੈਂ ਸਰੀਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿਆਰੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਘਰ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹਾਂ ਤੇ ਘਰ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਸਾੜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਅ-ਜਰ ਹੈ, ਅਮਰ ਹੈ; ਐਸਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਧਾਰਨੀ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਰੀਰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਢੱਕਣਾ (ਪੜਦਾ) ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪੜਦੇ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਹਨ। ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕੋਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਪ੍ਰਾਣਮਈ ਕੋਸ਼, ਮਨੋਮਈ ਕੋਸ਼, ਵਿਗਿਆਨਮਈ ਕੋਸ਼। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣਮਈ ਕੋਸ਼ ਹੈ, ਕਈ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋ ਮਤਿ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਮੈਂ' ਹੰਗਤਾ, ਯਾਨਿ ਆਤਮਾ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ, ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ, ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ 'ਮੈਂ' ਹੰਗਤਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਉਸਦਾ ਭਰਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਵਾਂਗੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮਮਤਾ (ਅਨਾਤਮਾ) ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਯਾਨਿ ਕਿ ਮੇਰਾ-ਪਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ - ਪਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮਾ 'ਮੈਂ' ਹੀ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ-ਪਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਮੇਰੇ ਨੇਤ੍ਰੁ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ, ਕੰਨ ਬੋਲੇ ਹਨ, ਹੱਥ ਕੰਬਦੇ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਪੈਰ ਦੁਖਦਾ ਹੈ; ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਮੇਰਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ। ਘਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਮੇਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਜੀਭ, ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ ਕਹਿੰਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਇਕ ਦਮ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਦਾ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਲਾ ਦੋਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੋਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਲਾ-ਪਿਲਾ ਕੇ ਤਕੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਅਸਲ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਭੁਖਾਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਿਆਸਾ ਹਾਂ। ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲਗਦੀ ਹੈ - ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਨੱਕ ਨੂੰ, ਨਾ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ; ਭੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ। 'ਮੈਂ ਭੁੱਖਾਂ' ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਆਤਮਾ ਸਿਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੋਏ! ਪਰ ਦੇਖਿਆ ਇਹ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਮਮਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕਿਤੇ ਸਰੀਰ ਨਾ ਛੱਡ ਜਾਣ। ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ, ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਤਾਂ ਮਨ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਹੈ ਹੀ। ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਬਿਨਾਂ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਦਾਲ ਵਿਚ ਨਮਕ, ਮਿਰਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ, ਹੁਣ ਬੁਰਕੀ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਭੋਜਨ ਦਾ ਸਵਾਦ ਦਸਾਂਗਾ। ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ, ਨੱਕ, ਕੰਨ, ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਸੁਖੀ ਹਾਂ; ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਹੀ ਆਤਮਾ ਸਿਧ ਹੋਇਆ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਮੂਲ ਦਲੀਲ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਭਜਨ-ਪਾਠ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ 'ਮੇਰਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮਮਤਾ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮਨ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਭੀ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮਾ 'ਮੈਂ' ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਮਨ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਭੋਗਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ; ਜੇ ਬੁੱਧੀ ਹੀ ਆਤਮਾ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਬੜੀ ਮੰਦੀ ਹੈ; ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਹੈ, ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਮਮਤਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੰਦਮਈ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਨੰਦਮਈ ਅਵਸਥਾ ਜੋ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਇਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ 'ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ' ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਗਿਆਨ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਵਿਦਿਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸੋਇਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। 'ਕੁਛ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ' ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਗਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਵਿਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਇਆ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਅਨੰਦ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਤਮਾ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ, ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਸਤਿ ਰੂਪ, ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ, ਦੁਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਆਤਮਾ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਵੀ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਸਾਖੀ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਉਹ ਅ-ਜਰ, ਅਮਰ, ਪਰੀਪੂਰਨ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਾਂਗੇ। ਐਸਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਪਰ ਜੋ ਪੰਜ ਪੜਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਆਤਮਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਲਮੂਤਰ ਵਾਲੀ ਦੇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਮਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਮਹਾਂ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਸੋਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਲਮੂਤਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਦੇਹ ਮੰਨਣਾ, ਪ੍ਰਾਣ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਮੰਨਣਾ, ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਮੰਨਣਾ - ਇਹ ਅਗਿਆਨ ਭਰੇ ਪੜਦੇ ਹਨ। ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਵਾਸਤੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਪਰ ਪੂਰਨ ਨਿਸ਼ਚਾ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੁਣਨਾ, ਮੰਨਣਾ, ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣੁ॥ ਅੰਗ
- ੪੪੧

ਆਤਮਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਕ ਹਨ, ਤਾਂ ਤੇ -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ

ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥ ਅੰਗ - ੮੪੬

ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਲਮੂਤਰ ਰੂਪੀ ਦੇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਪਏ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭੁਮੁ ਐਸਾ॥
ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੇਸਾ॥ ਅੰਗ - ੬੫੭

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਪਰਮਹੰਸ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-੪੩)

ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਭਲੀ ਜਗਜੀਵਨ ॥

ਸਭਿ ਘਟ ਭੋਗੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪੀਵਨ ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਆਪੇ ਦੇਵੈ ਤਿਹੁ ਲੋਈ ਜਗਤ ਪਿਤ ਦਾਤਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੧

ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਆਤਮਾ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਟੋਲ੍ਹਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਲੱਭਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੱਬ ਹੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਇੱਥੇ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਖੇਲੁ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਜਗਤ ਉਪਾਇ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥

ਪਵਣੈ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਜੀਉ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੧

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਪੰਜ ਤੱਤ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ, ਆਹ ਜੀਵ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਨਿਰਮਲ ਜੋਤ ਪਾ ਦਿਤੀ -

ਦੇਹੀ ਨਗਰੀ ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਸੇ ਦਸਵਾ ਗੁਪਤੁ ਰਹਾਤਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੧

ਨੌਂ ਦਰਵਾਜੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਦਸਵੇਂ 'ਚ ਉਹ ਗੁਪਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਪਾਰੋ! ਇਹਨੂੰ ਪਛਾਣ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਪਰਮਹੰਸ ਦੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਸੇ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਾਣ ਪਿਆਰਿਆ, ਇਸ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰ ਕੌਣ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈ -

ਪਰਮਹੰਸ ਸੇ ਕਹੀਆਹਿ ਰੂਪ

ਸਤਿ, ਚੇਤਨ, ਆਨੰਦ ਅਨੂਪ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੭

ਤੇਰਾ ਸਰੂਪ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਤਿ, ਚਿੱਤ, ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ -

ਤਨ ਤੇ ਨਯਾਰੇ ਜਾਨਹਿ ਐਸੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੭

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ ਤਨ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ, ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਕੋਠੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੇ ਕੋਠੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਕੋਠੀ; ਸਾਰੇ ਕਹਿਣਗੇ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੋਠੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼। ਕੋਠੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕਰੇ ਉਹ ਛੱਡ ਜਾਵੇ। ਕੋਠੀ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ -

ਤਨ ਤੇ ਨਯਾਰੇ ਜਾਨਹਿ ਐਸੇ।

ਮੰਦਰ ਬਿਥੈ ਬਸਹਿ ਕੇ ਜੈਸੇ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੭

ਜਿਵੇਂ ਮੰਦਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਤਿਸ ਕੇ ਅਪਨੇ ਰੂਪ ਪਛਾਨਹਿ।

ਤਨ ਹੰਤਾ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ ਹਾਨਹਿ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੭

ਜਿਹੜੀ ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਹ, ਮੈਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਜੁਆਨ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਲੈ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਨਾ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕਹੀਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਜਵਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬੁੱਢਾ ਹੁੰਦਾ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਢੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਅੰਤਰਿ ਸੁਰਤਿ ਗਿਆਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੮

ਗੁਰਮੁਖ ਨਹੀਂ ਬੁੱਢੇ ਹੁੰਦੇ। ਮਨਮੁਖ ਦੇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਜੁਆਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬੁੱਢੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਰਹਿ ਗਿਆ -

ਸਮ ਮੰਦਰ ਕੇ ਜਾਨਹਿ ਨਯਾਰੇ।

ਜੀਰਣ ਹੋਏ ਤਯਾਗ ਪਯਾਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੭

ਜਦੋਂ ਮੰਦਰ ਗਿਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੋਠਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਦਮੀ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਜਦੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਗਏ, ਉੱਠਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾਲ ਲਏ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਟੋਪ ਦੇ ਦਿਤੇ ਉਪਰ, ਮੂੰਹਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਪੇਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਬਿਠਾਏ ਵੀ ਜਦੋਂ ਜਲੂਸ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ, ਕੱਛਾਂ ਥੱਲੇ ਦੀ ਰੱਸੇ ਕੱਢ ਕੇ ਇੱਕ ਓਧਰ ਤੇ ਇੱਕ ਓਧਰ ਲਟਕਾ ਦਿਤਾ, ਲਟਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਮਾਰੋ, ਬੁੱਕੋ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ, ਮੰਦਾ ਕਹੋ।

ਰਾਜੇ ਦਾ ਐਸਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਹੱਕ ਮੰਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸੱਤ ਦਿਨ ਕਤਲਿਆਮ ਉਥੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਫੇਰ ਜਿਹੜੇ ਸਰਦਾਰ ਸੀ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜੋ torture (ਜੁਲਮ) ਹੋਇਆ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਦੇ ਸੀ ਕਿ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੱਸੋ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ, ਹਥਿਆਰ ਕਿੱਥੇ ਨੇ। ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਤਾਂ ਹਾਲ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੀਉਂਦੇ ਰੱਖ ਲਏ ਸੀ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰੇ, ਕਿੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦ

ਕਰੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਜਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਲੜਕਾ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਉਂ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਧਰੋਹੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਜੇ ਤੂੰ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਐਸੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਉਹਨੇ ਜੋ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੀ, ਕਿ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਲਵੋਗੇ? ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਨਾ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪੇ ਹੀ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਲੈ ਆਏ, ਫੁਰੀ ਉਸਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਇਹਦਾ ਕਾਲਜਾ ਕੱਢ ਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਖਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਚਲਾਵਾਂ। ਬਹਾਦਰੀ ਦੇਖਣੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਹੱਥ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਿਓ, ਕੱਢੇ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬੰਦਾ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਐਨਾ ਨਿਪੁੰਸਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਵਾਰ ਕਰਾਂ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੱਚਾ, ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਾਲਜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਤੁੰਨਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ-ਦਿੰਦੇ ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗਰਮ ਜੰਬੂਰ ਕਰਕੇ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਇਹਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਸ ਲਾਹੇ ਰੋਜ਼, ਇੱਕ ਦਿਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲਾਹੁਣਾ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਦਾ ਲਾਹਿਆ, ਹੱਡੀਆਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਮਾਸ ਸਾਰਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੂਸਰੀ ਬਾਂਹ ਦਾ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਈ ਦੁਹਾਈ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਹਾਏ-ਹਾਏ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ, ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਲੱਤਾਂ ਦਾ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਪੱਟਾਂ ਦਾ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਪੇਟ ਦਾ ਮਾਸ ਲਾਹੁਣ ਲਗ ਗਏ, ਛਾਤੀ ਦਾ ਜਦੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਫਰਖਸੀਅਰ ਦਾ, ਉਹ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਿਹਾ? ਤੂੰ ਐਡਾ ਦੁੱਖ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈਂ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਂਹੀ ਮੈਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਸਤਿ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਓ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਮਕਾਨ ਸੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੀ। ਹੁਣ ਜਦ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਬੇੜੀਆਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਬੈਠਾ, ਪਿੰਜਰੇ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਠਾ ਢਾਹ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਾਂਗਣ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ -

ਸਮ ਮੰਦਿਰ ਕੇ ਜਾਨਹਿ ਨਯਾਰੋ।

ਜੀਰਣ ਹੋਏ ਤਯਾਗ ਧਧਾਰੋ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ, ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਨਾ - ੧੩੫੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਛਾਣ ਏਸ ਦੇਹੀ 'ਚ ਕੌਣ ਹੈ। ਪੁੱਛ ਲਓ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਦ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਹੱਥ ਪੈਰ ਹੀ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ!-

ਨਾ ਇਹੁ ਮਾਨਸੁ ਨਾ ਇਹੁ ਦੇਉ ॥

ਨਾ ਇਹੁ ਜਤੀ ਕਹਾਵੈ ਸੇਉ ॥

ਨਾ ਇਹੁ ਜੋਗੀ ਨਾ ਅਵਧੂਤਾ ॥

ਨਾ ਇਸੁ ਮਾਇ ਨ ਕਾਹੂ ਪੁਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੧

ਨਾ ਇਹ ਜਤੀ ਹੈ ਨਾ ਸੇਉ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼, ਉਹਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਭੈਣ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਭਰਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਬੇਗਾਨਾ ਹੈ -

ਇਆ ਮੰਦਰ ਮਹਿ ਕੌਨ ਬਸਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੧

ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਕੋਊ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੧

ਫੇਰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹਦੇ 'ਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਸਮਝੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਓ ਸਮਝੋ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਾਂ ਦਾ।

ਸਮਝੋ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਆਓ। ਪਹਿਲਾ ਸੁਣਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੰਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਜੇ ਹੋ ਜਾਣ ਫੇਰ ਨਿਧਿਆਸਣ ਰਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਿਧਿਆਸਣ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਜੋ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮੰਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ -

ਨਾ ਇਹੁ ਗਿਰਹੀ ਨਾ ਓਦਾਸੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੧

ਨਾ ਇਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਦਾਸੀ ਹੈ। ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਨਾ ਇਹਨੂੰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ, ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਬਿਹੰਗਮ ਬਣਾਓ -

ਨਾ ਇਹੁ ਰਾਜ ਨ ਭੀਖ ਮੰਗਾਸੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੧

ਨਾ ਇਹ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਨਾ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਹੈ -

ਨਾ ਇਸੁ ਪਿੰਡੁ ਨ ਰਕਤੂ ਰਾਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੧

ਰੱਤਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਨਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ -

ਨਾ ਇਹੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਨਾ ਇਹੁ ਖਾਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੧

'ਖਾਤੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਰਖਾਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ

ਇਹ ਖਾਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ -
ਨਾ ਇਹੁ ਤਪਾ ਕਹਾਵੈ ਸੇਖੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੧

ਨਾ ਕੋਈ ਤਪਸਵੀ ਹੈ, ਨਾ ਸੇਖ ਹੈ -
ਨਾ ਇਹੁ ਜੀਵੈ ਨ ਮਰਤਾ ਦੇਖੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੧

ਨਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ -
ਇਸੁ ਮਰਤੇ ਕਉ ਜੇ ਕੋਊ ਰੋਵੈ ॥ ਜੋ ਰੋਵੈ ਸੋਈ ਪਤਿ ਖੋਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੮੭੧

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹਨੂੰ ਰੋਣਾ ਕੀ?
ਜਿਹੜਾ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੱਤ ਖੋਂਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੈ ਡਗਰੋ ਪਾਇਆ ॥
ਜੀਵਨ ਮਰਨੁ ਦੋਊ ਮਿਟਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੧

ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਟੇਕ ਆ ਗਈ, ਦੀਵਾ ਆ
ਗਿਆ ਤੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੋਵੇਂ ਮੇਰੇ ਮਿਟ ਗਏ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ
ਜਾਣ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਅੰਸੁ ॥
ਜਸ ਕਾਗਦ ਪਰ ਮਿਟੈ ਨ ਮੰਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੧

ਦੇਹੀ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਹੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਦੇਹੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰੇ।

ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਸੀ ਬਾਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ
ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਅਸਚਰਜ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ
ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਅਚਰਜ ਕਥਾ ਮਹਾ ਅਨੂਪ ॥ ਪ੍ਰਾਤਮਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਰੂਪੁ ॥
ਅੰਗ - ੮੯੮

ਜਿਹਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਉਹ ਤਾਂ
ਹੈ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ -

ਨਾ ਇਹੁ ਬੁਢਾ ਨਾ ਇਹੁ ਬਾਲਾ ॥
ਨਾ ਇਸੁ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਜਮ ਜਾਲਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੮

ਨਾ ਇਹ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਬੁੱਢਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ
ਬਾਲਕ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਬਿਨਸਦਾ ਹੈ -

ਨਾ ਇਹੁ ਬਿਨਸੈ ਨਾ ਇਹੁ ਜਾਇ ॥
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੮

ਜਦ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦ ਵੀ ਸੀ, ਜਦ ਸੰਸਾਰ ਹੋ
ਗਿਆ -

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥
ਅੰਗ - ੧

ਫੇਰ ਵੀ ਰਹੇਗਾ -

ਨਾ ਇਸੁ ਉਸਨੁ ਨਹੀ ਇਸੁ ਸੀਤੁ ॥
ਨਾ ਇਸੁ ਦੁਸਮਨੁ ਨਾ ਇਸੁ ਮੀਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੮

ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ, ਨਿਰਭਉ ਹੈ -

ਨਾ ਇਸੁ ਹਰਖੁ ਨਹੀ ਇਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਇਸ ਕਾ ਇਹੁ ਕਰਨੈ ਜੋਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੮

ਜਿੰਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਓਂ, ਸਭ ਇਹਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਪੇ
ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾ ਇਸੁ ਬਾਪੁ ਨਹੀ ਇਸੁ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੮

ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਬਾਪ ਨਹੀਂ, ਦੇਹ ਦਾ ਬਾਪ ਹੈਗਾ, ਜੋਤੀ
ਦਾ ਬਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ, ਦੇਹ ਦੇ ਭਰਾ ਨੇ, ਦੇਹ ਦੀ
ਪਤਨੀ ਹੈ, ਦੇਹ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ
ਅਸਲੀ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਇਹੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਹੋਤਾ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੮

ਇਹ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ -

ਪਾਪੁ ਪੁੰਨ ਕਾ ਇਸੁ ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥
ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਦ ਹੀ ਜਾਗੈ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੮

ਹਰੇਕ ਘਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹੈ।
ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਇਹਨੂੰ ਆਉਂਦੀ, ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ
ਜਿਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ -

ਤਨ ਕੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਜਬਿ ਪਰਿ ਜਾਇੰ ॥

ਤਿਨ ਤੇ ਹਰਖ ਨ ਸੋਗ ਕਦਾਇ ॥

ਬਰਤੈ ਗਯਾਨੀ ਸਮ ਅੱਗਯਾਨੀ ॥

ਜਾਨਹਿੰ ਜਗ ਕੇ ਸੁਪਨ ਸਮਾਨੀ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੮

ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਗਿਆਨੀ
ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ
ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਪਰਾਲਬਧ ਦੇ
ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਗ ਨੂੰ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਹੈ,
ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼, ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੂਪ ਹੈ
ਉਹ ਜਾਗਰਤ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਿਰਲੇਪ ਜੈਸੇ ਕਮਲ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ।

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੮

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰਮ ਹੰਸ, ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਹੈ, ਲਹਿਰਾਂ
ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਛਾੜਦੀਆਂ ਉਸਨੂੰ ਪਰ ਉਹ ਨਿਰਲੇਪ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਖਿੜਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਗਾਬੀ ਹੈ ਪਾਣੀ
'ਚ ਤੈਰਦੀ ਹੈ, ਮੁਰਗਾਬੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜਿੱਥੋਂ ਜੀਅ
ਚਾਹੇ ਉਥੋਂ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਫੰਘ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦੇ, ਇਸੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪਰਮਹੰਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣ
ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸੂਰਜ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਹੈ ਤਿਨਿ ਧਯਾਨ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੮

ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਵਲ ਕਮਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਛੁਵੈ ਨ ਜਲ ਰੰਚਕ ਭਰਿ ਆਨਿ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੮

ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਜਲ ਉਹਨੂੰ ਛੋਂਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਆ ਕੇ।

ਪਰਮ ਹੰਸ ਤਿਮਿ ਜਗ ਮਹਿੰ ਰਹੈ।

ਆਤਮ ਧਯਾਨ ਸਦਾ ਉਰ ਲਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੮

ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਆਤਮਾ ਵਲ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲ। ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁੱਲਦੇ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਔਖੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸੌਖੇ ਹੋ ਜਾਣ।

ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਭੋਜਿਆ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿ ਜਾਹ, ਜੇ ਪਰਮਹੰਸਾਂ ਦੇ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਦੇ ਕਰ ਲੈ ਤੈਨੂੰ practically (ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ) ਸਮਝ 'ਚ ਪੈ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, ਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਲੇਪ ਕਿਰਿਆ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਔਖੀ ਹੈ ਸਮਝਣੀ ਤੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ 'ਚ ਆਉਂਦੀ। ਸੋ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨੇ। ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਗੁਰਮੁਖ ਬੇਅੰਤ ਰਹੇ ਨੇ।

ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸੀਗੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸੀਗੇ। ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ, ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ, ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਸਭ ਦਾ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੀ ਆਤਮ-ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਜਾਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਸਲੀਅਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਲਈ -

ਜਗਿ ਜੀਵਨੁ ਐਸਾ ਸੁਪਨੇ ਜੈਸਾ.....॥ ਅੰਗ - ੪੮੨
.....ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨੯

ਸੰਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਜਿਹੜੇ ਸਾਧੂ ਨੇ, ਪਰਮਹੰਸ ਨੇ ਉਹ ਅਨੰਦ ਦੀ ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੁੱਖ ਆ ਜਾਏ, ਸੁੱਖ ਆ ਜਾਏ, ਹਾਨ ਆ ਜਾਏ, ਲਾਭ ਆ ਜਾਏ, ਘਾਟਾ ਆ ਜਾਵੇ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੇ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਧਾਰਨਾ - ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਸਾਧੂ ਮਾਣਦੇ,
ਜਗ ਤਾਂਹੀਓ ਜਾਣ ਸੁਪਨਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਬੰਧਨਿ ਹੋਤ ਨਹੀ ਪੁਨ ਤਾਹੂੰ।

ਰਹੈ ਸਮਾਇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਮਾਹੂੰ।

ਸੁਨੀ ਸੀਖ ਪਾਰੇ ਹਰਖਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੮

ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਾ ਰਿਹਾ।

ਲਗਾ ਬਿਚਾਰਨਿ ਮਨ ਸੁਖ ਪਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੫੮

ਵਿਚਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਆਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭਾਈ ਪਾਰੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਪਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਤਮਾ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੇਹ ਹੀ ਕਹਾਂਗੇ, ਦੇਹ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਰੂਪ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ-

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੭

ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਰਦਾ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਅਵਸਥਾ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਦਵੈਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਭਰਮ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਹ ਵਾਸਨਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਦੇਹ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਜਾਣ ਕੇ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਜਦੋਂ ਭਰਮ ਦੀ ਕਾਈ ਮਿਟ ਗਈ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਸਦਾ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਜੀ,
ਰਾਮ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ।

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥
(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੭

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੇ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹਾ ॥
ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ
ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭੬

ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਪਰਮਹੰਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਮਿਲ ਗਏ। ਮਿਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬਚਨ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਗਿਆ। ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਸੇ ਸੁਨੀ ਸੀਖ ਪਾਰੇ ਹਰਖਾਯੋ।
ਲਗਾ ਬਿਚਾਰਨਿ ਮਨ ਸੁਖ ਪਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੧੩੫੮

ਵਿਚਾਰਦਾ-ਵਿਚਾਰਦਾ ਐਨਾ ਡੂੰਘਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣਾ ਜੋ ਆਪਾ ਸੀ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਸਮਾਅ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੋ ਗਈ। ਜੋ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੂਜਾ ਨਾ ਦੇਖਦੇ, ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਿਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ।

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੨

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਖੋਵਾਲ ਵਾਲੇ, ਆਪ ਝਿੜੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਹਰਖੋਵਾਲ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੜਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਰੋਜ਼ ਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿਆ ਕਰ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਪਾਠ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਨੂੰ। ਕੋਲ ਪਹਾੜ ਸੀ, ਜਦ ਜੰਗਲ ਜਿਹੇ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ। ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਸ਼ੇਰ ਆ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਉਹ ਡਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਠ ਭੁੱਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਠ ਕਰੋ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਬਿਰਤੀ ਸੰਕੋਚ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਪਾਠ ਕਰ ਹਟੇ, ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਕੀ ਗੱਲ? ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ?"

ਕਹਿੰਦਾ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਸ਼ੇਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਕਲਪਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰੇਗਾ ਜਾਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਰੇਗਾ।"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ।

ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਚੌਕੜਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਨਾਗ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਆ ਕੇ ਗੋਦੀ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੇਖਿਆ ਜਦੋਂ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਏ, ਨਾਗ ਬੈਠਾ ਹੈ ਫਣ ਖਲਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਚਾਦਰਾ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਚੁੱਕਿਆ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੂਰ ਸੁੱਟ ਆਏ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਤੇ ਫੇਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿਆ, ਅੰਦਰ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕਲਾ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਕਿਹੜੀ ਰੂਹ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਹ ਜਦੋਂ ਪਲਟਨ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤੁਸੀਂ, ਉਥੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਲੋਭ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾ ਗਿਣਿਆ ਕਰ ਕਿ ਇਹਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਤੇ ਨੇ, ਇਹਨੇ ਬਹੁਤੇ ਦਿਤੇ ਨੇ, ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਵੱਲ ਨਾ ਝਾਕਿਆ ਕਰ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਤਿਉ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਝਾਕ ਹੈ ਵਿਹੁ ਖੰਡੂ ਪਾਜ਼॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੨

ਜਿਵੇਂ ਵਿਹੁ (ਜ਼ਹਿਰ) ਦੇ ਕੈਪਸੂਲ ਖੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਵਲੇਟ ਕੇ ਦੇ ਦਿਓ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਖਾਵੇ। ਆਪ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਰ ਗਿਆ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥੀ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਉਹੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕਲਿਆਣ ਕਰਾਉਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਲਿਆਣ ਕਰੀ। ਕੱਪੜਾ (ਅੱਧਾ ਚਾਦਰਾ) ਪਾ ਕੇ ਦੱਬਿਆ ਉਹਨੂੰ।

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਆਏ, ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਾਲ ਹੈ ਇੱਕ, ਉਹ ਸੇਵਾਦਾਰ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੜਕ 'ਤੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਧੁਨ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ, ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ!-

ਸੇ ਅੰਤਰਿ ਸੇ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪੁਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੇ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਪਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੪

ਜਿਹਨੇ ਹੁਣ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ-

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਾ ਪੇਖਨੁ ਸਭੁ ਬ੍ਰਹਮ ॥

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਸਭਿ ਧਰਮ ॥

ਸੰਤ ਜਨਾ ਸੁਨਹਿ ਸੁਭ ਬਚਨ ॥
 ਸਰਬ ਬਿਆਪੀ ਰਾਮ ਸੰਗਿ ਰਚਨ ॥
 ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਤਿਸ ਕੀ ਇਹ ਰਹਤ ॥
 ਸਤਿ ਬਚਨ ਸਾਧੂ ਸਭਿ ਕਹਤ ॥
 ਜੋ ਜੋ ਹੋਇ ਸੋਈ ਸੁਖ ਮਾਨੈ ॥
 ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਹਾਰੁ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨੈ ॥
 ਅੰਤਰਿ ਬਸੇ ਬਾਹਰਿ ਭੀ ਓਹੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਮੋਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੪

ਸੋ ਇਸ ਮੌਜ ਦੇ ਵਿਚ, ਇਸ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੀ, ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਵੀ। ਜਦ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀਆਂ ਨੇ ਸਭ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰੀਆਂ ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਰਾ ਉਹਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੌੜ ਕੇ ਇੱਕ ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮੂੰਹ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸ਼ੇਰ ਹੈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਾ ਜਾਓ। ਕੁਛ ਨਾ ਕਹਿ ਸਕਿਆ।

ਉਥੇ ਗਏ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਪੁੰਛ ਹਿਲਾਈ, ਸੁੰਘਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਘਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਹਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਜੰਗਲ 'ਚ, ਜਦੋਂ ਇਹਨੇ ਨਿਹਚਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਇਹ ਦਰਖਤ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਦੌੜ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬਚਾਓ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ?"

ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸ਼ੇਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸੁੰਘਦਾ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਸੀਗੇ, ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਨੇ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
 ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਾਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ-

ਗੁਰਗਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਸੋ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ, ਪਰਮਹੰਸ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿ

ਰਹੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮਹੰਸ ਦੀ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ ਨੇ ਜਾਨਾ।

ਪਰਮਹੰਸ ਤਿਸ ਨਾਮ ਬਖਾਨਾ।

ਬਚਨ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਭਾਈ ਪਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਾਉਂ ਹੀ ਪਰਮਹੰਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ -

ਪੂਰਨ ਗਯਾਨ ਰਿਦੇ ਹੋਇ ਆਵਾ।

ਏਕ ਰੂਪ ਸਭ ਜਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵਾ।

ਇੱਕੋ ਹੀ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਹੁਣ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਗਤ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਸੰਗਤ ਕਰਿਓ, ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ। ਸੋ ਉਹਨੇ ਉਥੇ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ। ਚਾਰ ਅਵਸਥਾ - ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ; ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਜਦੋਂ ਸਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੋ ਦਿਨ ਘਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਦੋ ਦਿਨ ਘਰ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਦੇਖਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਅੱਜ ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਫੌਜ ਉਤਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਬੋੜੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨੇ ਕਿ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਰਿਆ ਉਤਰੇ ਤੇ ਫੇਰ ਬੋੜੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਪੁਲ ਬਣਾ ਕੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲੰਘਾਈਏ। ਓਧਰ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਘੋੜਾ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਘੋੜਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਠੇਲ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਘੋੜੇ ਦਾ ਤਾਂ ਪੌੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦਾ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਪੰਛੀ ਉੱਡ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੇਖਦੀ ਸਾਰ ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾਇਆ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹਿਆ, ਘੋੜੇ ਦੀ ਵਾਗ ਫੜ ਲਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੀਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਲਈ। ਇਹ ਭਰੇ ਹੋਏ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੜਨ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਪੰਛੀ ਉਪਰ ਦੀ ਆ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਪੀਰ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਓ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਲੈ ਚੱਲੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਰਨੈਲ ਓ, ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਜਿਹਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛੱਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਰੋਣੁਕਾ ਬਣ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਤਜ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਥੇ ਰਸਤਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਠਹਿਰੇ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਚਲਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ। ਆਪਣਾ ਲੜਕਾ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਤੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਵੀਂ ਕਿ ਉਹਦੇ ਤਾਂ ਲੱਗਿਆ ਬਾਣ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਬੋਲ ਦਾ ਬਾਣ ਤੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾਹ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਾਹ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਪੀਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਗਏ, ਉਸਨੇ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਦੱਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਵਾਬ ਉਥੇ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਦੀ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬਣ ਕੇ ਦਿਨ ਕੱਟੋ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਪਰਮਹੰਸ ਆਪ ਵੀ ਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ-

ਧਾਰਨਾ - ਆਪ ਤਰਿਆ ਤੇ ਅਨੇਕ ਜਗ ਤਾਰਿਆ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਆਉਣਾ ਜਗ 'ਤੇ।

ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਮਝਦੇ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਤੇ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਵਿਚ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦੇ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਪਰਮਹੰਸ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ, ਫੇਰ ਮੰਨੇਗਾ, ਫੇਰ ਨਿਪਿਆਸਣ ਕਰੇਗਾ, ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਲਏਗਾ ਤੇ ਜਾਣ ਜਾਏਗਾ -

ਜੋ ਜਾਨੈ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਆਪਿ ਮਿਲਾਇ ਲਏ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ ॥
ਓਹੁ ਧਨਵੰਤੁ ਕਲਵੰਤੁ ਪਤਿਵੰਤੁ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਜਿਸੁ ਰਿਦੈ ਭਗਵੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ ॥
ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਆ ॥
ਜਨ ਆਵਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ ॥
ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥
ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫

ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਤਰਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਪਰਮਹੰਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਲੱਛਣ ਪੁੱਛੇ ਉਹ ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ, ਇਹਦੇ

ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਨੇ ਦੋ ਚਾਰ, ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਜੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ -

ਆਪ ਭੁਬੇ ਚਹੁ ਬੇਦ ਮਹਿ ਚੇਲੇ ਦੀਏ ਬਹਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੦

ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇ ਹਨੂਰੇ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤ -

ਅਚਰਜ ਕਥਾ ਮਹਾ ਅਨੂਪ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੮

ਉਹਦਾ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਮੀ ਕਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਪਾਸਨਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਪਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰ ਲੈਣਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਭੇਤ ਮਿਟਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤੋੜ ਦੇਣੀ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਰਹਿ ਜਾਣਾ, ਆਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਇਹਨੂੰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਸਾਕਾਰ ਦੀ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਜੋਤੀ ਦੀ, ਚੌਥੀ ਸਾਰੇ ਪਰਿਪੂਰਨ ਜਾਣ ਕੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਣੀ। ਇਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਪਾਸਨਾ ਤੋਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਆਪਾਂ ਬਚਨ ਵਿਚਾਰੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰ ਲੈਣਾ, ਫੇਰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਜੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਕਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਇਹ ਬਚਨ। ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ, ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ -

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਮਰਤੱਖ ਉਸ ਜੋਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਜੋਤ ਵਰਗਾ ਕਹੀਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦਸਮ ਸਥਾਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਕੌਨ ਭੌਨ ਕਹੌ
ਗੁਰ ਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਸੁ ਤਉ ਅਨਤ ਨ ਪਾਵਈ।
ਉਨਮਨੀ ਜੋਤਿ ਪਟੰਤਰ ਦੀਜੈ ਕਉਨ ਜੋਤਿ
ਦਯਾ ਕੈ ਦਿਖਾਵੈ ਜਾਹੀ ਤਾਹੀ ਬਨ ਆਵਈ।
ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਮਸਰ ਨਾਦ ਬਾਦ ਕਉਨ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਵੈ ਜਾਂਹਿ ਸੋਈ ਲਿਵ ਲਾਵਈ।
ਨਿਝਰ ਅਪਾਰ ਧਾਰ ਤੁੱਲ ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ
ਅਪਿਉ ਪੀਆਵੈ ਜਾਂਹਿ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਵਈ।

(ਕਬਿੱਤ ਸੂਯੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਜਿਹਨੂੰ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ, ਉਹੀ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਇਹ ਗੱਲ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਡੀ ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਓਂ, ਆਉਂਦੇ ਓਂ, ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਗੇ ਤੁਰੋ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਾ ਰੁਕੋ, ਦੇਹ ਵਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਹੈਗੇ, ਦੇਹ ਤੋਂ ਉਪਰ ਆਤਮਾ

ਹੈ ਐਨਾ ਹੀ ਮੰਨ ਲਓ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਉ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਕਿਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਰਿਯਾਦਾ ਪੁਰਸ਼ਤੋਮ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅਲੇਪ ਤੇ ਅਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਸਾਡੇ 'ਚ ਇੱਕ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਫੇਰ ਪਰਮ ਆਪੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਜੋੜ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਪਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੁਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥
ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥
ਅੰਗ - ੬੫੭

ਫੇਰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕ੍ਰਿਤ-ਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜਬ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੬੬੧

ਏਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਬਣਕੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏ। ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਗ ਤੋਂ। ਸੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦਾ ਸਗੋਂ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥
(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਐਨਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਬਚਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਤ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਪਰਮਹੰਸਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਮੋਤੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚੋਂ ਚੁਗ ਕੇ ਮੋਤੀ ਖਾਣੇ ਨੇ। ਕਾਗ ਤੇ ਬਗਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਪਰਮਹੰਸਾਂ ਦੀ ਤੇ ਫੇਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਆਪਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਝੂਠ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਸਤੋਤਰ ਵਿਚ ਬੋਲੋ।
ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹੀ ਸਹਾਰਾ ਹੈ -

ਜਿਉ ਮੰਦਰ ਕਉ ਥਾਮੈ ਥੰਮਨੁ ॥
ਤਿਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਮਨਹਿ ਅਸਥੰਮਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੨

ਆਉ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਘੜੀਏ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਹਜ, ਸੰਤੋਖ, ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਮਾਣੀਏ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕ ਭਾਗਸ਼ੀਲ ਹਨ ਜੋ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ, ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਸੱਜ ਰਹੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਦੇ ਸਫਲ-ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਮਹਾਨ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿਰੰਤਰ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੁਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਮਾਨਯੋਗ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪਰਾਰੰਭ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ-ਲਕਸ਼ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਦ੍ਰਿੜ, ਈਰਖਾ, ਕਲ੍ਹਾ-ਕਲੇਸ਼, ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ, ਵਿਕਾਰ, ਨਸੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। 'ਆਤਮ-ਮਾਰਗ' ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਕਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ ਵੀ ਇਸੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ (ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਕਾ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਅਤੇ ਸੁਘੜਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਸਮਰਪਤਾ ਨਾਲ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅੱਗੇ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਆਤਮ-ਮਾਰਗ' ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਆਪ ਜੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਿਤ 'ਨੌਂ ਰਤਨ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ, ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਪਿਆਰੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ 'ਬਾਲਮ-ਸਾਖੀਆਂ' ਛਾਪੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਲੇਖ ਲੜੀਵਾਰ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਦੋ ਸੰਖੇਪ ਲੇਖ ਛਾਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਸ ਹੈ ਪਾਠਕ ਜਨ, ਇਸ ਸਾਰੀ ਅਮੋਲਕ ਸਾਮੱਗਰੀ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲੈਣਗੇ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨੂੰ ਸਭ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਸੁਖੀ-ਸੁਖਾਵਾਂ-ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾਓ ਜੀ।

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)
ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ (9779816909)

ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆਈ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਭੀ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦਾ ਅਤੇ ਚਿਤ ਉਚਾਟ-ਪੁਣੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਵਿਚ, ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਖੁਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਉਤਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਜੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਤਰਿਆ ਨੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ਪੋਸਤ ਮਦੁ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਏ ਪਰਭਾਤਿ॥
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ॥ (ਜਨਮਸਾਖੀ)

ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਾਮ ਤੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਖੁਮਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਉਸਨੂੰ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਸ ਨਾ ਆਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਤਾਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਵੀਹ-ਵੀਹ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਨਿਤਨੇਮ ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਨਿਯਮ ਪੂਰਵਕ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਸੰਗਤ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਦਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਦੀ ਇਕ ਬਾਲਟੀ ਅਤੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਬਾਟੇ ਮੰਗਵਾ ਲਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੰਗਤਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ। ਇਕਨਾਂ ਦੇ ਬਾਟਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ-ਦੋ ਘੁੱਟਾਂ ਪਾਈਆਂ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬਾਟਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿਤਾ। ਭਰੇ ਹੋਏ ਬਾਟਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੇ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰੋ। ਖਿਆਲ ਇਹ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬੂੰਦ ਵੀ ਗਲ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬਾਟਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ-ਦੋ ਘੁੱਟਾਂ ਪੁਆ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਪੀ ਲਵੋ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਭਰੇ ਹੋਏ ਬਾਟਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, “ਕੀ ਸਰੂਰ ਆਇਆ?” ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਸਰੂਰ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਬੂੰਦ ਵੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਤੀ, ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।” ਦੂਜੀ ਪੰਗਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਕਿਹਾ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅਸਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।” ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਭਾਈ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਖਨਿਧਾਨ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ, ਕੇਵਲ ਕੁਰਲੀਆਂ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਟੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਭੇਦ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਬਾਣੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਯਾਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਟਕੇ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਇਕ ਬੱਧ-ਰੁੱਧੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਾਧਕ ਲਈ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਮਨ ਕੁਛ ਕੁ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਸਮਝ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਟਿਕਦਾ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਬਾਣੀ ਭਾਵਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿਰਦਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਹੋਰ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਮੰਨਨ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਦਿਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਬਿਰਤੀ ਜੋੜ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸਿਧਾਂਤ ਅਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਡੂੰਘੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਉਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਾਡਾ ਮੇਲ, ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਨਾਲ ਗਾੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜੋੜੀ ਰੱਖਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਚਿਤ ਇਸ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚੋਂ ਰਸ ਮਾਨਣ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਛਤਾਵੇ ਦੇ ਮਨੋ-ਭਾਵ ਵਾਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਪਛਤਾਵੇ ਵਿਚ ਬੇ-ਵਸ ਹੋਈ ਹੋਈ ਔਗੁਣ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਛਾ ਜਾਏਗੀ, ਹਿਰਦਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਨਈਆ ਉਪਾਧੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਡੋਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਅ-ਕਾਰਨ ਵੈਰ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਸਬੰਧੀ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਜਿਹੀ ਬਾਣੀ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹੋਣ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡਾ ਮਨ, ਹੰਝੂ ਭਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੱਲ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੁਰਨੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਨੋ-ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਦਰਅਸਲ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਅਸਾਡੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਜੁੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੋ-ਭਾਵ ਵੈਰਾਗ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ; ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਤੂੰ ਐਨਾ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ -

*ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ
ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ॥*

ਅੰਗ - ੬੬੦

ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਬਿੱਲਾ ਝਪਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਖਿਆਲ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਮੈਂ ਆਟਾ ਗੁੰਨਦੀ ਹਾਂ; ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ, ਚੁਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅੱਗ ਜਲਾ ਦੇ। ਮੈਂ ਮੋਟੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਪਰ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਲਿਆ। ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ, ਐਉਂ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਜਾਲੀਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਸੱਕ, ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਚੁਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਤੇ ਫੇਰ ਅੱਗ ਰੱਖ ਕੇ ਫੂਕ ਮਾਰ, ਅੱਗ ਜਲ ਪਵੇਗੀ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੋਟੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦੇਵੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਛੋਟੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਗ

ਲਗਦੀ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਖਿਆਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ-ਬੁੱਢੇ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਸਦਾ ਹੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੇਰੀ ਸੋਚ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੁੱਢਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਸੋਚ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਤੇ ਕਿੰਨਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ - ੩੪੨

ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਮਨ ਜਦੋਂ ਫੁਰਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੋ ਸੰਸਾਰ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਵਿਚ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਉਠਦੇ ਹਨ - ਇਕ ਮਾੜੇ ਫੁਰਨੇ ਹਨ, ਇਕ ਸੁਭ ਫੁਰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਫੁਰਨੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਅਨੁਭਵੀ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਧਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ -

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥

ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ

ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਅੰਗ - ੬੬

ਉਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖਾਂ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਚੰਚਲ ਮਨੁ ਦਹਦਿਸਿ ਕਉ ਧਾਵਤ

ਅਚਲ ਜਾਹਿ ਠਹਰਾਨੋ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਜੋ ਨਰੁ

ਮੁਕਤਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਮਾਨੋ॥ ਅੰਗ - ੬੮੫

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਧਾ ਰਹੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਅਚੱਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਮਨ ਟਿਕ ਗਿਆ, ਅਫੂਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਮੁਕਤ ਆਤਮਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਨ ਧਾਂਵਦਾ ਹੀ ਧਾਂਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਿਸੇ

ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਤੀਰਥ ਕਰੈ ਬਰਤ ਫੁਨਿ ਰਾਖੈ
ਨਹ ਮਨੁਆ ਬਸਿ ਜਾ ਕੋ॥
ਨਿਹਫਲ ਧਰਮੁ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਮਾਨਹੁ
ਸਾਚੁ ਕਹਤ ਮੈ ਯਾ ਕਉ॥ ਅੰਗ - ੮੩੧

ਉਸਦਾ ਮਨ ਅਭਿੱਜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਮਨ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਕਦੇ ਵੀ ਚਿਤ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ; ਭੱਜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਲਈ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਜੈਸੇ ਪਾਹਨੁ ਜਲ ਮਹਿ ਰਾਖਿਓ
ਭੇਦੈ ਨਾਹਿ ਤਿਹ ਪਾਨੀ॥
ਤੈਸੇ ਹੀ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨਹੁ
ਭਗਤਿ ਹੀਨ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ॥ ਅੰਗ - ੮੩੧

ਫੇਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਵੇ?

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੇ, ਬਚਨ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਰਬੱਗਤਾ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾ ਕੇ ਇਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੱਤਿ ਜਣਾ ਕੇ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਦੇ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਬਾਰੇ ਗਿਆਤ ਕਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਖੋਟੀ ਮਤਿ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮਾਈ ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਬਸਿ ਨਾਹਿ॥
ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਬਿਖਿਆਨ ਕਉ ਧਾਵਤ
ਕਿਹਿ ਬਿਧਿ ਰੋਕਉ ਤਾਹਿ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਮਤਿ ਸੁਨਿ
ਨਿਮਖ ਨ ਹੀਏ ਬਸਾਵੈ॥
ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਦਾਰਾ ਸਿਉ ਰਚਿਓ
ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਵੈ॥
ਮਦਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ਭਇਓ ਬਾਵਰੋ
ਸੁਝਤ ਨਹ ਕਛੁ ਗਿਆਨਾ॥
ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਬਸਤ ਨਿਰੰਜਨੁ
ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ॥
ਜਬ ਹੀ ਸਰਨਿ ਸਾਧ ਕੀ ਆਇਓ
ਦੁਰਮਤਿ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੀ॥
ਤਬ ਨਾਨਕ ਚੇਤਿਓ ਚਿੰਤਾਮਨਿ
ਕਾਟੀ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨-੩੩

ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ, ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਜੁੜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਯਾਦ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਧੁਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਹਨ -

ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮਹਿ
ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੁਧਿ ਆਈ॥
ਤਾ ਕੋ ਦੂਖੁ ਹਰਿਓ ਕਰੁਣਾਮੈ
ਅਪਨੀ ਪੈਜ ਬਛਾਈ॥ ਅੰਗ - ੧੦੦੮

ਅਜਿਹੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਚੁਬੱਚਾ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਟੇਪ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਪੈਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਮੈਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਚੁਬੱਚਾ ਸੁਧ ਜਲ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਭਗੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥
ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥ ਅੰਗ - ੪

ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਰੋਸ਼ਟ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮਨ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਸੰਸਾਰਕ ਗੁੰਝਲਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਆ ਘੇਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਲੰਘੇ ਤੇ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਦੂਜੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ॥
ਬਹੁਤੁ ਪਏ ਅਸਗਾਹ ਗੋਤੇ ਖਾਹਿ ਨ ਨਿਕਲਹਿ॥
ਤੀਜੈ ਮੁਹੀ ਗਿਰਾਹ ਭੁਖ ਤਿਖਾ ਦੁਇ ਭਉਕੀਆ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਜੇ ਮਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਧਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਤਹਿ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਨ ਵਿਚ ਪੰਜੇ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਆਪਣੀ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਧਨ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਆਸਾ, ਤਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਭਿਆਨਕ ਡੈਣਾਂ ਇਸ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸ ਰਹੀਆਂ ਹਨ

ਭੀਤਰਿ ਪੰਚ ਗੁਪਤ ਮਨਿ ਵਾਸੇ॥
 ਬਿਰੁ ਨ ਰਹਹਿ ਜੈਸੇ ਭਵਹਿ ਉਦਾਸੇ॥
 ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਬਿਰੁ ਨ ਰਹੈ॥
 ਲੋਭੀ ਕਪਟੀ ਪਾਪੀ ਪਾਖੰਡੀ ਮਾਇਆ ਅਧਿਕ ਲਗੈ॥ ਅੰਗ - ੩੫੯

ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ
 ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ॥
 ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਬਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ
 ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ॥ ਅੰਗ - ੮੭੬

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਈ॥
 ਚੰਚਲ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸੰਗਿ ਬਸਤੁ ਹੈ
 ਯਾ ਤੇ ਬਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ॥ ਅੰਗ - ੨੧੯

ਸੋ ਐਸਾ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਇਕ ਖਿਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮਨੁਆ ਦਹਦਿਸ ਧਾਵਦਾ
 ਓਹੁ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ॥
 ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਿਆਪਿ ਰਹੀ ਅਧਿਕਾਈ
 ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਿਤ ਸੰਤਾਵੈ॥ ਅੰਗ - ੫੬੫

ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਅਧੀਨ ਇਹ ਜੀਵ ਮਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੇ-ਵਸ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਿਰਬਲ ਹੈ; ਮਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਸ ਮਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੈਮਨੀ ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗਿਆਨਵਾਨ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਸੁਣਾਇਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਗਿਆਨ, ਮਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਿਰਬਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਠ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਜੈਮਨੀ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਪਸਾਰ ਦਿਤੀ।

ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਔਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਆਪਣਿਆਂ ਘੁਰਨਿਆਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਡਰਦੀ ਮਾਰੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜ ਗਈ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਭਰਮ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ ਵੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਿਆ

ਹੈ; ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਰਾਖੀ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਅਬਲਾ ਹਾਂ।

ਜੈਮਨੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਤ ਕੱਟ ਲਵੇਗੀ, ਉਸ ਅਬਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਥਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਜੰਗਲੀ ਬੰਦੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਵੀ ਹਾਕਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਾਰਾਂ। ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿੱਠੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਉਸਦੇ ਮਿੱਠੇ ਗਲੇ ਨੇ ਜੈਮਨੀ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਜੋ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿਚਿਆ। ਉਹ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਸੁਣਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਸੂਰਮੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੈਮਨੀ ਜੀ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਤ ਵਿਚ ਮਘੋਰਾ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਮਕ ਬਿਰਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਕਾਮ ਚਿਤਵਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਮੋਘੇ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਛਾਤੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਫਸ ਗਏ। ਮੋਘੇ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਉਪਰ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤੋਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਲਟਕਦੇ ਰਹੇ।

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਸੰਕੋਚ ਲਈ ਅਤੇ ਜੈਮਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮਘੋਰੇ ਵਿਚ ਲਟਕ ਰਹੇ ਹੋ? ਜੈਮਨੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਉਦੈ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਕਦੇ ਵੀ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਛੰਦਰਨਾਥ, ਰਾਜਾ ਅਮਰੂ (ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ) ਦੀ ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਉਸਦੀਆਂ ਪਦਮਨੀ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਇਹ ਮਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਅਜਿੱਤ ਸੂਰਮਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਸਾਧੋ ਕਉਨ ਜੁਗਤਿ ਅਥਿ ਕੀਜੈ॥
 ਜਾ ਤੇ ਦੁਰਮਤਿ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ
 ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਮਨੁ ਭੀਜੈ॥
 ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਹੈ
 ਬੁਝੈ ਨਹ ਕਛੁ ਗਿਆਨਾ॥
 ਕਉਨੁ ਨਾਮੁ ਜਗੁ ਜਾ ਕੈ
 ਸਿਮਰੈ ਪਾਵੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ॥ ਅੰਗ - ੬੦੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੱਸ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੇ ਦਿਆਲ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋ ਕੇ ਪਰਿਪੂਰਨ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭੇਤ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਜਸ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਆ ਜਾਂਦੇ

ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਮਨ ਸਾਥੀ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਜਿੰਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਓਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਹੈ -

ਭਏ ਦਇਆਲ ਕਿਰਪਾਲ ਸੰਤ ਜਨ

ਤਬ ਇਹ ਬਾਤ ਬਤਾਈ॥

ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਾਨੋ ਤਿਹ ਕੀਏ

ਜਿਹ ਪ੍ਰਭ ਕੀਰਤਿ ਗਾਈ॥

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਪਰ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗੇ ਤਾਂ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ, ਮਾਲਾ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸੁਆਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਫਲ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਹਰ ਸੁਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਲਗਾਤਾਰ ਯਾਦ ਅੰਦਰ ਬੈਠਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਝੁਣਝੁਣੀਆਂ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੁਆਸਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਅਛੋਪਲਾ ਹੀ ਮਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਦੀ ਗੂੰਜ ਅੰਦਰ ਸੁਣਨ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਫਲ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾਮ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹਿਰੀ ਧੁਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਹੋਰ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਲਗਾਤਾਰ ਅੰਦਰ, ਰਸ ਲੀਨਤਾ ਵਿਚ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਬੋਲਣਾ, ਚਲਣਾ, ਤੁਰਨਾ, ਫਿਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਨਿਯਮ ਪੂਰਵਕ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਹਿਰਾ ਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ ਨਾਲ, ਧੁਨ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਦੇ-ਵਧਦੇ ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ, ਮਨ ਤੇ ਚਿਤ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਤਿ ਤੇ ਅਸੱਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਿਰਣਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਸੱਤਾ ਮਾਤਰ ਪਰਮ ਚੇਤਨ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ, ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਸਰਗੁਣ ਤੇ

ਨਿਰਗੁਣ ਦੋਹਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਭਾਸਣ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਮੈਂ' ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਉਪਰੰਤ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦਾ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਤੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਮਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੂਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੇਦ ਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਭੇਦਵਾਦ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਸੁਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਆਰਫਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸਾਰੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਜਣਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਬਖਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਨਿਰੰਤਰ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਾਂ।

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ-

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਏ

ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬੋਤਮ ਮਾਣ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਦੇ ਹਨ -

ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਸੋ ਸਾਰ ਇਹ ਕਿ ਰਸੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ, ਬਚਨ ਸੁਣੋ; ਨਾਮ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਜਪੋ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰੋ।

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ, ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ।
(ਪਿਆਰੇ) ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ।

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ,
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ ਫੇਰਿ ਆਗ ਮੈ ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈਂ,
ਧੂਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ
ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ॥

ਤੈਸੇ ਬਿਸੁ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ
ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੇ ਤਨ ਨੇ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤਾ ਦਾਤਾ,
ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਾਲ ਓਸਨੂੰ।

ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਲਿ ਜਿਨਿ ਜਲਿਐ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥

ਪਉਦੀ ਜਾਇ ਪਰਾਲਿ ਪਿਛੈ ਹਥੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਤਿਤੁ ਨਿਵੰਧੈ ਤਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਆਪ ਸਾਰੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪਹੁੰਚੇ
ਓਂ। ਚਿੱਤ ਬਿਚਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ
ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਜੋ ਹੈ ਉਸਨੂੰ
ਸਫਲਾ ਕਰੋ। ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰਕ ਰੀਤ
ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪ
ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਉਥੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਜੈ ਰਾਮ
ਜੀ ਨੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਾਈ, ਜਿਸ
ਵਕਤ ਬਚਨ ਕਰੇ ਆਪ ਨੇ, ਨਵਾਬ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ
ਕਿ ਓਸਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਆਖੀ ਕਿ ਐਸਾ ਨੌਜਵਾਨ
ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਐਨਾ
ਜ਼ਹੀਨ, ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਏਸਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ,
ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਵਕਤ ਹਾਹਾ ਪੁਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਕਿਉਂ
ਨਾ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਾਂ।

ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ। ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵੀ
ਕਰਦੇ ਨੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜਾਗਣਾ
ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ, ਬਹੁਤ ਹੀ
ਤਾਗੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਏਸਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਵੇਲੇ ਨੂੰ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ
ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੇ ਨੂੰ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ ਜੀਵਦੜੋ ਮੁਇਓਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ, ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ
ਜਾਗਦਾ ਨਹੀਂ -

ਬੁਰੇ ਕਾਮ ਕਉ ਉਠਿ ਖਲੋਇਆ ॥

ਨਾਮ ਕੀ ਬੋਲਾ ਪੈ ਪੈ ਸੋਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੮

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਹੈ -

ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥

ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੯

ਆਪ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉੱਠਦੇ ਨੇ ਤੇ ਵੇਈਂ 'ਤੇ ਜਾ
ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਹੀ
ਇੱਕ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,
ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਕ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ
ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਰਾਸ਼ਨ ਵੰਡਦੇ ਨੇ,
ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤੋਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਤੋਲਦੇ-
ਤੋਲਦੇ ਜਦੋਂ ਤੇਰ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿੰਦੀ (।)
ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਵਜਦ 'ਚ ਆਏ ਹੋਏ ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ,
ਸੈਂਕੜੇ ਧੜੀਆਂ ਤੁਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਕਿ ਇਹ ਮੋਦੀ ਕੀ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਦਾ ਅਨਾਜ,
ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੁਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ
ਚੌਂਦਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਲੈ
ਕੇ ਉੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਟ ਮੁੱਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ
ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਲੇਖੇ-ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲੇ ਲੇਖੇ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ 135 ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਨਿਕਲਿਆ।

ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ 135 ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਲੇਕਿਨ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਜੋ ਸਿੱਕਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਕੇ
'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਕੜੇ ਰੁਪਈਆਂ, ਪੰਜ
ਛੇ ਸੌ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ ਇੱਕ ਰੁਪਈਆ। ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ
ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਰੁਪਈਏ ਦੀ ਗੁਊ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਜਦ ਤੇ

ਅੱਜ ਦੱਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲਓ ਕਿ ਕਿੰਨਾਂ ਰੁਪਈਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਰਕਤਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਨਾ ਹੱਥ ਮੀਚੀਓ, ਦਿਓ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਓਨਾਂ ਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਏਗਾ। ਵਾਧੇ ਆਉਣਗੇ, ਘਾਟੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਘਾਟਾ ਚਿਤਵੋਂਗੇ, ਘਾਟਾ ਪਏਗਾ। ਵਾਧੇ 'ਚ ਰਹੋਂਗੇ ਸਦਾ ਹੀ ਵਧਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਗੀਆਂ, ਕਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਗਲ ਪਏਗਾ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਵਾਧੇ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕਰੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਘਾਟੇ ਦਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਾਕਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹੋ। positive thinking (ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ) 'ਚ ਰਹੋ। ਦਿੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਰੋਕਿਆਂ 'ਤੇ ਘਟਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇੱਕ ਸਾਲ, ਦੋ ਸਾਲ, ਚਾਰ ਸਾਲ ਨਹੀਂ, ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਠ-ਦਸ ਸਾਲ ਉਥੇ ਲੇਖੇ ਹੁੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕਦੇ ਤਿੰਨ-ਸੌ ਵੱਧ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਵਾਧਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਘਟਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਵੰਡਦੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਗਰੀਬ-ਗੁਰਬੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਧੂ-ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿੰਨੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਨੇ, ਜਿੰਨੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ਨ ਸਭ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਯਾਰੇ ਦੇਖੋ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਿਹੜੇ ਮੋਦੀ ਸੀ, ਕਿੰਨਾਂ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਲਾਈਨਾਂ ਲਗਵਾ-ਲਗਵਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਫੇਰ ਘੱਟ ਤੋਲਦੇ ਸੀ, ਘੱਟ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਘਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁੱਗਣੀਆਂ-ਦੁਗਣੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਬਰਕਤ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਤੇਰ੍ਹਾਂ-ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿੰਦੀ () ਤਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਆਪ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਦਿਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਨ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਦਾ ਚਾਰਟ ਬਣਾ ਕੇ, ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾ ਕੇ, ਉਹ ਲੇਖੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਸੈਂਟਰਲ ਦਫਤਰ ਜੋ ਸੀ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਖਾਸ ਦਫਤਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਜੋੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸਾਰੀਆਂ return (ਲੇਖੇ ਦੀਆਂ ਪਰਚੀਆਂ) ਜਿੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਵਾਧੇ ਦਾ ਵਾਧਾ ਨਿਕਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਕੁਛ ਐਨਾ ਕੰਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਨੌਂ ਵੱਜ ਗਏ, ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਉਹ ਚਾਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਿਸਾਬ (return) ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਸਾਢੇ ਦਸ ਵਜ ਗਏ ਰਾਤ ਦੇ। ਹਿਸਾਬ (return) ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਵਾਪਸ ਆਏ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਨਫਜ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅੱਡ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵੀ ਠੰਢੇ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂ। ਰਾਤ ਤਾਂ ਸਾਢੇ ਦਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵੱਜ ਜਾਣਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਛਕਣਾ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ। ਅੱਜ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਅਸੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਆ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਜੁੜਦੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਹ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਏਸ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ -

ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਲਿ ਜਿਨਿ ਜਲਿਐ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੭੮੯

ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਲ ਦਿਓ ਏਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਕਿਹੜੇ ਨੂੰ ਜਾਲੇ।

ਤਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਿਹਨੇ ਨਾਮ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਐਨੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਐਨੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਓਸਨੂੰ ਫੁਰਸਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਐਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਨ ਦੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਾਲ ਦਿਓ। ਜਿਹੜੇ ਜਲੇ ਹੋਏ ਤਨ ਨੇ ਤਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਐਨੇ ਕੰਮ ਸਹੇੜੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਸ ਜਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ -

ਪਉਦੀ ਜਾਇ ਪਰਾਲਿ ਪਿਛੈ ਹਥੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਤਿਤੁ ਨਿਵੰਧੈ ਤਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੭੮੯

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਰੂਪੀ ਨੀਵੇਂ ਤਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਆਤਮ ਰੂਪੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੁੰਦਰੀ ਟਿਕੀ ਪਈ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਜਨਮ ਉਹਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਨੀਵੇਂ ਤਾਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਕੂੜੇ ਕਰਕਟ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਐਨੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ, ਕੰਮਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਣਾ। ਆਦਮੀ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਿਆ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਲਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਮ ਮਨ ਨੇ ਮੁਕਾਉਣੇ ਨੇ, ਮਨ ਨੇ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਨ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਤਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ, ਨਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

"ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ।"

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸੈਂਟ ਕਰ ਦੇਵਾਂ।"

"ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂ।"

"ਹੁਣ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ।"

ਕਹਿੰਦਾ, "ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੌਤਾ ਆ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖੇਲ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਛੱਡਦੇ ਨੇ, ਦੂਜੇ ਥਾਉਂ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਪਲਾਟ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੀ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਆਹ ਚੀਜ਼ ਸਸਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਇਧਰ ਆਹ ਸਸਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗਿਣਤੀ ਨਾ ਆਵੇ ਜੀ, ਕੰਮ ਜੋ ਛੇੜੇ ਮਨ ਨੇ।

ਐਨੇ ਕੰਮ ਮਨ ਨੇ ਸਹੇੜ ਲਏ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਜਿਹਨੇ ਕੰਮ ਨਾ ਸਹੇੜੇ ਹੋਣ। ਗਰੀਬ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਦੇ, ਅਮੀਰ ਨੇ ਅਮੀਰੀ ਦੇ, ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਲੀਡਰੀ ਦੇ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਖਾਂ ਫੁੱਟਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜੋ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਭ ਕੰਮ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੇ, ਐਵੇਂ ਖਪ-ਖਪ ਮਰਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਮਨ ਕੇ ਕੰਮ ਫਿਟਿਆ ਗਣਤ ਨ ਆਵਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੭੮੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਮਨ ਨੇ ਛੇੜੇ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ -

ਕਿਤੀ ਲਹਾ ਸਹੰਮ ਜਾ ਬਖਸੇ ਤਾ ਧਕਾ ਨਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੭੮੯

ਕਹਿੰਦੀ, ਐਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਛੇੜ ਲਏ, ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨੇ। ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਦੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਵਧਦਾ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਇਹ ਜੀਵ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਧੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜੋ ਸੰਸਾਰਕ ਕੰਮ ਨੇ, ਇਹ ਜਦੋਂ ਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਇਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲਿਆ, ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਜੋ ਸੋਮਾ ਹੈ, ਰਸ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਲ ਫੁੱਲ ਇਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਉਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਹਾਵੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਤੋਟੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਘਾਟੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪੇ ਹੀ ਫਸਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਹੋਈ ਨਾ। ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ, ਦੇਸਾਂ-ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ 'ਚ ਬਿਜਨਸਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੇਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਐਸਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸੋਨੇ ਦੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਲਵੋਂ ਇੱਟਾਂ ਚਿਣ ਕੇ, ਓਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹਾਂ ਤੂੰ ਹੀਰੇ ਤੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਵੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਨਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਮੁੱਲ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਜੇ ਦੇ ਤੋਲੇ ਦਾ ਵੀ ਹੀਰਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਣ

ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਉਹ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਵਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਭੁਲਾਉਣਗੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਈਂ ਓਏ ਮਨਾਂ ਮੇਰਿਆ,
ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੇਖ ਕੇ।

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥
ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਐਨੀ ਸੰਪੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਐਨਾ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੋਤੀ, ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਚਿਣਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਜਾਵਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਕਸਤੂਰੀਆਂ ਚੰਦਨ ਆਦਿ, ਬੇਅੰਤ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਦੂਰ ਤੱਕ ਲਪਟਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਾ ਪਲਸਤਰ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਹੀ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਥੇ ਵਾਰਨਿੰਗ ਹੈ, ਇਕ ਖਤਰਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਦੇਖੋ ਇਥੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਚੀਜ਼ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਆਖੀ ਲੇਕਿਨ ਨਾਲ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਹਦਾ ਇੱਕ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਖਤਰਾ ਹੈ ਭਾਈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ, ਮੋਤੀ, ਜਵਾਹਰਾਤ ਹੀਰੇ ਇਹ ਨਾਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਤੁੱਛ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੧

ਜੇ ਅਮੋਲ ਵਸਤੂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ, ਘਟੀਆ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਠੱਗੀ ਹੈ, ਧੋਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ, ਛਲਾਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੀਂ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਦੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਈਂ -

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥

ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਪਾਰਕ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਹੀਰਿਆਂ ਤੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਦੇ ਨਾਲ ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਪਲਘਿ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੀਰੇ ਪੰਨੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਐਨੀ reflection (ਚਮਕ) ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਨੇ, ਅੰਦਰ ਭਾਵ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਏਸ ਰਸ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਗਵਾ ਦਏਗਾ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ। ਮਣੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ

ਮੋਹਣੀਆਂ ਜਦ ਦੇਖੇਂਗਾ ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਉੱਤਰ ਆਏਂਗਾ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ entry (ਦਾਖਲਾ) ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਟੁੱਟ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਜੋਬਨ ਦਾ ਰਸ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਫਿੱਕਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ -

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪
ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ -

ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਬਚਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਉਹ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਬੰਦੇ ਲਾਈਨਾਂ ਲਾਈ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਮੁੱਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਾਈਨਾਂ, ਨਾ ਦਿਨੇ ਮੁੱਕਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਪ੍ਰਭਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਤਸਵੀਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਸਾਰਾ ਰਾਜਸੀ ਤਬਕਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਦੂਸਰਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਤੂੰ, ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਓ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਨਾਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੁਛ ਵੀ value (ਕੀਮਤ) ਨਹੀਂ, ਕੋਫੀ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ value (ਮੁੱਲ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। worthless (ਫਜ਼ੂਲ) ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ -

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੩ ॥

ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਏਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਤਖਤ ਦੇ ਉੱਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਲਵੇ।

ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਨਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਐਨਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੁਕਮ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ challenge ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨੀ ਕੁ value ਹੈ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਲਗ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕੋਲ ਦੀ, ਐਨੀ ਕੁ ਹੈ value ਇਹਦੀ।

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੪ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਦ ਸਾਰਾ ਕਿਰਕਿਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਲਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈਗਾ ਸਭ ਕੁਛ -

ਵਡੇ ਵਡੇ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਲੋਗ ॥ ਤਿਨ ਕਉ ਬਿਆਪੈ ਚਿੰਤਾ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੯

ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਰੋਗੀ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ। ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਚ ਡਾਕਟਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਟੀਕੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਏਸ ਗੱਲ ਨੇ ਘਾਟੇ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤਾ ਇਨਸਾਨ। ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਇਨਸਾਨ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀਆਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਚ ਜਾਣਾ ਮਾੜਾ

ਹੈ, ਰਚ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਮਾੜਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ peace of mind (ਮਨ ਦਾ ਚੈਨ) ਸਾਰਾ disturb (ਵਿਗੜ) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਲ ਬਲ ਜਾਵੇ ਜੀਉਤਾ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥

ਸੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਬਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਜਿਹੜਾ ਹਿਰਦਾ ਕੋਲ ਹੈ ਸਾਡਾ ਇਹ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਫੇਰ

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਬਹੁਤੈ ਧਨਿ ਖਾਟੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਪੇਖੇ ਨਿਰਤਿ ਨਾਟੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਬਹੁ ਦੇਸ ਕਮਾਏ ॥

ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੪੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਐਸਾ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਜੁਆਰੀ ॥

ਸਭਿ ਸੁਖ ਮਾਗੈ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੩

ਸੋ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਿਛਲੇ ਜਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਅੱਖਰ ਸੀਗੇ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਅੱਖਰ ਨੇ। ਜਦ ਹਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ੀ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲਾ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ੀ। ਬਈ ਜੀਉਂਦੇ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਅਸੀਂ, ਜੀਵਨ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ chemical (ਰਸਾਇਣਕ ਜੀਵਨ) ਹੈ। ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਦਾ ਖੂਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੂਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। brain (ਦਿਮਾਗ) 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। body (ਸਰੀਰ) ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ chemical life (ਰਸਾਇਣਕ ਜੀਵਨ) ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਦੀ ਖੁਰਾਕ ਲਗਾਤਾਰੀ ਹੈ, ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਘੰਟੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਖਾਂਦੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਦੋ ਦਿਨ ਵੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਬੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਖੁਰਾਕ ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਖਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਛੱਡਣੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਖਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ-

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਬੀ ਜਾਇ ॥ ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੩

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਜੋ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਨਦੇ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਰਾਮ ਦਾ ਖਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਦੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੱਤ ਲਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਹੀ ਓਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੀਵਨ ਮੰਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਖਾ ਜੀਵਾਂ ਵਿਸਰੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ।

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
 ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
 ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥
 ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
 ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੮

'ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥' ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਣੀ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ -

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੯

ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੁਰਦੇ ਹੀ ਹੋਏ। ਜੇ ਵਿਸਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਸਰਦਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਜਰਬੇ ਨੇ, ਜੋ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰਿਆ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਸੌਂਦੇ ਜਾਗਦੇ, ਭਜਨ ਕਰਦੇ, ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜਿਹਨੂੰ ਵਿਸਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮੁਰਦਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ। chemical (ਰਸਾਇਣਕ) ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੀਉਂਦਾ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਰੂਹਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਸਾਰਾ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੰਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ। ਮੁਰਦਾ ਹੈ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥
 ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥
 ਅੰਗ - ੨੫੪

ਜੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਜਾਗਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਸੋ -

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੯

ਜੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਰੋ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਵਿਸਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁਰਦਾਪੁਣ ਦੇ ਵਿਚ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਉਹ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ। ਇਹ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸੀ, ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ 'ਚੋਂ, ਕਿੱਥੋਂ ਜਾ ਕੇ conceiousness (ਚੇਤਨਤਾ) ਨੂੰ ਪੱਥਰਾਂ 'ਚੋਂ ਉਠਾ-ਉਠਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਾਮੇ ਤੱਕ ਲਿਆਂਦਾ। ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਲੈ ਲਏ, ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਵੀ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਉਸਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਪਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਪਰਚ ਗਈ, ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਐਨਾ ਗੁਲਤਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਏਸਨੂੰ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਕੀ ਹੈ। ਮਰਿਆ ਹੀ ਜੰਮਿਆ ਸੀ, ਮਰਿਆ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਤਮਦਰਸੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਤਾਂ -

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੯

ਜਿਹੜੇ ਏਸਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਲਿ ਜਿਨਿ ਜਲਿਐ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਜਿਹੜੇ ਜਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਨਾਮ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸਰੀਰ। ਲੇਕਿਨ ਜਿੰਨੀ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸੁਖਾਲਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੁਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਸੁਖਾਲਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੈ? ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੁਖ ॥ ਅੰਗ - ੯

ਜਦੋਂ ਭੁੱਖ ਲੱਗ ਗਈ, ਉਹ ਖਾਂਦੀ ਕੀ ਹੈ ਭੁੱਖ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ? ਕਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਹੈ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜਦਿਆਂ ਰੋਜ਼ ਕਿ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹਦੀ ਖੁਰਾਕ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਉਹ ਭੁੱਖ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਉਤੁ ਭੁਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ ॥

ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ ਉਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲਣਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਨਾਲ ਐਸੀ ਤਾਕੀਦ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ।

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੯

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 38 'ਤੇ)

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 8 ਅਗਸਤ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ 8 ਅਗਸਤ 1918 ਪਿੰਡ ਚਾਉਦਪੁਰ (ਨੇੜੇ ਖੰਨਾ)
ਜਿਲਾ - ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ।
ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਿਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਾਉਦਪੁਰੀਏ ਕੋਟ ਨਹੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਇਲਾਕੇ
ਅੰਦਰ ਜਾਣਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਬੇ ਜਦੋਂ ਅਜੀਂ

ਗਿਣਿਹਾਸ ਦੇ ਕੁਝ ਪੰਨੇ ਫਰੋਲਦੇ ਹਾਂ ਹਾਂ ਸਿਰੀ
ਮਾਨ ਸੰਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ
ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੰਜਣ' ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ
ਵਾਰ ਜਨਵਰੀ 1956 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
ਹੋਈ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 81 ਤੇ
ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਪਰਮ ਪੂਜਯ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ
ਸਿਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਾਉਦਪੁਰੀਏ

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਭਾਬੇ ਇਸ ਭਰਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। "ਸਿਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਾਉਦਪੁਰੀਏ" ਇਹ ਕੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ
ਸਿਰੀ ਭੈਣ ਹਰਨੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਸੱਕੇ ਚਾਚੇ ਸਨ। ਜੈਸੇ ਕਿ ਅਗੇ ਵੀ ਜਿਕਰ ਆ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ
ਕੁਰਮੁਖ ਸੰਸਦ ਸੀਲ ਸੁਭਾਵੀ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਸਨ। ਖੰਡੇ ਚਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਕਣ ਨੇ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਚਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਭਜਨ
ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਅੱਜੇ ਅਰੂਰੂ ਹੋਏ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦੇਇ ਕਰ ਜੇਤ ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਇਕ ਟੰਗ ਖਰੇ ਹੋ
ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਅਖੰਡਕਾਰ ਬਿਰਾੜੀ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਅਨਿੰਨ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈਆਂ
ਕਰਨੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਤ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਉਦਾਸੀ ਕਰਮ ਸੁਕਰਮ ਸੀ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦਰਬਨਾਂ
ਦਾ ਜੋ ਚਾਉ ਉਮਾਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋਖਿਆ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਘੰਟਿਆਂ ਬੰਧੀ ਹੀ ਵੇਰਾਯ ਅੰਦਰ
ਪੁਰਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਤਰੀਵੀ
ਜੇਦਾੜੀਆਂ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਦਰਬਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਰੋਮ ਰੋਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬੜੇ ਉਤਮ ਅਤੇ ਗੁਧ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਧ ਪਾਠ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਖੰਡ
ਭਜਨ ਅਭਿਆਸ ਨਗਾਰਾੜੀ ਲਿਵ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ।

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ 17 ਜੂਨ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਸਵਾਗਤ

ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਚਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਡੂਹੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
ਰਾਇਆਂ ਫੈਲਾਇਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਉਹ ਅਸੀਸੀ ਚਰਨਾਟ ਭਜਨ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਛਿੜੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਧ ਗੁਧ ਨਾ ਰਹੀ।
ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਗੁਪਤ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਗਏ। ਅਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੁਮਾਲ ਉਤਾਰ
ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਰੰਭਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ-ਦਮ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸ ਦਾ ਉਘਾੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਫਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹਲਕਾ ਫੁਲਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਸਾਇਣੀ ਉਡਣ-ਖਟੋਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਸ
ਰਸਾਇਣੀ ਲਿਵ ਵਿੱਚ ਮਗਨਾ ਹੋ ਕੇ ਨਾਭੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਸ ਅਭਿਆਸੀ ਖੰਡੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦਬਾਇਆ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਛਿਨ ਵਿੱਚ
ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਹੀ ਰਾਇਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਅੱਜੇ ਉਛਲੇ ਕਿ ਸਰੀਰ ਸਮੇਤ ਹੀ ਕੁਰਦਵਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਫੰਤ ਨੂੰ ਜਾ ਲੱਭੇ।
ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਕੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਸੀ।
ਬੜੀ ਸੁਚੇਤਤਾ ਸਹਿਤ ਅਜਰ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਵਾਲੀਆ ਅਰਦਾਸਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਬੜੀ ਹੀ ਸਹਿਜ
ਆਤਮ ਉਮਕਾਵ ਦੀ ਹਰਠਾਰ ਵਿੱਚ ਸਤੇ ਸਤੇ ਹੋਣਾਂ ਉਤਰ ਆਏ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਉਡਣ-ਪੱਥੇਰੂ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਉਤਰਨ ਸਾਰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਡੰਡੋੜ ਪਰਨੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਪਏ ਹੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ
ਜੁਟੇ ਰਏ : "ਹੇ ਪਾਠਭਾਗ, ਇਸ ਅਜਰ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਰਾਈਂ।" ਕੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹੋਂ ਪਿਛੋਂ ਯੋਗਾ ਅਜਰ
ਜਹਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਖਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ-ਵਿਗਾਸੀ-ਲਿਵ-ਮਕਨ-ਦਸਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਅੰਦਰ ਚਿਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਟਰਸਟ ਰਤਵੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 95ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਰਤਵੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 17 ਜੂਨ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਅਜਿਹੇ ਰੰਗ-ਬੱਤਰੇ ਰੰਗਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਜਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਜੱਥੇ ਦਾ ਸਲੀਵੀ ਬਿਰਥਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ, ਪਿੰਡ ਵਾਊਚਪੁਰ ਜਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ "ਨਕਿ ਨਖ ਖਸਮ ਹਥ" ਵੀ ਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾ ਹੋ ਕੇ 361 ਚੱਕ, ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਵਸਨੀਕ ਹੋਏ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰੱਬੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। 361 ਚੱਕ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਦੇਹ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰਮੁਖ ਹੰਸਲੇ ਬੀਰ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਕਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨ ਜੀਵਤਿਆਂ ਦੇ ਘਟਾਂ ਅੰਦਰ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗੀ ਚੀਵੜੇ ਲਟ ਲਟ ਬਲ ਉੱਠੇ 361 ਚੱਕ ਲਗ ਭਗ ਸਾਰਾ ਹੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਗੁਮਕ ਉੱਠਿਆ। ਸਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਖੇਤੀ ਬਾਗੀ ਦੀ ਕਾਰ ਭੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਸੋਚੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹਮਾਤਨ ਹੋ ਕੇ ਜੁਟੇ ਰਹਿਣ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ

ਯੋਗ ਪ੍ਰਗੀਤ ਹੋਏ ਕਿ ਸਭ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ ਹੀ ਸਵਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਥੇ ਅੰਕਣ ਬੰਕਣ ਹੀ ਨਾ। ਖੇਤੀ ਬੀਜਦੇ ਹੋਏ, ਕੁਝਦੇ ਹੋਏ, ਕੁਝਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਤੀ ਸੁਕਕਣਾ ਅਤੇ ਲੁਗਮਤਾ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਨਿਭਾਹੀ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਨਿਭਾਹੀ ਜਾਣ। ਵਥਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਿਰ ਪਹਿਰ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਕੋਈ ਅਕੰਮੀ ਕਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕਾਰ ਕਰਾਈ ਸੀ। ਦੁਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੀਸ ਦੇ ਉਪਰ ਛਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਉਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਕਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਦਾਨੇ ਬੀਨੇ ਜੱਜਣਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਸਾਹਦੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਭਾਰ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆ, ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ, ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਉੱਚੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ।

361 ਚੱਕ ਵਿੱਚ ਜਥੇ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਐਸੇ ਐਸੇ ਕੋਤਕ ਵਰਤੇ ਕਿ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। 361 ਚੱਕ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਕਸਰ ਇਕ ਮੰਡਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਾਮ ਦੇ ਖੰਡੇ ਦੀਆਂ ਗੁੰਜਾਂ ਯੋਗੀਆਂ ਪੈਟੀਆਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਹੀ ਵਜਦ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਾ।

ਇਕ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮੇ ਮਸਖਰਾ ਪੁਰਬ ਮਸਖਰੀ ਵੱਜੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਅਭਿਆਸ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਸੂਹੇ ਅਗੇ ਜਾ ਖਲੋਤਾ। ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਜਨਾਂ ਸਿੰਘ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਮਿਲ ਕੇ ਜੋਥੇ ਜੋਥੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਬ ਲੋਕ ਦੇ ਮਾਲਾ-ਸਿਮਰਨੇ ਸਮੋਭਿਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਮਸਖਰੇ ਪੁਰਬ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਭੀ (ਰੰਗੀ) ਨੂੰ ਗੰਦਾਂ ਦੇ ਕੇ ਮਾਲਾ ਬਣਾ ਲਈ, ਅਤੇ ਸੂਹੇ ਅਗੇ ਖੜਾ ਖੜੋਤਾ ਉਸ ਨਕਲੀ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਵੇਰਨ ਲਗਾ ਅਤੇ ਯਗਲੀ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਪੈਦਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟ ਹੀ ਮਜਾਂ ਇਸ ਨਕਲੀ ਰੀਸ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਏ ਸੀ ਕਿ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਧਰੰਮ ਦੇ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾ ਡਿੱਗਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਜੋਥੇ ਜੋਥੇ ਦੁਹਾਈਆਂ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਸੁਣ ਕੇ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੁਹਾਈਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਏ ਕਈ ਪੁਰਿਸ਼ਟੇ ਪੁਰਬਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, "ਓ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ?" ਉੱਚਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਪੁਛਾਰਨ ਲਗਾ, "ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਣਾ ਦੇਖੋ।" ਨਾਲੇ ਧਰਤੀ ਤੇ

ਲੋਟੀ ਜਾਵੇ ਨਾਲੇ ਲਲੂਤੀਆਂ
ਕੱਚੇ। ਅਭਿਆਸ-ਮੰਡਲੀ ਅੰਦਰਲੇ
ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਸੁਚੇਤ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਹਾਲੇਂ ਬੇਹਾਲ ਹੋਏ ਧਰਤੀ
ਨਾਲ ਸਿਰ ਪਟਕਚੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੁਕਿਆ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸੰਗਤ
ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਚਿਤ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰ ਕੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਜਰ
ਪਾਪਾਂ ਮਈ ਝੁਲਾਂ ਛੱਡਵਾਈਆਂ, ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਅਜਰ
ਜਰਨ ਵਾਲਾ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਿਆਰੇ
ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੁਲਕਤਾ ਵਾਲੇ ਸਰਬਾਦ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗਾਏ-ਕਤਾਰ ਰੇ ਕੇ
ਖੁਦ ਅਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਜ ਸ਼ੀਤੀ ਹੰਡ-ਬੀਤੀ ਜੁਣਾਈ ਹੈ। ਭਰਸਾਂ ਗੰਧੀ 361 ਚੱਕ
ਚਾਮੇ ਨਗਰੀ ਅੰਦਰ ਇਸ ਅਨੰਦ-ਭਗਤੀ ਦੀ ਇਹ ਅਗੰਮੀ ਲਹਿਰ ਐਸੀ ਢਲੀ ਕਿ ਕਈ ਹੋਰ ਚੱਕ ਵੀ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਏ।

ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਪਲਣਾ ਖਾਣਾ - ਫੇਰ ਇਹ ਅਨੁਠਾ, ਪਰੰਤੂ ਉਲਟਾ ਕੋਤਕ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਸੱਤ ਸਰੂਪ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮ-ਜੋਤਿ-ਜਗੰਨੀ ਕਲਾ ਵੱਲੋਂ ਠਰੁੰਮੇ ਪੈ ਗਏ।
ਐਸੇ ਠਰੇ ਸਿੱਧ ਜੋਤਿ-ਕ੍ਰਿਸਮਟੀ ਅੰਦਰਲੇ ਘਟ ਅੰਦਰਲੇ ਚਮਤਕਾਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੋਘਮ ਪੈ ਗਏ। ਉਹ ਦੁਹਾਈਆਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੋਭਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਦੇ ਫਿਰਨ। ਇਹੋ ਪ੍ਰਕਾਰਨ ਸਿੱਖ
ਅਗੰਮੀ ਠੰਢ ਉਥੇ ਘਟ ਅੰਤਰ ਜੋਤ ਪੁਰੰਡ ਦੀ ਕਲਾ ਵੱਲੋਂ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਸੱਖਣੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਥਥੇਰੇ ਵਾਹ ਰਹਲੇ ਲਏ, ਅਨੇਕਾਂ ਉੱਦਮ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਉਸ ਰਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮ-
ਗਿਰਤੀ ਨਾ ਹੀ ਆਈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਹ ਅਕਸਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਖੇਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਵਾਤ ਉਦਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜਾਗ ਕੇ ਖੁਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਣਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕ ਟੰਗ ਖਰੇ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ
ਕੀਤੇ, ਥਥੇਰੇ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਸਾਧੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅਠੋਰੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਮਾਲਾ ਵੇਰੀਆਂ ਪਰ ਕੁਝ ਨਾ ਬਣਿਆਂ ਤਰਲੇ ਮੰਡੀ ਲੰਗੀ
ਹੀ ਰਹੀ, ਵਿਆਖੁਲਤਾ ਨਾ ਹੀ ਵੂਰ ਹੋਈ ਕੀਰਤਨ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ, ਪਰ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੋਭੇ ਚਾੜ੍ਹ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਸਰੀਰ ਰੇ
ਮੁੱਖ ਤੇ ਮਲਣ ਪਰੰਤੂ ਸਿਉਂ ਸਿਉਂ ਜਤਨ ਤੇ ਤਰਲੇ ਕਰਨ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਤਫ਼ਣੀ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਣੀ। ਸਿਰੀ ਛਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ੀਆਂ ਨੇ
ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਮ ਰਤਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜੁਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨੀ ਜੱਥੇ ਦੇ ਗੁਰੂ

ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ

ਰਾਜ ਪਛਾਣ
 ਪਾਰਖੂ ਜਨ
 ਅੰਤਰ
 ਆਤਮੇ ਸਭ
 ਕੁਝ ਸਮਝਦੇ
 ਬੁਝਦੇ ਸਨ ਅਤੇ
 ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ
 ਕਿ ਅਜੇ ਭਾਈ ਗੋਰਾ
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਣ ਦਾ
 ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਉਤਕ ਭਾਣੇ
 ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਮੰਡਲ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਭਾਈ ਗੋਰਾ
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦ ਬੁਲਾਇਆ ਦਾਸ ਨਿਮਾਰੀ ਚਿੱਠੀ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
 ਜੀ ਦੀ ਤਾਇਆਂ ਛੋਟੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ
 ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਗੋਰਾ
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਨਾਹੀ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ
 ਕੇ ਕੇ ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲੀ ਜੋਤਿ-ਵਿਗਾਸੀ-
 ਕਲਾ ਕਿਉਂ ਖੜੂ ਗਈ ਹੈ, ਆਤਮ ਵਿਗਾਸ ਮਈ ਸੁਰਤੀ-ਬਿਰਤੀ ਕਿਉਂ
 ਸੰਖਟੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਹਿਰਾ ਤਾਂ ਮੈਥੋਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਅਵਗਿਆ ਹੋ ਗਈ
 ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ, ਸੁਪਨ-ਸਾਰਖੀ ਵੀ ਪਤਿਤ-ਕਰਮੀ ਦੂਰੇਗਤਾ ਨਹੀਂ
 ਵਿਆਪੀ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਪੁਨੀ ਭੋਟੀ ਵਫ਼ਾ ਗਈ ਹੈ ਕੀ ਦਸਾ ਪਹਿਲੇ
 ਨਿਕਾਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਸੰਜਮ ਉਪਾਓ ਕੀਤੇ, ਅਨੇਕਾਂ
 ਵੇਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧੂੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਟੇ, ਪਰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ
 ਕਿ ਕੀ ਐਸੀ ਅਵਗਿਆ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬੇਮੁਖਤਾ
 ਵਿਆਪੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅਨੁਸਾਰ
 ਦਾਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਲਵਾਇਆ ਗਿਆ,
 "ਯਾਦ ਕਰੋ! 361 ਚੱਕ ਦੇ ਆਰਮ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਕ੍ਰਿਸਮਿਆਂ ਨੂੰ। ਕੀ
 ਉਹ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਸਹਿਗੁਰ ਵੀ ਨਿਜ ਨਵਰ ਮੋਹਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸਮਤ ਹੋਏ
 ਸਨ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸਮ-ਕਲਾ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਹੀ
 ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਕੀ ਇਹ ਸੁਖਬਲ ਹੰਕਾਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ
 ਕ੍ਰਿਸਮ-ਕਲਾ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਵਰਤਾਈ ਸੀ?" ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
 ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਠਠੰਠਰ ਗਏ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ
 ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੈਂਦੀ ਸੰਟ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਭਾਈ ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ
 ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ, "ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਇਕੱਲੇ ਨਾਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਲੱਗ
 ਪਏ?" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆਈ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ
 ਠਿਲਲਾ ਉਠੇ, ਕਿ ਹਾਂ ਇਹ ਅਵਗਿਆ ਮੈਥੋਂ ਜਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ
 ਦਿਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰ ਚੱਲੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਚੱਲੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਇੱਕ-ਦਮ ਖਲੋ ਗਈ
 ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਭਾਈ ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਮੁ ਲਿਆ ਅਤੇ

ਪਕੜ ਕੇ ਖੂਬ ਹਨੂਣਿਆਂ ਕਿ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਥੋਥੇ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਮ ਵੱਲੋਂ ਉਕੇ ਥੋਥੇ ਪੈ ਗਏ। ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਡਡਿਆ ਉਠੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਡਖਣ ਲਵੋ, ਡਖਣ ਲਵੋ! ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਭੰਡ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਸ਼ਹਿਦਾਈਆਂ ਇਹ ਖਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਉਹ ਤੋਰੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਉਹ ਆਤਮ-ਗੁਲਾਮੇ ਮੁੜ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸੇ ਰੰਗ-ਫਲੂਣੀ-ਸੁਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਜਲ ਮੁਖ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਵਿਚਰਨ ਲੱਗੇ। ਕੁਝ ਕੁ ਨਿਮਰੀ-ਕੁਝ ਕੁ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਠਾ ਮੁਕੇ ਫਿਰ ਵਰਤ ਗਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਲ, ਹੀਰੇ, ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਿਰ ਨਿਹਾਰੇ ਨਿਹਾਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਡਕ ਸਾਡੀ ਜੇਨੂ ਯਾਰਗਾ ਦੇ ਦਿਨ ਆ ਗਏ। ਜਿਹੀ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਹਰਲੇ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਜੱਥੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਨੂੰ ਹੱਥਪਰ ਸਨ, ਪਰ ਭਾਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਜੇ-ਵਰਜਾਏ ਰਹਿ ਗਏ। ਜੇਨੂ ਯਾਰਗਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਅੰਦਰੋਂ ਆਏ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਨ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ-ਦਮ ਝਲ-ਨਿਕਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵੱਜਿਆ। ਆਨਨ ਝਾਨਨ ਹੀ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ, ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਚਿਹੀ ਚੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਹੀ ਨਾ ਪਾਏ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਧੁਰ ਚਲਾਈ ਮੇਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਸਿਰੀ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਕੱਲਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਸ਼ਾਬਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਤਕੜੀ ਪੁਸਤਕ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ ਟੁਕ-ਮਾਤਰ ਇਹੋ ਲਿਖ ਕੇ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਉਪੋਰ ਲਿਖੇ ਬਰਨ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੋਦਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸਿਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦ ਪੁਰੀਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਦੀ ਉਚੀ ਸੁਚੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਰਹਿਮਤ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹਨ ਅੱਜ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰਸਟ ਦੀ ਖੋਗ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਟਿੱਬਟੀ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਐਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਚਰਚਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਪਿੰਡ ਪਲਾਸ਼ੀ (ਨਕਲ) ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਪਿੰਡ ਭੋਟੋ (ਨਕਲ) ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕੁ. ਨਾਨਕਵਾਲ ਬੀੜ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੋਰੀ ਦੋਰਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਜਾਏ ਗਏ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਵਾਨ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਨਿੱਖੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਾਈਆਂ ਪ੍ਰੇਰਾਂ ਕੇ ਚਲਾਇਆਂ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਨਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਫੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਖੇ 10 ਮਈ 2013 ਤੋਂ 31 ਮਈ 2013 ਤੱਕ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਗੀਰਤਨ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਅਵਸਰ ਚਾਰ ਜਲ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਾਲੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਜੁਗੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭਾਈ ਅਤੇ ਭਾਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੱਧ ਚਰੂ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਜਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਭ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਜਦੀ ਸਨਾਖਾ ਫੀਰੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਲਾਮਾਨਾਤ ਫੀਰਾ ਗਿਆ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਸਜਾਏ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

1. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਸਭਾ, ਸਾਊਥਹਾਮ।
2. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਸਾਊਥਹਾਮ।
3. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ, ਗਰੇਵ ਐਂਡ।
4. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਨੈਚਵਰਥ।
5. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ, ਬੈਡਫੋਰਡ।
6. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰ ਬੰਬ ਪੁਰਾਬ, ਲਿਸਟਰ।
7. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕੈਪਲਟਨ।
8. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਡਰਮਿੰਘਮ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਲਾਣਕਾਰੀ ਹਿਤ ਵਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਜੱਥੇ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਨੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲੇ ਜੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸ ਜੱਥੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਨਾਖਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਵਾਏ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਪਿਆਰ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

9. ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ, ਸਟਾਕ-ਮੋਨ-ਟ੍ਰੈਂਟ

10. ਸੈਂਟਰਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ, ਕਲਾਸਕੋ, ਨਿਕਰਪੁਲ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰਾਂ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਵਰਗੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਹਿਜ, ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਸੰਚਾ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਰੁਕਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਰੰਗਾਂ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਛਕੇ ਸੇਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਮਿੱਠੀ ਸੁਗੰਠੀ ਆਵਾਜ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸਨ -

ਨਮ ਚਉਰਾਜੀਹ ਕੁਮਰੇ ਭਰਮਰੇ
ਦੁਲਾਰ ਜਨਮੁ ਆਬ ਪਾਇਓ ॥ ੧ ॥
ਏ ਮੁਏ ਕੂ ਹੋਏ ਰਹਿ ਨਪਣਾਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੧੭
ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਕੁਮਰੇ ਹੀ ਆਇਓ
ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਨਭਾਯੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨੭

ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁਗਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ -

ਦੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥
ਤਿਨਿ ਲਕਣੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੮

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਆਪਸੀ ਜਾਂਚੀਵਾਲਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਸੇ ਆਦੇਸ ਚੇਰੇ ਕਰਵਾਏ -

ਸਭੇ ਸਾਥੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ
ਕੁੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਭਾਚਰਾ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੯੭
ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਭਾਰਿਕ
ਕੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੧੧

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁਗਨ ਦੀ ਵਿਸੇਸ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ -

ਕਹਹਿ ਸੁਣਹਿ ਜੇ ਮਾਨਹਿ ਨਾਉ ॥
ਯਉ ਬਲਿਹਾਰੇ ਤਾ ਕੈ ਜਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੫
ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਭੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਆਰਮ-ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਟਾਲ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਈ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਕੈਸਟਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਖ ਵੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਬਣਨ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸਾਹ ਵਿਖਾਇਆ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਏਜੰਡਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਵਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 28, 29, 30, 31 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਣਕੀਆਂ, ਖਿੱਚੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਨ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਜੀ-ਆਇਆ-ਨੂੰ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਗਤ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ 95ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ

ਮਿਤੀ 17 ਜੂਨ, 2013 ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਕਿਣਕੀ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣੀਆਂ ਕੂ.ਪੀ., ਦਿਨੀ, ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਛਟਾਲਾ, ਪਟੀ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਫ਼ਤਿਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕਾਂ ਘੱਟ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਦਰਬਨ ਦਿਤੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵੀ ਛੋਟਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਤੀਆਂ ਤੇ ਭਰਪੂਰ ਆਵਾਜਾਈ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਤੋਂ ਬੰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਪਰਮ ਸਹਿਕਾਰਕ ਮਹਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਭਾਭਾ ਲਖਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਭਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੋਫ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਦੀਵਾਨ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਥਾਏ ਪਾਸੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਠੋਕਰਾਂ, ਸਿਕਰਾਂ ਵਲੋਂ ਨਾਦੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਲ ਅਤੇ ਗੁੱਚ ਵੀਆਂ ਫੜੀਆਂ, ਅਨਿਕ ਪੁਕਾਈ ਭੋਜਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ ਕੁਰੂ-ਘਰ ਵੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਅਸਾਹ ਪਰਵਾਹ ਅਗੰਮੀ ਝਾਕੀਆਂ ਵੇਖ ਮਨ ਡਰ-ਡਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਝਾਟੀ ਦਾ ਰਜੀਲਾ ਕੀਰਤਨ, ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਪੁਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਪੂਰੰਭਤਾ ਮਿਠਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੇਵਕ ਰਿੰਜੀਤੀਅਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਚਿਅਨ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਗੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਅਤੇ ਜਾਰਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਮਿਠਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਗੁਠਰਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਝਾਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜੀ ਝਾਟੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਧੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਝਾਟੀ ਦੇ ਮਹੰਤਰ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤੇ।

ਕੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਕਾਢਾ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੈਕਚਰ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਝਾਟੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਨੇਹੀ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਰਾਜਗੀ ਭਰੀ। ਉਪਰੰਤ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਾਝਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਤਿਆ ਥਾਢਾ ਜਸਵੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੋਧੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਸ. ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋਹਲ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿੰਨੀ ਨਾਮ ਝਾਟੀ-ਆਤਮ ਅਤੇ ਰਿਆਨੂ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵਧੀਕਾਂ ਦਾ ਵਰਦ ਵੱਢਾਇਆ। ਤਿਆਨਕ ਤੁਰਾਨ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਏਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਠਿਆਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਕੰਥ ਉੱਠਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਖ਼ਜ਼ੂਰਗਾਂ ਲਈ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ, ਬੰਮਾਰਾਂ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ। ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਦੀਵਾਨ, ਆਤਮ-ਮਾਰਗ, ਪੁਸ਼ਟਕਾਂ, ਅਖੁੱਟ ਬੱਢਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸਫ਼ਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋਧ ਕੇ ਸੋਚ-ਖੇਡ ਜਾ ਬਿਰਧੇ।

ਬਾਹੀ ਮਿਠੀਕਾ ਕੱਪ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਨਾਮ-ਝਾਟੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ-ਨਿਮਰਤ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ। ਇਹੋ ਸੇਵਾ ਕੁਣ ਸੰਤ ਭਾਭਾ ਲਖਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਪੁੱਠੀ ਨਿਕਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਪਰੰਤ ਸ. ਚਨਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਗਨੀ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗੱਗ ਐਮ.ਐਲ.ਏ, ਸ. ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸ (ਐਮ. ਜੀ. ਮੋਹਾਲੀ), ਸ. ਹਰਬਾਭਾ ਸਿੰਘ ਏਲੁਮਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਏਜ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਛੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਕੈਡੀਟਰ ਵਜੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਈ। ਕੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜੀਵਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਣ ਹੈ। ਉਪਰੰਤ ਝਾਟੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨੇਹੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਝਣ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਿਮਾ ਵੇਸ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਲਾਭ ਵੇਸੇ। ਟਰੇਸਟ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਏਨੇ ਸਕੂਲ, ਕੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮਿੰਟੀਅਲ ਡੀਪੈਨੀਅਰ ਲੈਬੋਰੇਟੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਕਾ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮਿਠਮ ਵਿਰੂ ਉਥਰਾਏ ਅਤੇ ਮਿਠਮ ਕੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਟਰੇਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਲਖਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ " ਪੁਰੀਸ਼ਾ ਪੋਤਰ " ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਞ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵੇਸੇ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰਕ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਜਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਇਸ ਪਠਾਅ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਜਾਰਾ ਤਿੰਨ ਵਜੇ, ਮਿਠਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਥਾਢਾ ਲਖਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰੀ ਸੁਰੱਖੀ ਆਵਾਜ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਵਾਇਆ। ਆਪ ਨੇ ਹਾਰਨਾ ਲਾਈ - 'ਜੀਵ ਬੰਧੇ ਹੋਏ ਭਠਮਾਂ ਦੇ ਏਥੇ ਆਉਂਦੇ, ਜਾਪੁ ਭੋਜੇ ਆਪ ਰੱਬ ਨੇ।'

ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਜਨਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਧੰਨ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਠਾਣ ਕਰਵਾਇਆ - ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੀਤ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਬੇਜ ਜੇ ॥ ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਠੇਦੀ ਮਾਉ ਆਏ ਸਭਨੁ ਜੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੮

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਆਤਮਕ ਉਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਭ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਏ। ਸੰਤ ਮਾਝਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੀ ਸ਼ਯਾਂ ਵਲੋਂ ਵਧਾਈ ਦਿਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਡਾਟੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਡਠਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸੰਗਤ ਤੋਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਨਵੇਂ ਮਿੱਠ ਚਟਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸੋਫ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿਤੀ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਅੱਗੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ, ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਮੇ ਉਪਰੰਤ ਝਾਟੀ ਗੁਠਰਿਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਕੁਰੂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਹਿਕਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਘਰਾਂ ਵਲ ਵਿਠਾ ਹੋਈਆਂ।

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਹੁੰਦਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਗਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡਾ ਵਾਹ ਮਨ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾਂ, ਜੇ ਮੰਨਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਰ ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਜਪੇ। ਫੇਰ ਨਾ ਭੁੱਲੇ। ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰੋਂ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੂਜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨੇ ਮਨੋਂਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਲਿਸਟ ਬਣਾਈ, ਨਾਮ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਜੀਵਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜੀ।

ਕਿੰਨਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਜੀ।

ਅਗਾਹਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਬੈਠਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਸਾਧਨ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਧਨ ਕਿੱਥੋਂ ਕਰੀਏ।

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੇ ਧੱਕੇ-ਧੱਕੀ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰੋ, ਸਜ਼ਾ ਲਾ ਦਿਓ ਕਿ ਐਨਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮਿਲੇਗੀ?

ਇੱਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕੋ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਫਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਓਗੇ? ਗਿਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲਕੀਰਾਂ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ, ਅੱਜ ਸਤਾਈ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਅੱਜ ਛੱਬੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਨਾਲੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸਾਥ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਮਨ ਨੇ ਸਾਥ ਤਾਂ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਵਿਘਨ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੈਂ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਅਧੂਰੀ ਹਿੰਮਤ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਟਿਕੇ ਨਾ ਟਿਕੇ ਫੇਰ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂਤਰੀ ਬਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ request (ਬੇਨਤੀ) ਹੈ, ਮਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ -

ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੭

ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਚਲੇ ਦੇ ਦਿਓ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਸਾਉਂਦਾ, ਨਾ ਵਸਾਉਣ ਕਰਕੇ, ਇਹਦਾ ਚਿੱਤ

ਨਹੀਂ ਏਧਰ ਲਗਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਔਖੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੱਗ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਿਯਾਦਾ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਬਾਈਂ ਐਸੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਚਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਛਾਂਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਓ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਤੇ ਫੇਰ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੇਸ਼ਵਦਾਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਨਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਉਣਗੇ ਛਕ ਲੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਤ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਜਦ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਰਤ ਗਿਆ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖ 'ਚ ਪਾ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਛਕਦੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ, ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋ। ਮਰਿਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਤਿੰਨ ਯੁੱਗਾਂ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ! ਸਾਡੇ ਵਿਸਰ ਗਿਆ, ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛਕਾਉਣਾ, ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਮੋਹਰਾਂ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਕਲਜੁਗ 'ਚ। ਸਾਡੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਜੋ ਪੂਰਵਜ ਨੇ, ਜੋ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ ਇਹ। ਖੱਤਰੀ ਡੋਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਦੋ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਵੈਸ਼ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਤੀਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੂਦਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪੈਰਾਂ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ! ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਛੋਟਾ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਆਤਮਾ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਪਰ ਚੰਗਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦੁਹਰੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ, ਮਾਨਤਾ ਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਪੰਡਤ ਹੋ, ਵਿਦਵਾਨ ਹੋ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋਗੇ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋਗੇ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਣੋਗੇ, ਮੇਰਾ ਪੰਥ ਤੁਹਾਡੀ ਸਦਾ ਹੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰੇਗਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕੰਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰੋਗੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੁੱਛਾਂਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਜੇ ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਕਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਸਵੇਰੇ ਆ ਜਾਇਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੰਮ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿਰ ਕਰਾਵਾਂਗੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਦੁਸ਼ਾਲਾ, ਪੰਜ-ਪੰਜ ਮੋਹਰਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ਸਭ ਨੂੰ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ੀ ਵਸਤਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਪੈਸੇ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ਰੋਜ਼, ਰੋਜ਼ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੋ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ ਕਿ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਵੀ ਦੇਣੇ ਨੇ, ਸਿਰੋਪੇ ਵੀ ਦੇਣੇ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ, ਮੋਹਰਾਂ ਵੀ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ, ਦੱਸੇ ਮਹਾਰਾਜ

ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਸਣ ਵਿਛੇ ਪਏ ਨੇ ਉਥੇ ਚੱਲੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਕੋਸ਼ੋਰਾਮ ਜੀ! ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਆਸਣਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਤੇ ਮਾਲਾ ਪਈ ਹੈ ਹਰੇਕ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਿਹਦੇ ਤਾਂ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਚਿੱਤ ਨਾਲ, ਮਨ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਮਨ ਨਾਲ, ਰਸਨਾ 'ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਰਸਨਾ ਨਾਲ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਛਕਣ-ਛਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਭੰਡਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੇ ਛਕ ਲਓ। ਖੂਬ ਗੱਫੇ ਛਕਾਏ। ਖੂਬ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਛਕ ਲਏ। ਮੱਖਣ ਛਕਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਛਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਫੇਰ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁੱਧ ਆਏਗਾ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਆਏਗਾ। ਬਦਾਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਦਾਈ ਆਏਗੀ, ਬਹਿ ਜਾਓ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਬਾਸੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ, ਇੱਕ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਤੇ ਸੌਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਕਹਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਕਹਿ ਲਓ, ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਕਹਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਕਹਿ ਲਓ, ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਕਹਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਕਹਿ ਲਓ, ਮਨ 'ਚ ਚਿਤਵ ਸਕਦੇ ਓ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਓ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿ ਲਓ। ਜਦੋਂ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਹੋਈ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿਤੇ ਸਿੰਘ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਾਉਣਗੇ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਸੌਣੇਗਾ, ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਿਓ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ; ਸੁਭਾਅ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਤੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਠਾ ਇਹ ਵੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਫੇਰਦਾ ਹਾਂ, ਮਨ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਗੇ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਬਾਸੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਈ ਉੱਪਣ ਲਗ ਗਏ। ਤੁੰਦਰਾ ਨੀਂਦ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥ ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੯

ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੋ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਜਿਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ। ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬੋਲੋ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹਦੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਪਣ ਲੱਗ ਗਏ ਕਈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਉਬਾਸੀਆਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਇੱਕ ਨੂੰ ਆਈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਬਾਸੀ ਐਸੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨੂੰ ਆ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਏਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਦਾ-ਜਿਹਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਬਾਸੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਚਿੱਤ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦੀ ਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਗੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਓ ਉਬਾਸੀਆਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਤਾਂ। ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ

ਕਈ ਤਾਂ ਉੱਪਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਂ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਈ ਉਬਾਸੀਆਂ ਹੀ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਵਧਾਨ ਕਰੋ, ਬੋਲ ਦਿਓ। ਜਿਹੜੇ ਉੱਪਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਦੀ ਹੁੱਜ ਨਾਲ ਜਗਾ ਦਿਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਛੇ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਿਰਾਂ 'ਚ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ! ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ। ਘੰਟਾ ਨਾ ਲੰਘ ਸਕਿਆ। ਫੇਰ ਸਿੰਘ ਚਲੇ ਗਏ।

ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੋਹਰਾਂ ਵਗੈਰਾ ਤਾਂ ਲੈ ਲਓ ਅੱਜ ਦੀਆਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨੀਂਦ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਬਾਸੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕੀਏ?

ਸਿੰਘ ਕਰੜਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖੋ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਾਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਓ, ਜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਹੁੱਜ ਮਾਰਨੀ ਹੈ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ, ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਸ਼ੋਦਾਸ! ਤੁਸੀਂ ਆ ਗਏ ਭਾਈ। ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਤਾਂ ਲੈ ਜਾਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ advance (ਅਗਾਉਂ) ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਆਹ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠਦੇ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਰਾਹੁ ਕੇਤੁ ਬੈਲ ਹਮਾਰੇ, ਸਾੜ ਸਤੀ ਹੈ ਖੇਤੀ,
ਪੱਤਰੀ ਹਮਾਰੀ ਬੜੀ ਸ਼ਿਕਾਰਨ, ਮਾਰ ਲਿਆਵੇ ਛੇਤੀ।

ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਮਾਈ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਸਾੜਸਤੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਸੱਤ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਨਾਜ ਦੇ, ਤੇ ਚਿੱਟੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਘਿਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਧਾਤ ਦੇ, ਮਤਲਬ ਗਹਿਣਾ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹੋ ਕਿ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਮਾਈ ਖੇਸ ਵੀ ਲਿਆਏਗੀ, ਸਭ ਕੁਛ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਏਗੀ, ਕੁਛ ਵੀ ਲੈ ਲਓ ਉਸ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਚੁਟਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਆਹ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਕਦੋਂ ਲੰਘੇ, ਕਦ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੰਮ ਔਖਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੯

ਜੇ ਸੁਖਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਦੀ, ਲੋਕਿਨ ਨਾਮ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਨਾਮ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਤਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਲ ਦੇ, ਰੱਖਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ-

ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਲਿ ਜਿਨਿ ਜਲਿਐ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਜਿਹਨੇ ਤਿਸਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਨਾਮ ਨੂੰ
ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਲ ਦੇ ਭਾਈ -

ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਕੀਜੈ ਕਾਂਇ ॥

ਕੁੰਨੇ ਹੇਠਿ ਜਲਾਈਐ ਬਾਲਣ ਸੰਦੈ ਥਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਬਾਲਣ ਤਾਂ ਬਚ ਜਾਏਗਾ, ਲੱਕੜੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸਸਤਾ ਹੈ
ਇਹ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਗੁਣ ਗਲ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਓਸ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਦੇਰ ਹੋ ਕੇ
ਆਏ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਓਸ ਦਿਨ ਦਾ। ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ
ਐਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਿਆ ਆਪ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਤਨ ਰੱਖਣ ਦੇ
ਕਾਬਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲਿਆ
ਜਾਏ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਸਾਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਹ
ਸਾਰੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਾਮ ਭੁੱਲਣ ਦੇ
ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਗੁਣ ਨੇ, ਸਤਿ ਗੁਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਖਿਮਾ, ਸ਼ਰਧਾ, ਪੀਰਜ, ਸੰਤੋਖ, ਅਹਿੰਸਾ, ਤਪ,
ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਯ, ਦਾਨ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਗੁਣ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜੇ ਨਾਮ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਭੁੱਲ ਕੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨੂੰ,

ਗਲ ਗਏ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰੇ।

ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਦੋਂ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਨੇਕ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ,
ਉਹਦੇ ਗੁਣ ਗਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਤਨ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਕਰਣੀ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਲੇਖ ਪਏ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਆਚਰਣ ਹੈ, ਚਰਿੱਤਰ
ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਕਾਗਜ਼। character (ਆਚਰਣ) ਛੋਟੀ
ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਕੋਈ
ਤੀਹ ਚਾਲੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣ ਤਾਂ character (ਆਚਰਣ) ਹੋਇਆ
ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧੀ ਹੈ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦਾ ਕੀ character (ਆਚਰਣ) ਹੈ, ਕਹਿ ਕੇ
ਮੁੱਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਭੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦਾ character
(ਆਚਰਣ) ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹੋਣ, ਉਹਨੂੰ char-
acter (ਆਚਰਣ) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਚਰਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਡਾ
ਜਿਹੜਾ ਆਚਰਣ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਕਰਣੀ ਕਾਗਦ, 'ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ'
'ਦਵਾਤ' ਹੈਗਾ ਸਾਡਾ ਮਨ। ਇਹ ਹਰ ਵਕਤ ਲੇਖ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਉੱਤੇ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਲਿਖਦਾ ਹੈ,
ਹਰ ਘੜੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੨

ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੇਖ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਚਰਣ
ਦੇ ਵਿਚ, ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਵਿਚ, ਇੱਕ ਬੁਰੇ ਲੇਖ ਲਿਖਦਾ ਹੈ,
ਇੱਕ ਭਲੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਭ ਤੇ ਅਸੁਭ ਕਰਮਾਂ

ਵਲ ਸਾਨੂੰ ਤੋਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਹ ਸੁਭਾਅ, ਜੇ ਤਾਂ ਸੁਭ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਲਿਖੇ ਗਏ ਫੇਰ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਏਗਾ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ 'ਤੇ
ਜਿਸ ਦਿਨ ਹੋਏਗੀ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਫਿਕਰ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਵੇਲੇ ਉੱਠਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਏਗਾ। ਸਮੇਂ
ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਭ ਗੁਣ ਉਹਦੇ
ਵਧ ਗਏ ਨੇ, ਸੁਭ ਗੁਣ ਉਹਦੇ ਉਹਨੂੰ ਤੋਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ
ਨੀਂਦ ਪਿਆਰੀ ਨਾ ਕਰ। ਜਾਗ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ
ਨਾ ਕਰ। ਜਾਗ, ਜਾ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸਰਵਣ ਕਰ। ਉਹ
ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਮਾੜੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਗਏ ਫੇਰ ਪਿੱਠ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਹੈ।
ਸਰੀਰ ਮੇਰਾ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜਾ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ, ਸੌ ਜਾਓ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੇਖਾਂ ਦਾ, ਸੁਭਾਅ
ਦਾ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਦੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਗਏ ਇਹਦੇ
ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ 'ਚ। ਉਹ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਬਿਰਤੀ
ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਸਾਡੇ ਸੁਭਾਅ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਕਰਮ ਸੀ,
ਉਹਨੇ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਸੁਭਾਅ ਨੇ ਸਾਡੀ ਕਿਰਤ
ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਕਿਰਤ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ! ਅਸੀਂ
ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ।

ਸੋ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੁਭ ਤੇ ਅਸੁਭ।
ਦੋਵੇਂ ਰਸਤੇ ਨੇ, ਦੋ ਕਾਂਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਅਸੁਭ ਲੇਖ ਲਿਖੇ
ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੁਭ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਗਲਤ
ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਨਾਸਤਕਤਾ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਤਰਕਾਂ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ।
ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ।
ਉਲਟੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ
ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਹੋਣ। ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਨਾਮ
ਜਪਣ ਨਾਲ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਕਰਣੀ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਲੇਖ ਪਏ ॥

ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਿਰਤੁ ਚਲਾਏ ਤਿਉ ਚਲੀਐ

ਤਉ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਅੰਤੁ ਹਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਗਿਆ ਨਾ ਸਾਡਾ, ਉਹ ਸੁਭਾਅ ਸਾਨੂੰ
ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ -

ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨਹੀ ਬਾਵਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਬਉਰਿਆ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ
ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨਾਂ ਬਾਵਰਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਵਿਸਰਿਆ ਕਰਤਾਰ।

ਬਉਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਉਰਾ ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬਉਰਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ

ਹੈ, ਹਲਕ ਗਿਆ। ਹਲਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਆ ਕੇ ਚੱਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਵੱਢ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਉਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ ਮਨ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਚੋਰ ਸੀਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨਹੀ ਬਾਵਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੯੦

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚੇਤਦਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ -

ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਲਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੯੦

ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਗਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਫੇਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਗਲਦੇ ਨੇ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਗਲਦੇ ਨੇ। ਐਨਾ ਘਾਟੇ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਤੂੰ? -

ਜਾਲੀ ਰੈਨਿ ਜਾਲੁ ਦਿਨੁ ਹੁਆ ਜੇਤੀ ਘੜੀ ਫਾਹੀ ਤੇਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਹਰ ਘੜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੂਲਾਂ 'ਤੇ ਤੂੰ ਗਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਰਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਹਰ ਘੜੀ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਵੀ, ਰਾਤ ਵਿਚ ਵੀ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਫਾਹੀਆਂ ਬਣ-ਬਣ ਕੇ ਤੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਰਸਿ ਰਸਿ ਚੋਗ ਚੁਗਹਿ ਨਿਤ ਫਾਸਹਿ ਛੁਟਸਿ ਮੁੜੇ ਕਵਨ ਗੁਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਕੁ-ਰਸ ਨੇ; ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੰਦ ਦਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਸ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁ-ਰਸਾਂ 'ਚ ਬਾਕੀ ਜਿੰਨੇ ਰਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੁ-ਰਸ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁ-ਰਸਾਂ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਹਰ ਸਾਹ ਫਸਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਪਾਗਲਾ! ਛੁਟੇਂਗਾ ਕਿਵੇਂ? ਤੂੰ ਤਾਂ fool (ਮੂਰਖ) ਹੁੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ -

ਕਾਇਆ ਆਰਣੁ ਮਨੁ ਵਿਚਿ ਲੋਹਾ

ਪੰਚ ਅਗਨਿ ਤਿਤੁ ਲਾਗਿ ਰਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਕਾਇਆ ਰੂਪੀ ਜਿਹੜੀ ਆਰਣ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਰੂਪੀ ਲੋਹਾ, ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਹਰ ਵਕਤ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਕੋਇਲੇ ਪਾਪ ਪੜੇ ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਸੰਨੀ ਚਿੰਤ ਭਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਕੋਲੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਪੈ-ਪੈ ਕੇ ਮਨ ਜਲ ਕੇ ਮਨੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਹੈਗਾ। ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਨੂਰ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਸੋਨਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਭਇਆ ਮਨੂਰ ਕੰਚਨੁ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਜੇ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਿਨੇਹਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਮਨੂਰ

ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਕੰਚਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ -

ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਓਹੁ ਦੇਵੈ ਤਉ ਨਾਨਕ ਤ੍ਰਿਸਟਸਿ ਦੇਹਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੦

ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ। ਫੇਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹੈ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੋ ਐਸਾ ਨਾਮ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਲਿ ਜਿਨਿ ਜਲਿਐ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੯

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਨੇ, ਜਿਹਨੇ ਨਾਮ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਲ ਦੇ ਭਾਈ!-

ਪਉਦੀ ਜਾਇ ਪਰਾਲਿ ਪਿਛੈ ਹਥੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਤਿਤੁ ਨਿਵੈਯੋ ਤਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੯

ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ 'ਚ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਜਾਣਾ ਉਥੇ। ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਨੀਵੇਂ ਤਾਲ ਵਿਚ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਰੂਪ, ਸੋਨੇ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਵਿਚ ਗਿਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਚੁੱਕ ਲੈ ਜੋ ਚੁੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਨਾਮ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੯

ਇੱਥੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਸਭ ਕੁਛ ਆ ਗਿਆ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਰਭ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਬਰਕਤਾਂ 'ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਟਪਦੀ, ਦੂਸਰੀ ਅਸਟਪਦੀ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਓ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਸਟਪਦੀਆਂ, ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨੇ। ਬਾਣੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮੂਹਰੇ ਫਿਲਮ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗੇਗੀ ਕਿ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਜਿਹਦੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੱਖਰ 'ਚ ਬੇਅੰਤ ਭਾਵ ਲੁਕੇ ਪਏ ਨੇ। ਜੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝ ਲਓ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਨਵੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰੋਜ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ, ਆਪ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੋ ਨੇ। ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡ

ਦਿੱਤਾ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੁਰੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਰਸੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਘੜਿਆਲ ਵੱਜ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਘੜਿਆਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਘੜਿਆਲ ਵੱਜ ਗਿਆ ਭਾਈ। ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਫੇਰ?" ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਪਿੱਛੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖਬਰ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਫੌਜਾਂ ਏਧਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਈਆਂ, ਜਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਘੋਰਾ ਘੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਜੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਸਰੀਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ। ਆਤਮ ਖੁਰਾਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣੀ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾਂ ਹੀ ਖੋਦ ਹੋਵੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਖਬਰ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸੌ ਜਵਾਨ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪੂਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਪੂਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਫੇਰ ਸਰਸਾ ਪਾਰ ਗਏ। ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕਰਕੇ ਕਿ ਐਸੇ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ 'ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।

ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਯਾਦੋਂ, ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਗਈ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਤੇ ਪੂਰੀ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਹਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖ। ਸਾਰੇ ਜੋਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਤਾਂ ਕਾਇਮ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ, ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਕਿਤੇ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਭਾਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਪਾਠਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕੌਣ ਕਰੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਏਧਰ ਨੂੰ ਰੁਚੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਖੀਰ ਪਤਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉੱਤੋਂ-ਉੱਤੋਂ ਸਿੱਖ ਰਹਿ ਗਏ, ਵਿਚੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਨਾਮ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਏਸ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਬਚਿੱਤਰ ਲੀਲਾ ਰਚੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਦੋ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਐਸਾ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਮਿਲਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਤੂੰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦਿਨ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਦਾਸ ਨਾਲ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦਿਨ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ। ਦਾਸ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਬਾਹਰ। ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਨਿਕਲਣ ਬਾਹਰ, ਹੁਣ ਨਿਕਲਣ। ਨਿਕਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗਏ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰਾਤ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੜਕੇ ਪਾਰ ਚਲੇ

ਗਏ ਤੇ ਪਰ੍ਹੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲ 'ਚ ਬਹਿ ਗਏ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰ੍ਹੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲ 'ਚ ਬਹਿ ਗਏ, ਉਥੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬੈਠ ਰਹੇ। ਲੇਕਿਨ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਨਾਲ ਨੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਪੁਚਲਤ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ। ਉਹ ਨਫਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਖੀਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨੱਠ ਕੇ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਏਧਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੌਲੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਜਾਂਦਾ, ਕੱਪੜੇ ਓਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨੇ, ਤੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕੋਰਟ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਓਸ ਵੇਲੇ। ਇਹਨੇ ਦੁਹਾਈ ਮਚਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁਲਾਓ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਓਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਨਫਰ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਦਸ ਕਿ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਮੁੜ ਨਿਕਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਾਹਰ ਆਏ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣੇ ਛੇਤੀ ਡੂਬੋਲਈਏ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲੋ ਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰੋ। ਖਬਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਥੇ। ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਵੀ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ, ਜਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਗੋਤਾਬੋਰ ਆ ਕੇ ਦੁਰ-ਦੁਰ ਤੱਕ ਜਾਲ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ, ਕੱਛ ਵੀ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਡੱਡੂ ਵੀ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੱਛ ਵੀ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਫੇਰ ਜਾਲ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਲਈਆਂ, ਕਿਨਾਰੇ-ਕਿਨਾਰੇ ਚੱਲ ਕੇ ਡੂੰਘੇ ਜਾਲ ਪੁਆਏ। ਫੇਰ ਕੁਛ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਦਿਨ ਛਿਪਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਰੱਬੀ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ, ਬੜਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਉਸਨੂੰ ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ। ਵੈਰਾਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੈ-ਰਾਮ, ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਓਸਨੂੰ। ਜੈ-ਰਾਮ ਤੂੰ ਵੈਰਾਗ ਨਾ ਕਰ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਜੈ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਸ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਲਾ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ, ਉਪਰ ਵੀ ਜਾਲ ਪੁਆ ਲਏ ਕਿ ਕੋਈ ਮੱਛ ਨਿਘਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਇੱਕ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਸੀ, ਜੈ ਰਾਮ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਵੈਰਾਗ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਏ, ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਆਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਨਾ ਆਖੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕੌਣ ਦਰਿਆ ਡੋਬ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੁੱਬੇ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ -

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਵੈ ਵੇਗਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਹਵਾ ਵੀ ਭੈ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਦਰਿਆ ਵੀ, ਅਗਨ ਵੀ ਭੈ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਭੈ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਉਹਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੁੱਬੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 60)

ਪਉੜੀ ਚੌਥੀ

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ, ਸਾਚੁ ਨਾਇ; ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ॥

ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਭੀ ਸਾਚਾ=ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬੁ=ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਇ=ਨਾਮ ਭੀ ਸਾਚੁ=ਸੱਚਾ ਹੈ। ਯਥਾ :

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗੂੰ ਝੂਠਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ :

ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ॥ ਅੰਗ - ੩੪੫

ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਭਾਖਿਆ=ਬੋਲੀਆਂ ਅਪਾਰ=ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਭਾਉ=ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਜੀਵ ਜੋ ਵੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਉਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਚੁ ਨਾਇ=ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸੱਚਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਤਿੰਨੇ ਕਾਲ ਅਬਾਧ ਹੈ।

ਤ੍ਰੈਈ ਕਾਲ ਅਬਾਧਤ੍ਰੈ ਸਤ੍ਰੈ॥ (ਸਰਤੀ)

ਅਤੇ ਉਹ ਨਾਮ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਖਿਆ=ਕਹਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਰ=ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਭਾਉ=ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਵਾ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਖਿਆ=ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅਪਾਰ=ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਭਾਉ=ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਵਾ: ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਪਾਰ=ਬੇਅੰਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਾਉ=ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਭਾਖਿਆ=ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਜਪਿਆ ਹੈ ਵਾ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭਾਖਿਆ=ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਰੁ=ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਾਉ=ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਜੋ ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬੇਅੰਤ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਕਰਕੇ ਜਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :

**ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਦਰਬਾਰੁ ॥
ਕੀਮਤਿ ਕਉਣੁ ਕਹੈ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੭**

ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਸਾਚੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਾਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੭੪੯

ਸਚੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਸਚੇ ਸਚੁ ਨਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੧

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਮਾਹਰੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਦਿਖਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੭੬

**ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਕੂੜੇ ਬਾਦਿਸਾਹਿ ਦੁਨੀਆਵੇ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੫, ਪਉੜੀ ੧**

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹੁ ਚਲਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੫, ਪਉੜੀ ੧੩

ਆਖਹਿ, ਮੰਗਹਿ, ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ; ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ॥

ਉਸ ਦਾਤਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਆਖਹਿ=ਮੁੱਖੋਂ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੋਕ ਮੰਗਹਿ=ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯਥਾ ਉਚਿਤ ਦਾਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਭ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਆਖਹਿ=ਆਖ ਕੇ ਮੰਗਹਿ=ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਨੂੰ ਬੀ ਦੇਹਿ=ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਦੇਹਿ=ਦੇ ਦਿਉ ਭਾਵ ਉਹ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਲਈ ਤਰਸਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਇਹ ਦਾਤ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾਤਾਰ=ਦਾਤਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਦਾਤਿ ਕਰੇ=ਦਾਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੇ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੩

ਅਥਵਾ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਆਖਹਿ = ਆਖ ਕੇ ਮੰਗਹਿ = ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਦੇਹ - ਰੋਟੀ, ਦੁੱਧ, ਕੋਈ ਪੁੱਤ, ਕੋਈ ਧਨ-ਲੱਛਮੀ ਆਦਿ ਮੰਗਹਿ=ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਦਾਤਾਰ=ਦਾਤਾ ਦਾਤਿ=ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥ ਮੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰਥੀ ਦਾਤਾਂ ਮੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥਕ ਦਾਤਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ, ਮੁਕਤ ਪਦਾਰਥ ਆਦਿ।

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ॥

ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਕਿ = ਕਿਹੜੀ ਫੇਰ = ਪੁਨਾ ਭਾਵ ਕੀ ਭੇਟਾ ਰੱਖੀਐ ਜਿਤੁ = ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੁਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਚਖੰਡ ਰੂਪੀ ਦਰਬਾਰ ਦਿਸੈ = ਦਿਸ ਪਵੇ ਵਾ: ਸਤਸੰਗਤ ਰੂਪ ਦਰਬਾਰ ਦਿਸ ਪਵੇ।

ਮੁਹੋ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ; ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

ਅਤੇ ਮੁਹੋ=ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਕਿ=ਕਿਹੜੇ ਬੋਲਣੁ=ਬਚਨ ਬੋਲੀਐ=ਕਹੀਏ, ਜਿਤੁ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿ=ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ=ਪਿਆਰ ਧਾਰੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ; ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਸਚੁ ਨਾਉ=ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਪਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਹੋ ਉਸ ਲਈ ਸੱਚੀ ਭੇਟਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਵੀਚਾਰ

ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ ॥
ਕਾਰਾ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੫

ਨਾਉ ਪ੍ਰਭਾਤੈ ਸਬਦਿ ਧਿਆਈਐ ਛੇਡਹੁ ਦੁਨੀ ਪਰੀਤਾ॥
(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੧, ਅੰਗ ੧੩੩੦)

ਪਹਿਲੈ ਪਹਿਰੈ ਫੁਲੜਾ ਫਲੁ ਭੀ ਪਛਾ ਰਾਤਿ॥
ਜੋ ਜਾਗੰਨਿ ਲਹੰਨਿ ਸੇ ਸਾਈ ਕੰਨੋ ਦਾਤਿ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਚਉਥੈ ਪਹਿਰੈ ਸਬਾਰ ਕੈ ਸਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ ॥
ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੬

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੫

ਬੇਦਾਰੀ ਅਸਤ ਜਿੰਦਗੀ-ਇ ਆਰਫਾਨਿ ਸ਼ੌਕ
(ਜਾਗਣਾ ਹੈ ਜਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਇਸ ਕਰਕੇ)

ਗੋਇਆ ਹਰਾਮ ਕਰਦਮ ਅਜ਼ ਆਇੰਦਾ ਖ੍ਰਾਬਿ ਸੁਬਹ
(ਗੋਯਾ ਨੇ ਹਰਾਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਨੀਂਦਰ ਸਵੇਰ ਦੀ)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰਿ ਸ਼ੌਕ ਸਾਂਈ ਦਾ
ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੀਂਦ ਨ ਆਈ : ਹਯਾਤੀ ਪਾਈ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨੀਂਦ ਅਸਾਂ ਭੀ ਗੋਯਾ ਸਿਰੋਂ ਗੰਵਾਈ ਮਿਲੀ ਵਡਾਈ।
(ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ, ਗਜ਼ਲ ੧੭)

ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾਂ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਪਿਛਲ ਰਾਤੀ ਉਠਿ ਬਹੰਦੇ।
ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾਂ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਲੈ ਸਰਿ ਨਾਵੰਦੇ।
ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾਂ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਹੁਇੰਦਿ ਇਕ ਮਨਿ ਗੁਰ ਜਾਪੁ ਜਪੰਦੇ।
ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾਂ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਚਲਿ ਜਾਇ ਜੁੜੰਦੇ।
ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾਂ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਤਿ ਗਾਇ ਸੁਣੰਦੇ।
ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾਂ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਮਨ ਮੇਲੀ ਕਰਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲੰਦੇ।
ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾਂ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰੰਦੇ।
ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਸਫਲੁ ਫਲੰਦੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ ੧੨, ਪਉੜੀ ੨

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬਾਬਤ ਗੁੰਝਾਂ ਵਿਚ ਐਸੀ ਵੀ ਵੀਚਾਰ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਭੀ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ।

1. ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ = 84 ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਸਕੀਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

2. ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਚਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲਦੀ ਫਲਦਾ ਹੈ।

3. ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ।

ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੇ ਤਰਨ ਕੇ ਤਰਨ ਅਵਸਥਾ ਆਹਿ॥
(ਵੈਰਾਗ ਸ਼ਤਕ ਭਰਥਰੀ ਜੀ)

4. ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ = ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਧੰਧਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

5. ਰਾਤੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ = ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚੋਂ ਰਾਤੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ 'ਚ ਬਿਰਤੀ ਟਿਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

6. ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸਮਾਂ = ਸਾਰੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜੋ ਸਮਾਂ ਬੀਤੇ, ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਨਾਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਨ੍ਰਾਵਨ ਕਰਿਹੀ।
ਕੰਚਨ ਭਾਰ ਦਾਨ ਫਰ-ਫਰਿਹੀ।
ਚਤੁਰ ਘਟੀ ਨਿਸ ਤੇ ਜੋ ਨ੍ਰਾਵੈ।
ਤਿਤਨੋ ਦਾਨ ਰਜਤ ਫਲ ਪਾਵੈ।
ਘਟੀ ਰੈਨ ਤੇ ਕਰਹਿ ਸ਼ਨਾਨਾ।
ਫਲ ਹੂੰ ਖੀਰ ਸਵਾਮਨ ਦਾਨਾ।
ਪ੍ਰਾਤਿਕਾਲ ਉਠ ਕਰਿ ਜੋ ਨ੍ਰਾਵੈ।
ਮਨ ਜਲ ਦਾਨ ਕਰੇ ਫਲ ਪਾਵੈ।
ਦਿਵਸ ਚਰੇ ਤੇ ਨਾਵਹਿ ਜੋਊ।
ਤਾਂਕੇ ਹੂੰ ਨ ਪੁੰਨ ਫਲ ਕੋਊ।
ਫਲ ਏਤੋ ਹੀ ਦੇਹਿ ਪੁਨੀਤਾ।
ਨਿਸ ਤੇ ਨ੍ਰਾਵਨ ਆਦੀ ਰੀਤਾ।
ਨਿਗਮਾਗਨ ਕੀ ਅਹੈ ਨਿਦੇਸ਼ਾ।
ਨਹਿੰ ਕਛੁ ਮੇਰੇ ਵਾਕ ਨਰੇਸ਼ਾ।

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੁਰਬਾਰਧ ਅਧਿ: ੪੪)

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ; ਨਦਰੀ ਮੇਖੁ ਦੁਆਰੁ॥

1. ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਪੜਾ ਆਵੈ=ਆ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਖੁ ਦੁਆਰੇ=ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦੁਆਰਾ ਤਾਂ ਜੋ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰੀ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

2. ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਕਪੜਾ-ਬਸਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਪ੍ਰੇਮ ਪਟੋਲਾ ਤੈ ਸਹਿ ਦਿਤਾ ਢਕਣ ਕੂ ਪਤਿ ਮੇਰੀ॥ ਅੰਗ - ੫੨੦

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਕਪੜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰੀ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਖ=ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦੁਆਰ=ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ, ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ; ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਿਰ ਏਵੈ=ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੀਐ=ਜਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਚਿਆਰ=ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਏਵੈ-ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਮਿਥਿਆ ਰੂਪ ਜਾਣੀਐ=ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪੇ=ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਚਿਆਰ-ਸੱਚਾ ਨਿਸਚੇ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ

ਜੇ ਸਾਚਾ=ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤੈਥੀ ਕਾਲ ਅਬਾਧਤੁੰ ਸਤੁੰ॥ ਮਾਇਆ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਸਬਲ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਿਬੁ=ਮਾਲਕ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਚੁ=ਸੱਚੇ ਨਾਇ=ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ:

ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ॥

ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੁਰਬਲਾ॥ ਅੰਗ - ੧੦੮੩

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਲੱਖਣ ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭਾਖਿਆ=ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਉ=ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸਤਿ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਰੁ=ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਉ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ

ਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨ ਹਨ, ਉਹ ਆਖਹਿ=ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਮੰਗਹਿ=ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ, ਸੁਵਣ, ਮੰਨਣ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਵਣ ਗਿਆਨ ਦੇਹਿ=ਦੇ ਕੇ ਭਾਵ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗਤ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੰਨਣ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦੇਹਿ=ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਯ ਗਤ ਸੰਸੇ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਧਿਆਸਣ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਪਰਜੇ ਸੰਸੇ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਬੇਨਤੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਸਿਖ ਆਖਹਿ=ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਵਣ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੇਹਿ=ਦੇਣਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਮੰਗਹਿ=ਮੰਗਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਵਿਵੇਕ, ਵੈਰਾਗ, ਖਟ, ਸੰਪਤੀ, ਮੋਖ ਇੱਛਾ ਆਦਿ ਦੇਹਿ=ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਆਦਿਕ ਦਾਤਿ=ਦਾਤਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ=ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ

ਫੇਰਿ=ਬਹੁੜੇ ਕਿ=ਕੀ ਖਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਵਣ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੰਨਣ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਭੇਦ ਦੀਆਂ ਬਾਧਕ, ਭੇਦ ਦੀਆਂ ਸਾਧਕ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਗੈ=ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਸਜਾਤੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਜਾਤੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਰਖੀਐ-ਤੱਤ ਤੂੰ ਦਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਰੀਦਾ

ਹੈ। ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਲਖ ਅਰਥ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ॥

ਜਿਤੁ=ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦਰਬਾਰੁ=ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮੁਹੋ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ

ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮੁਹੋ ਕਿ=ਮੂੰਹੋਂ ਕਿਹੜੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?

ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਸਨੇਹ ਕਰਨ ਕਿ ਇਹ ਮਨ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਵਾਈਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ

ਫਿਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਿੱਖ! ਤੇਰਾ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ=ਅਮਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵੇਲਾ=ਸਮਾਂ ਹੈ ਵਾ: ਅੰਮ੍ਰਿਤ=ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ ਵਾ: ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦਾ ਵੇਲਾ=ਸਮਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ=ਅਮਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ। ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਲਈ, ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ।

ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਜੀਵ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਲਈ ਵਡਿਆਈ=ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਤੱਤ ਪਦ ਦੇ ਲੱਖ ਦੀ ਵੀਚਾਰੁ=ਵੀਚਾਰ ਕਰਨਾ ਕਰ। ਈਸ਼ਵਰ ਸਰਬੱਗ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਰਬੱਗਤਾ ਦੇ ਛੇ ਗੁਣ :

ਦੋਹਰਾ॥ ਧਰਮ ਸੁਜਸ ਵੈਰਾਗ ਪੁਨ ਐਸੂਰਜ ਸੁਯ ਬਿਗਿਆਨ॥

ਯਹ ਖਟ ਭਗਾਂ ਸੰਪੰਨ ਜੋ ਤਾਹਿ ਕਹਤ ਭਗਵਾਨ॥

(ਪ੍ਰਮਾਣ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰ)

ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਛੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਛੇ ਵਿਕਾਰ

ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਖਟ ਗੁਣ ਹਨ :

੧. ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨੀ,
੨. ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ,
੩. ਲੈਣਾ ਕਰਨੀ,
੪. ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਪ. ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦੇਣਾ
੬. ਜੁਨਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ। ਮਾਇਆ ਸਬਲ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੁਣ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸੱਤ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ। ਅਵਿੱਦਿਆ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਵਿਚ ਛੇ ਵਿਕਾਰ ਹਨ : ੧. ਜੰਮਣਾ ੨. ਮਰਣਾ; ਇਹ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ੩. ਹਰਖ ੪. ਸੋਗ; ਇਹ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ੫. ਭੁੱਖ ੬. ਪਿਆਸ; ਇਹ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਛੇਆਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਜੋ ਸਤ, ਚੇਤਨ, ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 64 'ਤੇ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

1. ਉੱਚੇ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ

ਜੇ ਕੁਝ ਪਸਾਰਾ ਸਾਡੇ ਨੈਣ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਇਹ ਏਤਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਇਹ ਏਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਅੰਤਰਭੂਤ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਇਹ ਇੰਨਾ ਬੀ ਏਦਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਰਵੇਂ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਬੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਡਾ ਅੰਦਰਲਾ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਦਿਖਾਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ, ਅਰਥਾਤ ਸਾਡੇ ਮਨ, ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਕੁਝ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਬੀ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਏਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਹੈ, ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰਵੇਂ ਬੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ। ਐਵੇਂ ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕੀਤਿਆਂ ਤੇ ਸਿਰ ਫੇਰਿਆਂ ਇਹ 'ਨਾਂਹ' ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਪਤੀ ਪਰਦੇਸ ਹੈ, ਘਰ ਕੋਈ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਨਾਰਿ ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਕੇ ਇਕ ਨੀਂਦਰ ਦਾ ਝੁਟਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਪਤੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘੜੀ ਵਲ ਤੱਕਦੀ ਹੈ 12 ਵਜੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਘੜੀ ਵਿਚ ਅਜੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਹਨ। ਸਮਝਦੀ ਹੈ 12 ਵਜੇ ਪਤੀ ਆਵੇਗਾ। ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਬੈਠਦੀ ਹੈ, 12 ਵਜੇ ਹਨ, ਉਹ ਠੀਕ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਯਾਨ, ਜੋ ਨਾਰਿ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਪਤੀ 12 ਵਜੇ ਆਵੇਗਾ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤਾਰ ਜਾਂ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਾਣੇ ਹੋਏ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਕੁਛ ਹੋਰਵੇਂ ਬੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੱਦ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਹੱਦ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਇੰਦ੍ਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਛ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਅੱਗੇ ਯਾ ਪਰੇ ਯਾ ਅੰਤਰਗਤਿ ਕਿਤੇ ਹੈ ਇਹ ਹੱਦ ਉਸਦੀ ਹੱਦ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਦਾ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ, ਯਾ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੋਰਵੇਂ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਦਸ਼ਾ ਉਸ ਵਿਚ ਗੰਮਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ, ਪਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਏਕਾਗਰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਝਲਕਾ ਯਾ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਪੇ ਤੋਂ ਭੁਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਉਛਾਲ ਯਾ ਡੋਬ ਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕੁਛ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਓਥੇ ਸਮਾਂ ਤ੍ਰੇ ਪਹਿਲੂ (ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਤ, ਵਰਤਮਾਨ) ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਦੇਸ਼ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤਨੇ ਪਹਿਲੂ ਦਰ ਪਹਿਲੂ ਰੱਖਦਾ ਤੇ ਅੰਤ ਅਪਹਿਲੂਆਂ ਅਤੇ ਅਦੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਦੇਸ਼ ਅਕਾਲ ਤੋਂ ਉਰੇ ਤਬਕੇ ਦਰ ਤਬਕੇ ਹਨ; ਪਰਦੇ ਪਿਛੇ ਪਰਦਾ ਹੈ; ਜੋ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਜੇ ਹੋਰ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਓਥੋਂ ਦੇ ਨੀਵੇਂ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਟਿਕਾਣੇ, ਰੰਗ ਰੂਪ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਹੋਰਵੇਂ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪਦ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਤੇ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਕੁਛ ਓਥੇ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦ ਬੀ ਓਥੋਂ ਦਾ ਕੁਛ ਕਿਹਾ ਜਾਊ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ

ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪਦਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਤੱਕ ਹੋਊ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਕੁਛ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੂਖਮ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁ ਉੱਚਾ ਤੇ ਸੂਖਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਅੱਖਰੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਰਥ ਲੈਣਾ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਰੂਪ ਰੰਗ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਹੈ।

ਅਗਲੇ ਸਫਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਹੋਣਾ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਕਾਲ ਅਨੰਤ ਵਿਚ ਹੋਣਾ, ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਉੱਚੇ ਉਪਕਾਰ ਦੇ ਭਾਵਨ ਨੇ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣਾ ਆਦਿ ਕੌਤਕ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਓਹ ਸਭ ਮਨੁੱਖੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਯਤਨ ਹੈ ਅਕੱਥ ਨੂੰ ਕਥਨ ਦਾ ਤੇ ਜੋ ਖਿਆਲ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਰੂਪਵਾਨ ਕਰਨ ਦਾ।

2. ਉੱਚੀ-ਉਡਾਰੀ

ਕੀਰਤਨ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਹਾਂ, ਸੁਰ ਤਾਲ, ਸਾਜ਼, ਸੁੰਦਰ ਸੁਰੀਲੇ ਗਲੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਿੰਜੇ ਮਨ ਦਾ ਕੀਰਤਨ-ਇਕ ਜਾਦੂ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰਸਰੰਗ ਵਿਚ ਭਿਉਂ ਦੇਂਦਾ ਤੇ ਲਿਵ ਦੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀ ਲੁਆ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜੋ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਈ, ਸੁਹਣੇ ਸੁੱਚੇ ਤੇ ਸਾਫ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਉਤਰੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਟਿਕਾਉ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਏਸ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਅਸਚਰਜ ਅਸਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਭੁੱਲਾ, ਮਨ ਆਪੇ ਵਿਚ ਆਯਾ, ਆਪੇ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ, ਰਸ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਧੰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ! ਧੰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ! ਧੰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ! ਦਾ ਅੰਦਰ ਲਹਿਰਾ ਵੱਜਾ ਤੇ ਇਕ ਮਿੱਠਾ ਮਿੱਠਾ ਕਾਂਬਾ ਆਇਆ। ਉਧਰੋਂ ਮਿੱਠੇ ਮਿੱਠੇ ਗਲਿਆਂ ਤੇ ਰਸਭਿੰਨੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ, ਕੀਰਤਨ ਕੰਨੀਂ ਪਵੇ, ਇਧਰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ, ਧੰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਝਰਨਾਹਟ ਵਿਚ ਕੰਬ ਕੰਬ ਉੱਠਣ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਧੋਇ ਧੋਇ ਪੀਵਾ ॥

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਪਿ ਜਪਿ ਸਦ ਜੀਵਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੨

ਹਾਂ ਜੀ, ਧੰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ, ਧੰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ, ਧੰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਥੁਟ ਜੀਭ, ਮਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਨਿਕਲੀ, ਮਨ ਜੁੜਿਆ, ਰਸਿਆ, ਉਲਟਿਆ। ਖਬਰੇ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਰੰਗ ਹੈ ਤੇ ਰਸ ਹੈ। ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ-ਅਸਚਰਜ ਜੇਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਗਨਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਛ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਹੁਣ ਜੋ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੈ, ਸੁਹਾਉ ਹੈ, ਭਿੰਨੀ ਭਿੰਨੀ ਸੁਗੰਧਿ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਾ ਰਸ ਰੂਪ ਹੋ ਉਮਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਛ ਪਿਆਰ ਪਿਆਰ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਨਾਲ? ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਿਆਰ ਪਿਆਰ ਭਾਸਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਡਲ ਹੀ

ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੈ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਿਆਰ ਪਿਆਰ, ਰਸ ਰਸ, ਸੁਆਦ ਸੁਆਦ ਆ ਮੁਹਾਰਾ ਪਿਆ ਉਮਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਧਿਆਨ ਪਵੇ ਤਾਂ ਜਾਪੇ ਜਿਵੇਂ ਸੌ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਉਚੇ ਆ ਗਏ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਚੁਫੇਰੇ ਨਜ਼ਰ ਦੌੜੀ। ਖੰਡ, ਮੰਡਲ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਗ੍ਰਹਿ ਐਉਂ ਦਿੱਸਣ ਜਿਵੇਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਹੱਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਅਤਿ ਅਤਿ ਵੱਡਾ। ਬੇਅੰਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ, ਅਣਗਿਣਤ ਸੂਰਜ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਗ੍ਰਹਿ, ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਬੋਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤਾਰੇ, ਸੁਣੀ ਕ੍ਰਮ ਤੇ ਬੰਧਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ ਐਉਂ ਦਿੱਸਣ ਜਿਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਸਾਮਰਤੱਖ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ! ਸਮਝ ਕੀਹ ਕਰੇ? ਅਕਲ ਹਾਰ ਕੇ ਇਹੋ ਕਹੋ -

**ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚੰਦੁ ॥
ਕੋਹ ਕਰੋੜੀ ਚਲਤ ਨ ਅੰਤੁ ॥** ਅੰਗ - ੪੬੪

ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣੇ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੀ ਕਰਦੀ ਰਸਮਗਨਤਾ ਦੇ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਤੇ ਅਰਸ਼ੀ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ ਵਿਚ ਲਹਿਰਦੀ ਲਹਿਰਦੀ ਐਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰੇ ਕਿ ਮਾਨੋਂ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਹੈ -

**ਆਪਿ ਸਤਿ ਕੀਆ ਸਭੁ ਸਤਿ ॥
ਆਪੇ ਜਾਨੈ ਅਪਨੀ ਮਿਤਿ ਗਤਿ ॥
ਜਿਸ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੁ ਕਰਣੈਹਾਰੁ ॥
ਅਵਰ ਨ ਬੁਝਿ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਵਰਤੀਆ ॥** ਅੰਗ - ੨੮੫

ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬੀ ਸੁਣਨੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਕ ਚੁੱਪ ਚਾਨ ਛਾ ਗਈ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਪੁਰੀਆਂ ਆਦਿ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਲੱਗੇ ਮਾਨੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ। ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ, ਸ਼ਿਵ ਪੁਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿੰਨਾਂ ਸੁੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਮਨਮੋਹਨ ਪੁਰੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰ ਦਿੱਸੀਆਂ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੜੇ ਸੂਰਮੇ ਤਪੱਸਵੀ ਲੋਕ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਪਏ ਹਨ। ਇਕ ਸਿੰਘਾਸਨ ਮਾਨੋਂ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਜੜਤ ਦਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆਂ ਰਾਗ ਅਲਾਪ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ ਤੇ ਸਭ ਰਿਧੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਲੋਕ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ।

ਇਹ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਾਰ ਵਸਤੂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਤ ਦੀ ਟੋਲੂ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਤਿਨਾਮ ਹੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨੌ ਨਿਧਿ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਸਿੱਧੀ ਆਦਿਕ ਦਿਲ ਦੀ ਪਕੜੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਦੇ ਸਾਰ ਦਿਸਦੇ ਸਾਮਾਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉੱਡਣ ਲਗ ਗਿਆ ਅਰ ਕਿਤੋਂ ਦੂਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ -

**ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਸਿਵ ਲੋਕਹਿ ਜੈਬੋ ॥
ਓਛੇ ਤਪ ਕਰਿ ਬਾਹੁਰਿ ਐਬੋ ॥ ੧ ॥
ਕਿਆ ਮਾਂਗਉ ਕਿਛੁ ਬਿਰੁ ਨਾਹੀ ॥**

**ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਖੁ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੋਭਾ ਰਾਜ ਬਿਭੈ ਬਡਿਆਈ ॥ ਅੰਤਿ ਨ ਕਾਹੁ ਸੰਗ ਸਹਾਈ ॥**
ਅੰਗ - ੬੯੨

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਉਹ ਝਾਕੀ ਲੋਪ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਇਕ ਦਿੱਬ ਜੋਤਿ ਗੁਰਮੁਖ ਦਿੱਸੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਨੂਰ ਝਟੀਂਦੇ ਚਿਹਰੇ ਥੀਂ ਕੋਈ ਬੜੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਜਲ ਪੂਰਤ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਬੋਲੇ-

**ਆਪਣਾ ਲਾਇਆ ਪਿਰਮੁ ਨ ਲਗਈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਏਹੁ ਪਿਰਮੁ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ ॥**
ਅੰਗ - ੧੩੨੮

ਉਸ ਸੱਚੇ ਦੀ ਮੌਜ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਸੁਕਰ ਕਰੋ, ਸੁਕਰ ਕਰੋ। ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਏ ਪਰ ਸੁਕਰ ਨਾ ਭੁੱਲੇ। ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਕਰਨੀ ਨਾ ਸਰ ਆਵੇ, ਸੁਕਰ ਕਰੋ। ਸੱਚਾ ਵੇਪਰਵਾਹ ਸੁਕਰ ਪੁਰ ਬੜਾ ਰੀਝਦਾ ਹੈ। ਸੁਕਰ ਕਰੋ, ਸੁਕਰ ਕਰੋ, ਕਹੋ ਮੁਖੋ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਪੁਨਿ ਆਈ -
**ਸਤਿ ਸਾਚੁ ਸ੍ਰੀ ਨਿਵਾਸੁ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਸਦਾ ਤੁਹੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਉ ॥** ਅੰਗ - ੧੪੦੨

ਫੇਰ ਪੁਨਿ ਉਠੀ -
**ਗਾਵਉ ਗੁਨ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਸੁਖ ਸਾਗਰ
ਦੁਰਤ ਨਿਵਾਰਣ ਸਬਦ ਸਰੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ ਮਤਿ ਸਾਗਰ
ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਧਿਆਨੁ ਧਰੇ ॥
ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ ਭਗਤ ਪੁਹਿਲਾਦਿਕ
ਆਤਮ ਰਸੁ ਜਿਨਿ ਜਾਣਿਓ ॥
ਕਬਿ ਕਲ ਸੁਜਸੁ ਗਾਵਉ ਗੁਰ ਨਾਨਕ
ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਜਿਨਿ ਮਾਣਿਓ ॥** ਅੰਗ - ੧੩੮੯

ਇਹ ਉਸਤਤਿ ਗਾਉਂਦੇ ਆਪ ਹੁਰੀਂ ਮਿਲੇ। ਮਿਲੇ ਪਰ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਮਾਨੋਂ ਲੀਨ ਕਿ ਲੋਪ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਇਹ ਪੁਨਿ ਭਰਦੀ ਗਈ -

ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ!
ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ!
ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ!

ਹੁਣ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ 'ਹੈ' ਮਾਨੋਂ ਗੁੰਮ ਜੇਹਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

**ਤਹ ਪਾਵਸ ਸਿੰਧੁ ਧੂਪ ਨਹੀ ਛਹੀਆ
ਤਹ ਉਤਪਤਿ ਪਰਲਉ ਨਾਹੀ ॥
ਜੀਵਨ ਮਿਰਤੁ ਨ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਬਿਆਪੈ
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਦੇਉ ਤਹ ਨਾਹੀ ॥ ੧ ॥
ਸਹਜ ਕੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਹੈ ਨਿਰਾਰੀ ॥
ਤੁਲਿ ਨਹੀ ਚਢੈ ਜਾਇ ਨ ਮੁਕਾਤੀ
ਹਲਕੀ ਲਗੈ ਨ ਭਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਰਧ ਉਰਧ ਦੇਉ ਤਹ ਨਾਹੀ**

ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਤਹ ਨਾਹੀ ॥

ਜਲੁ ਨਹੀ ਪਵਨੁ ਪਾਵਕੁ ਫੁਨਿ ਨਾਹੀ

ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਾ ਸਮਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੩

ਇਸ ਅਕਹਿ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਫੇਰ ਹਾਲਤ ਬਦਲੀ, ਫੇਰ ਨਜ਼ਰ ਖੋਲੀ, ਬਾਹਰਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਮੁੜ ਦਿੱਸ ਪਏ, ਮਾਨੋ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਰ ਨਿਜ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਖਿੱਚ ਪੈਣ ਲਗ ਪਈ।

ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਕੁਰ ਰੇਲ ਦੀ ਕਲਾ ਮਰੋੜ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਪੁੱਠ ਪੈਰੀਂ ਮੁੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦਾ ਮਾਨੋ ਕਾਲ-ਚੱਕਰ ਉਲਟ ਪਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਫਿਰਿਆ। ਅੱਸੀ ਨੱਬੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਹਾਲ ਮੂਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਦਿੱਸਿਆ। ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦਿੱਸਿਆ। ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਦਿੱਸਿਆ ਅਰ ਚਾਲੀ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਸਮਾਚਾਰ ਐਉਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੋਂ ਲੰਘ ਗਏ ਜਿੱਕੁਰ ਸੈਰਬੀਨ ਵਿਚੋਂ ਮੂਰਤਾਂ। ਫੇਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੁੱਧ, ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ, ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ, ਤੁਰਕਾਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਤੇ ਫਸਾਦ ਦਿੱਸੇ। ਫੇਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੀਉੜੀ ਪਾਏ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਦਿੱਸਿਆ। ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖੇਦ, ਜਗਤ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਨਣਾ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਤਨ ਵਾਰਨਾ ਤੇ ਗੁਪਤ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦਤ ਹੋਣਾ, ਹੂਬਹੂ ਦਿੱਸਿਆ। ਫੇਰ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ, ਜਹਾਂਗੀਰ, ਅਕਬਰ, ਹਮਾਯੂੰ ਤੇ ਬਾਬਰ ਦਿੱਸੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸੱਚੀਮੁੱਚੀਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੋਂ ਲੰਘ ਗਏ। ਨਵਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਸਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲਈ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਬਦੇਸ਼ ਫਿਰਨਾ ਸਭ ਕੁਝ ਲੰਘਿਆ। ਫੇਰ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਲੋਧੀ, ਖਿਲਜੀ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਆਦਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦਿੱਸੇ। ਫੇਰ ਜ਼ਾਲਮ ਮਹਿਮੂਦ ਦਾ ਅਨਾਥਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗਜ਼ਨੀਓਂ ਤੁਰਨਾ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਜਿੰਦ ਉਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਅਰ ਤੀਵੀਆਂ ਗਹਿਣੇ ਵੇਚ ਵੇਚ ਤੇ ਪੁਹਰਿਆਂ ਕਰ ਕਰ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਂਦੀਆਂ ਦਿਸੀਆਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਰਖਯਾ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗੇ। ਫੇਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਬੋਧੀਆਂ ਦੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਦਿੱਸੀ। ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਭਰ ਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਲੋਂ ਡੁੱਬਦੇ ਦਿੱਸੇ। ਫੇਰ ਬੋਧੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਦਇਆਲੂ ਰਾਜ, ਚੰਦ੍ਰ ਗੁਪਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ਾਸਤਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਸਿਆ। ਫੇਰ ਵੇਦ ਮਤਾਂ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਰਿਖੀ ਤੇ ਮੁਨੀ ਦਿਸੇ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਬਹਾਦਰੀ, ਸਚਾਈ, ਧਰਮ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੋਂ ਆਇਆ ਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ। ਫੇਰ ਸਨਾਤਨ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਗੁਆਲ ਜੀਵਨ ਦਿਸੇ। ਸਭ ਲੋਕ ਦੇਉਤਿਆਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ, ਸੁਤੰਤਰ ਵਸਦੇ ਤੇ ਗਊਆਂ ਦੇ ਵੱਗਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਦਿਸੇ। ਹਾਂ, ਨਾ ਰਾਜਾ ਨਾ ਪਰਜਾ, ਘਰ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਕੁਲ ਦਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਰਾਜਾ। ਭਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਂ ਪੰਚੈਤ ਜੋੜ ਕੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰ ਲੈਣੇ, ਕਾਰਜ ਸੋਧ ਲੈਣੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਟਿਕਾਣਿਓਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਟੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰਨਾ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਿਸਿਆ।

ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਜੰਗਲੀ ਦਸ਼ਾ, ਨਾ ਵਿਆਹ ਨਾ ਸ਼ਾਦੀ, ਨਾ ਘਰ ਨਾ ਬਾਰ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਖਾ ਛੱਡਿਆ ਆਦਿ ਕੌਤਕ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰਥਾ ਸੁੰਵ ਜਿਹੀ ਦਿੱਸੀ। ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਗਰਮ ਚਿੱਕੜ ਵਰਗੀ ਭਾਸੀ; ਪਰ ਭੂਤਾਂ ਵਾਂਗ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੱਦਾਂ ਵਾਲੇ ਅਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਨੌਰ ਦਿਸੇ। ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਤੇ ਗਰਮੀ ਦੀ ਤੀਖਣਤਾ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੋਂ ਲੰਘੀ। ਫੇਰ ਦਿਸਿਆ ਧਰਤੀ ਲਾਲ ਅੰਗਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਕੁਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਸੂਰਜ ਹੈ ਅਰ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਭਖਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵਿਚ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਦਿਸਿਆ ਕਿ ਸਭ ਅੱਗ ਦੇ ਪਿੰਡਾਕਾਰ ਰੂਪ ਹਨ। ਫੇਰ ਘਮਸਾਣ ਰੌਲੇ ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਕਿਣਕਿਆਂ ਦੀ ਡੌਲ ਵਿਚ ਪਸਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਵਾਯੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਫੇਰ ਵਾਯੂ ਬੀ ਨਾ ਰਹੀ। ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਧੂੰਢਕਾਰ ਛਾ ਗਿਆ; ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿੱਸੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਨਾ ਕੁਝ ਕਿਧਰ ਗਿਆ; ਪਰ ਦਮ ਮਾਰਨੇ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ; ਕੌਣ ਸੋਚੇ; ਕੌਣ ਕਹੇ ਤੇ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹੇ? ਇਹ ਧੂੰਢਕਾਰ ਐਨਾ ਚਿਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਖਬਰੇ ਸਾਡੀ ਮੋਟੀ ਸਮਝਗੋਚਾਰ ਕਰਨੇ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਛੱਤੀ ਜੁੱਗ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ -

ਜੁਗ ਛਤੀਹ ਕੀਓ ਗੁਬਾਰਾ ॥

ਤੂ ਆਪੇ ਜਾਣਹਿ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ ॥

ਹੋਰ ਕਿਆ ਕੇ ਕਹੈ ਕਿ ਆਖਿ ਵਖਾਣੈ

ਤੂ ਆਪੇ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬੧

ਪੁਨਾ -

ਕੇਤੇ ਜੁਗ ਵਰਤੇ ਗੁਬਾਰੈ ॥

ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਅਪਰ ਅਪਾਰੈ ॥

ਧੂੰਢਕਾਰਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਬੈਠਾ

ਨਾ ਤਦਿ ਧੰਧੁ ਪਸਾਰਾ ਹੇ ॥ ੧ ॥

ਜੁਗ ਛਤੀਹ ਤਿਨੈ ਵਰਤਾਏ ॥

ਜਿਉ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਿਵੈ ਚਲਾਏ ॥

ਤਿਸਹਿ ਸਰੀਕੁ ਨ ਦੀਸੈ ਕੋਈ ਆਪੇ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬੨

ਪੁਨਾ -

ਜੁਗ ਛਤੀਹ ਗੁਬਾਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਭਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੨

ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਕਠਨ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਕੀਹ ਸੀ? ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੀਹ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਕੁਛ ਮਾਨੋ ਕੁਝ ਨ ਸੀ -

ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੂੰਢਕਾਰਾ ॥

ਧਰਣਿ ਨ ਗਗਨਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰਾ ॥

ਨਾ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਨ ਚੰਦੁ ਨ ਸੂਰਜੁ

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥

ਖਾਣੀ ਨ ਬਾਣੀ ਪਉਣ ਨ ਪਾਣੀ ॥

ਓਪਤਿ ਖਪਤਿ ਨ ਆਵਣ ਜਾਣੀ ॥

ਖੰਡ ਪਤਾਲ ਸਪਤ ਨਹੀ ਸਾਗਰ

ਨਦੀ ਨ ਨੀਰੁ ਵਹਾਇਦਾ ॥ ੨ ॥
 ਨਾ ਤਦਿ ਸੁਰਗੁ ਮਛੁ ਪਇਆਲਾ ॥
 ਦੇਜਕੁ ਭਿਸਤੁ ਨਹੀ ਖੈ ਕਾਲਾ ॥
 ਨਰਕੁ ਸੁਰਗੁ ਨਹੀ ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ
 ਨਾ ਕੇ ਆਇ ਨ ਜਾਇਦਾ ॥ ੩ ॥
 ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਨ ਕੋਈ ॥
 ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕੋ ਸੋਈ ॥
 ਨਾਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਹੀ ਜਾਤਿ ਨ ਜਨਮਾ
 ਨਾ ਕੇ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ੪ ॥
 ਨਾ ਤਦਿ ਜਤੀ ਸਤੀ ਬਨਵਾਸੀ ॥
 ਨਾ ਤਦਿ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਸੁਖਵਾਸੀ ॥
 ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਭੇਖੁ ਨ ਕੋਈ
 ਨਾ ਕੇ ਨਾਥੁ ਕਹਾਇਦਾ ॥ ੫ ॥
 ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਨਾ ਬੁਝ ਪੂਜਾ ॥
 ਨਾ ਕੇ ਆਖਿ ਵਖਾਣੈ ਦੂਜਾ ॥
 ਆਪੇ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਵਿਗਸੈ
 ਆਪੇ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇਦਾ ॥ ੬ ॥
 ਨਾ ਸੁਚਿ ਸੰਜਮੁ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ ॥
 ਗੋਪੀ ਕਾਨੁ ਨ ਗਊ ਗੋਆਲਾ ॥
 ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਪਾਖੰਡੁ ਨ ਕੋਈ
 ਨਾ ਕੇ ਵੰਸੁ ਵਜਾਇਦਾ ॥
 ਕਰਮ ਧਰਮ ਨਹੀ ਮਾਇਆ ਮਾਖੀ ॥
 ਜਾਤਿ ਜਨਮੁ ਨਹੀ ਦੀਸੈ ਆਖੀ ॥
 ਮਮਤਾ ਜਾਲੁ ਕਾਲੁ ਨਹੀ ਮਾਥੈ
 ਨਾ ਕੇ ਕਿਸੈ ਧਿਆਇਦਾ ॥ ੮ ॥
 ਨਿੰਦੁ ਬਿੰਦੁ ਨਹੀ ਜੀਉ ਨ ਜਿੰਦੋ ॥
 ਨਾ ਤਦਿ ਗੋਰਖੁ ਨ ਮਾਛਿੰਦੋ ॥
 ਨਾ ਤਦਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕੁਲ ਓਪਤਿ
 ਨਾ ਕੇ ਗਣਤ ਗਣਾਇਦਾ ॥ ੯ ॥
 ਵਰਨ ਭੇਖ ਨਹੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਖੜੀ ॥
 ਦੇਉ ਨ ਦੇਹੁਰਾ ਗਊ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ॥
 ਹੋਮ ਜਗ ਨਹੀ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣੁ
 ਨਾ ਕੇ ਪੂਜਾ ਲਾਇਦਾ ॥ ੧੦ ॥
 ਨਾ ਕੇ ਮੁਲਾ ਨਾ ਕੇ ਕਾਜੀ ॥
 ਨਾ ਕੇ ਸੇਖੁ ਮਸਾਇਕੁ ਹਾਜੀ ॥
 ਰਈਅਤਿ ਰਾਉ ਨ ਹਉਮੈ ਦੁਨੀਆ
 ਨਾ ਕੇ ਕਹਣੁ ਕਹਾਇਦਾ ॥ ੧੧ ॥
 ਭਾਉ ਨ ਭਗਤੀ ਨਾ ਸਿਵ ਸਕਤੀ ॥
 ਸਾਜਨੁ ਮੀਤੁ ਬਿੰਦੁ ਨਹੀ ਰਕਤੀ ॥
 ਆਪੇ ਸਾਹੁ ਆਪੇ ਵਣਜਾਰਾ ਸਾਚੇ ਏਹੋ ਭਾਇਦਾ ॥ ੧੨ ॥
 ਬੇਦ ਕਤੋਬ ਨ ਸਿੰਮਿਤਿ ਸਾਸਤ ॥
 ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ ਉਦੈ ਨਹੀ ਆਸਤ ॥
 ਕਹਤਾ ਬਕਤਾ ਆਪਿ ਅਗੋਚਰੁ
 ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੬

3. ਅਨਾਦ, ਆਦਿ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਜਦ ਏਹ ਪੁੰਦੁਕਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਲੰਘ ਹਟੀ ਤਦ ਮੱਧਮ, ਪਰ ਸੁਹਾਉਣਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੁੰਦੁਕਾਰ ਬੀ ਨਾ

ਰਿਹਾ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ? ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਅਰ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਮੱਧਮ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਪਰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੱਧਮ ਸੀ ਜੀਕਰ ਸੁਤਿਆਂ ਪਿਆਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਡਿੱਠੀ ਹੋਈ ਬਿਜਲੀ ਜਾਗਿਆਂ ਧੁਪੇ ਖਲੋ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮੱਧਮ ਮੱਧਮ ਜੇਹੀ ਖਿਆਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਅਤਿ ਤੇਜਮਈ ਸੀ ਪਰ ਜੋ ਪਿਆਰ ਤੇ ਆਨੰਦ ਉਸ ਵਿਚ ਸੀ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਮੱਧ ਤੇ ਮਿੱਠਾ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਭਾਨ ਕਰਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਕ ਮਾਨੋਂ ਹੋਂਦ ਸੀ।

ਇਕ ਅਕਹਿ ਅਡੋਲਤਾ ਸੀ, ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ 'ਹੈ' ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਦਾ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨੋਂ ਅਭਾਵ ਸੀ ਅਰ ਉਸ ਮਾਨੋਂ ਅਭਾਵ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਂਦ, ਸੁਹਣੀ ਹੋਂਦ, ਚੇਤਨ ਹੋਂਦ, ਵਿਆਪਕ ਹੋਂਦ ਰਸ ਭਰੀ, ਸੁਆਦ ਭਰੀ, ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਹੋਂਦ-ਐਉਂ ਜਾਪੇ ਜੀਕੁੰ ਹੈ, ਸਚਮੁੱਚ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਸੰਸੇ ਹੈ। ਇਸ ਹੋਂਦ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਢੰਗ ਅਕਹਿ, ਅਕੱਥ, ਅਚਰਜ, ਤੋਂ ਅਚਰਜ ਸੀ, ਪਰ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਰਸੰਸੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਾਸਦੀ ਦਿੱਸਦੀ ਤੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਸੀ? ਪੂਰਨ ਬੇਖੁਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਏਥੇ ਬੇਖਬਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਏਥੇ ਪਰ ਫੇਰ ਅਚੰਬਾ ਇਹ ਕਿ ਚੇਤਨਤਾ ਅਰ ਆਨੰਦ ਸਨ ਤਾਂ ਏਥੇ, ਰਸਭਿੰਨਤੋ ਸੁਆਦ ਕੋਈ ਹੋਰਵੇਂ ਜੇਹੇ ਰਸ ਸਨ ਤਾਂ ਏਥੇ, ਜੋ ਨਾ ਕਦੇ ਜਾਣੇ ਤੇ ਨਾ ਸੁਣੇ ਸੇ। ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁੱਦਤਾਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ। ਮੁੱਦਤਾਂ ਕੀ? ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਭਾਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੀ ਮਾਨੋਂ ਕੋਮੀ ਏਕਤਾ। ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਸੋਚਣਾ ਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਸੀ ਸੋ ਸੀ ਅਕੱਥ। ਤਾਂ ਤੇ ਕਹੀਏ ਕੀ? ਕਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਅਚਰਜ ਰੰਗ ਵਰਤਿਆ। ਉਸ ਹੋਂਦ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ, ਉਸ ਸਤਿ ਸੁੰਦਰ ਚੇਤਨ ਤੇ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਹੋ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹੋ) ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੋਤਕ ਉਠਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਰੇਖ ਕੁਛ ਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਐਉਂ ਜਾਪੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਉਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ, ਖਿਆਲ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਹੈ ਯਾ ਰਜਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਨੋਂ ਉਸੇ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਉਸ ਅਕਹਿ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲਹਿਰਾਉ ਹੈ! ਕੁਛ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ, ਉਹੋ ਰੂਪ ਉਸ ਦੇ ਉਠਣ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਉਹੋ ਸਦਾ ਅਬਦਲਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰੋ ਯਾ ਦਰਯਾ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਜਲ ਹੀ ਜਲ ਰੂਪ ਹਨ।

ਹੁਣ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਉਠਿਆ, ਕੈਸਾ ਸ਼ਬਦ ਸੀ? ਕੋਈ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਲੱਝਦੀ, ਕੋਈ ਪਦ ਨਹੀਂ ਲੱਝਦੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਝ ਮਾਨੁੱਖੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਕੋਈ ਨਾਵ ਰੱਖ ਕੇ ਕੁਛ ਜਾਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਜੇ ਨਾਮ ਧਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਐਉਂ ਕਹਿ ਸਕੀਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਅਕਹਿ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਧਰ ਲਓ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਫੇਰ ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਆਈ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਧਰ ਲਓ ਏਕੰਕਾਰ। ਫੇਰ ਇਕ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆਈ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਧਰ ਲਓ ਓਅੰਕਾਰ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਦ ਕਹੋ, ਸ਼ਬਦ ਕਹੋ, ਬਾਣੀ ਕਹੋ, ਉਸ ਸਾਰਾ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਖੰਡ ਦੀਪ ਸਭਿ ਲੋਆ ॥ ਏਕ ਕਵਾਵੈ ਤੇ ਸਭਿ ਹੋਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੩

ਪੁਨਾ -

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੩
ਨਿਰਮਲ ਸਬਦ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਬਾਣੀ ॥
ਨਿਰਮਲ ਜੋਤਿ ਸਭ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੧

ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਧੁਰ ਸੁਰ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਐਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਜਿੰਦਾਂ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਆਤਮੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰ ਉਸੇ ਧੁੱਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਉਸ ਧੁੱਪ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਬਿੰਬ ਵਧੀਕ ਜਯੋਤੀਮਯ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਗੋਚਰਾ ਕਰਨੇ ਲਈ ਅਸਥੂਲ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਐਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਤਖਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਯੋਤੀਮਯ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਉਜਾਲਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ੇ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨੂਰ ਹੈ, ਹੋਰ ਨੂਰ ਉਸੇ ਦਾ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹਨ।

ਫੇਰ ਕੀ ਦਿੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਖਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਕੋੜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਧੀਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਅਰ ਇਕ ਹੋਰ ਐਸਾ ਰੂਪ ਜੋ ਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋ ਕੇ ਐਉਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੈ ਜਿਕੁਰ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਪੁੱਤਰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਅਦਬ ਬਾਲ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਖੜਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਾਸਦਾ ਹੈ। ਯਾ ਜਿਕੁਰ ਚੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਦ ਜਲ ਵਿਚ ਚੰਦ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਾਸਦਾ ਹੈ। ਫਰਕ ਇੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਓਥੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਕੌਤਕ ਵਰਤ ਜਾਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੋਭਾ ਦੁਹਾਂ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਸੁਹਾਉ ਅਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਮਿਲਾਉ ਦੀ ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕੇ। ਕੋਈ ਅਗੰਮੀ ਰਾਗ ਮਾਨੋਂ ਇਹ ਕੁਛ ਗਾਉਂਕੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ -

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸੱਤ ਸੁਹਾਣੀਐ॥
ਵੱਡਾ ਵੇਪਰਵਾਹ ਅੰਤ ਨ ਜਾਣੀਐ॥
ਲਉਬਾਲੀ ਦਰਗਾਹ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਕੁਦਰਤਿ ਅਗਮ ਅਥਾਹ ਚੋਜਿ ਵਿਡਾਣੀਐ॥
ਸਚੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਅਕੱਥ ਕਹਾਣੀਐ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੋ ਵਾਹ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣੀਐ॥

ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੨੧/੧

ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਅਚਰਜ ਕੌਤਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦਿੱਬ ਸਰੂਪ ਜੀ ਤਾਂ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ; ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਪੂਰਤ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਸਰੂਪ ਬਣੇ ਖੜੇ ਹਨ ਤੇ ਜਾਣੇ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

ਬਲਿ ਤਿਸੁ ਬਾਪੈ ਜਿਨਿ ਹਉ ਜਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੬

ਤੇ ਉੱਧਰ ਪਰਮ ਪੁਰਖ, ਦੇਵਾਧਿਦੇਵ, ਤਖਤ ਪੁਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁੰਜ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਕ, ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਚੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕਪੜਾ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੫੦

ਪੁਨਾ -

ਲਾਇ ਖਜਾਨਾ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ
ਇਹੁ ਮਨੁ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰੰਗੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੬

ਇਸ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਮਹਾਂ ਸਰੂਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈ ਰਹੇ ਸ਼ੁਕਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਮਾਨੁਖੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਜਾਂ ਹਉ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੇਰਾ ਹਉ ਨਾਹੀ ਤੂ ਹੋਵਹਿ ॥
ਆਪੇ ਸਕਤਾ ਆਪੇ ਸੁਰਤਾ ਸਕਤੀ ਜਗਤੁ ਪਰੋਵਹਿ ॥
ਆਪੇ ਭੋਜੇ ਆਪੇ ਸਦੇ ਰਚਨਾ ਰਚਿ ਰਚਿ ਵੇਖੈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਸਚੀ ਨਾਂਈ ਸਚੁ ਪਵੈ ਧੁਰਿ ਲੇਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੨

ਇਹ ਕੌਤਕ ਜੋ ਅਕਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਕੌਤਕ ਸੀ ਜੋ 'ਸਮੇਂ' ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਐਉਂ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪੁੰਜ ਸਰੂਪ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੀ ਵਰਦਾਨ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ, ਪਰ ਫੇਰ ਮਾਨੋਂ ਘਾਲ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਟੁਰ ਪਏ। ਆਪ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਮਾਨੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਨਜ਼ਰੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਧਰ ਨਜ਼ਰ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕੌਤਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜੋ ਚੱਕਰ ਮਾਨੋਂ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਮੂਜਬ ਉਲਟਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਅਸਮੇਂ ਤੇ ਅਸੀਮਾ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਮਾਨੋਂ ਮੁੜ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਸੱਤਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਨੋਂ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕੌਤਕ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ -

ਫੇਰ ਮਾਨੋਂ ਸੁੰਨ ਆਈ ਸੁੰਨ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਟੱਲ ਹੋਂਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਸਰੂਪ ਆਨੰਦ ਹੀ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਗਏ ਸਾਂ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਹੋਈ ਉਹ ਅਕਹਿ ਅਵਸਥਾ ਤਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੀ, ਸ਼ਬਦ ਉਤਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹੋਰ ਕੌਤਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਕੀ ਦਿੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁੰਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸ ਸਾਜੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ 'ਸੁੰਨ' ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆ ਗਏ - ਉਸ ਸੁੰਨ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁੰਨ ਅਸੁੰਨ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਰਚਿਆ ਸੀ -

ਸੁੰਨ ਕਲਾ ਅਪਰੰਪਰਿ ਧਾਰੀ ॥
ਆਪਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਅਪਰ ਅਪਾਰੀ ॥
ਆਪੇ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਸੁੰਨਹੁ ਸੁੰਨੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥
ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਸੁੰਨੈ ਤੇ ਸਾਜੇ ॥
ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਇ ਕਾਇਆ ਗੜ ਰਾਜੇ ॥
ਅਗਨਿ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਸੁੰਨੈ ਕਲਾ ਰਹਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੨

ਇਸ ਸੁੰਨ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ ਧੁੰਦੂਕਾਰ ਆਇਆ। ਇਹ ਧੁੰਦੂਕਾਰ ਦਸ਼ਾ ਐਸੀ ਸੀ ਮਾਨੋਂ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਰਚਣੀ ਹੈ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਇਆ ਵਤ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਕਰ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਆਪ ਕਰਤਾ ਅਲੱਗ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਅੰਗ ਵਿਚ ਸਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਿੰਨ ਹੈ। ਅਰ ਫੇਰ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਆਪ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਰਚੀ ਹੋਈ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਪਾਏ ਹਨ।

'ਚਲਦਾ.....।'

ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

(ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਨੋਟ : ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਭੇਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਜਾਣਗੇ। (ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ)

1. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਡੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਸੋਹਣੇ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਪੰਜਤਾਲੀ (545) ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1469 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਸੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਆਪ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ ਉਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪੈ ਗਿਆ।

ਇਹ ਨਗਰ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ 75 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਸੀ ਜੋ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਭੈਣ ਦੇ ਇਸ ਲਾਡਲੇ ਵੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਭੈਣ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹਿਲੋਲ ਲੋਧੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਤੇ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਹਾਕਮ ਤੇ ਛੋਟਾ ਰਾਜਾ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਸੀ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟਵਾਰੀ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਬਾਲ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਾਲਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਦੇ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਂਦੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ।

2. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ

ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਪੁਸ਼ਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਦੋ ਵਾਰ ਬਦਲਿਆ। ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਰਾਇਪੁਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬਾਲਪਨ ਇਥੇ ਹੀ ਬੀਤਿਆ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਕਈ ਕੱਤਕ ਇਥੇ ਵਰਤਾਏ। ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੋਰ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ -

1. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਆਰਾ ਸਾਹਿਬ
2. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ
3. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੱਟੀ ਸਾਹਿਬ
4. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲ ਲੀਲਾ
5. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਲਜੀ ਸਾਹਿਬ

3. ਹਰਦਿਆਲ ਪੰਡਤ ਨੇ ਟੇਵਾ ਲਾਇਆ

ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਰੌਣਕ ਹੋ ਗਈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਛਾ ਗਿਆ। ਜੋ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਆਏ ਉਹੀ ਬਾਲਕ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਕਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਬਾਲਕਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਪੰਡਤ ਹਰਦਿਆਲ ਨੂੰ ਜੋਤਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਟੇਵਾ ਬਣਾਨ ਲਈ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ। ਟੇਵੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਪੱਤਰੀ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪੰਡਤ ਹਰਦਿਆਲ ਨੇ ਜੋਤਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਰੱਬ ਦੇ ਸਭ ਨੂੰ ਲੜ ਲਾਣ ਆਇਆ ਅਵਤਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਬਾਲ ਨਹੀਂ। ਪੰਡਤ ਹਰਦਿਆਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ 'ਪਿਆਰੇ ਰੱਬੀਂ ਹੋਰਾਂ ਬਾਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਨਾ ਸਮਝੀਂ।' ਉਹਨੇ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ।

4. ਬਾਲ ਚੋਜ

ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਜੇਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਭ ਨੇ ਦੇਖੀਆਂ ਜੋ ਹੋਰ ਬਾਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਨ। ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪੰਝੜੇ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਦੇ ਭੁੱਖ ਲੱਗਣ ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਰੋਂਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਚੁੱਕੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰੋਂਦੇ।

ਪੰਝੜੇ ਵਿਚ ਪਏ ਉਪਰ ਆਕਾਸ਼ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਨੀਂਦਰ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਂਦਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਬਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਭੈਣ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਲੜੀ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਝੱਟ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਕੇ ਦੇਖਦੀ, ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ। ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸ ਵਲ ਵੀ ਟੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਤੇ ਪਿਆਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਬੁੱਲੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਭੈਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਾਲ ਚੋਜ ਦੇਖ ਕੇ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ।

5. ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਾਨੀ ਸੁਭਾਓ

ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਧਰ ਵੀ ਜਾਣ, ਲੋਕ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਵੀ। ਉਮਰ ਵਿਚ ਬਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਤੇ 'ਸੋਈ ਸੋਈ' ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਵਰਤਦੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਅਜੇਹੀਆਂ ਭੇਦ ਭਰੀਆਂ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਲਪਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਦਾ ਸੁਭਾਓ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋੜ ਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਸਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਮੋਹ ਜਾਂ ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਇਕ ਲੋਟਾ ਆਪ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ।

ਇਕ ਸਾਧੂ ਨੇ ਲੋਟਾ ਮੰਗ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਭਾਂਡਾ ਨਹੀਂ। ਬਾਲਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲੋਟਾ ਦੇ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਏ।

6. ਜਦ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ

ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਜਦ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪੈਣ ਜੋਗੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਾਂਧੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਡਤ ਗੁਪਾਲ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਦਾਖਲ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਗੁਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਪੱਟੀ ਤੇ ਲਿਖ ਦਿਤੇ। ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਝਟਪਟ ਉਹ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹ ਲਏ। ਪਾਂਧਾ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਇਕ ਤੋਂ ਦੱਸ ਤੱਕ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਉਂ ਲਿਖਣ ਲਗੇ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਅੱਖਰ ਜੋੜ ਸਮਝਾਏ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਸੋ' ਤੇ 'ਇ' ਲਾ ਕੇ 'ਸੋਇ' ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਪਾਂਧਾ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਏ ਤਾਂ ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ 'ਸੋਇ' ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਾਂਧਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਪਾਂਧੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਪੱਟੀ ਉੱਤੇ ਇਕ ਲੰਮੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਕਵੀ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਰੱਬ ਦਾ ਭੋਜਿਆ ਅਵਤਾਰ ਹੈ।

7. ਫਿਰ ਮੌਲਵੀ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ

ਫਿਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ 'ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ' ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਸੀਤ ਦੇ ਮੌਲਵੀ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੌਲਵੀ ਹੀ ਵਿਦਿਆਲੇ ਚਲਾਂਦੇ ਸਨ। ਲੰਡੇ ਅੱਖਰ ਤੇ ਦੇਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਾਂਧੇ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮੌਲਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਮੌਲਵੀ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਬਾਲ-ਬੋਧ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿਖਾਏ ਪਰ ਉਹ ਮੌਲਵੀ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਝੱਟ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਪਏ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਲਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਫਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕੁਝ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵਲੀ ਪੀਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਮੌਲਵੀ ਨੇ ਕੂਕ ਕੂਕ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਨਹੀਂ, ਰੱਬ ਦਾ ਨੂਰ ਤੇ ਵੱਡਾ ਉਸਤਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਆਇਆ ਹੈ।

8. ਧਾਗੇ ਦਾ ਜਨੇਊ ਨਾ ਪਾਇਆ

ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੂ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌ ਜਾਂ ਯਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਜਨੇਊ ਪਾਣ ਦੀ ਰਸਮ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਹਰਦਿਆਲ ਪੰਡਤ ਇਸ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਪਾਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ। ਸੱਤ ਤਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਧਾਗੇ ਦਾ ਜਨੇਊ ਵੱਟ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਗਿਆ ਪਰ ਜਦ ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਪਾਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਜਨੇਊ ਪਾਉ ਜੋ ਨਾ ਮੈਲਾ ਹੋਵੇ

ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਟੇ। ਜਨੇਊ ਉਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਏ। ਪੰਡਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਅਜੇਹਾ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਡਤ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਜਨੇਊ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦਇਆ ਰੂਪੀ ਕਪਾਹ ਲੈ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੁਤਰ ਵਟ ਲਓ। ਜਤ ਤੇ ਸਤ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਤੇ ਵੱਟ ਦੇ ਲਓ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇਹੇ ਆਚਰਨਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜਨੇਊ ਪਾਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਹੀ ਜਨੇਊ ਪਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

9. ਜਦੋਂ ਮੱਝੀਆਂ ਚਾਰਨ ਗਏ

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਧੇਰੇ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਥਾਂ ਵਣਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਕੰਮ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਣ। ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮੱਝੀਆਂ ਚਰਾਉਣ ਲਈ ਖੇਤਾਂ ਤੇ ਵਣਾਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਉਂ ਗੁੱਝਾਂ ਮੱਝਾਂ ਦੇ ਛੇੜੂ ਬਣ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਉੱਜੜ ਥਾਂ ਮੱਝੀਆਂ ਘਾਹ ਚਰਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਆਪ ਪੁਠ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਡੰਗਰ ਚਰਦੇ ਚਰਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ ਕੁਝ ਫਸਲ ਉਜਾੜ ਦਿਤੀ। ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪਸ਼ੂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਤੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਾਸ ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਾਈ। ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਕਮ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਣ ਲਈ ਬੰਦੇ ਭੇਜੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਸਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਖੜੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਰੱਬ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨੂਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਝੂਠਾ ਜਾਂ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਨੋਟ : ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੱਤ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਬਾਲਕ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਫੋਟੋ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

1. ਸਾਖੀ 1. 1. ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ?
2. ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਰਾਜਾ ਕੌਣ ਸੀ?
3. ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਕੌਣ ਸਨ ਤੇ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ?
4. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ-ਪਤਰੀ ਕਿਸਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ? ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ?
5. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਂਧੇ ਦਾ ਨਾਮ ਦਸੋ?
6. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਆਖੇ ਸਨ। 'ਇਹ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਨਹੀਂ, ਰੱਬ ਦਾ ਨੂਰ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਹੈ।'
7. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੈਸੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।
8. ਪੰਡਤ ਹਰਦਿਆਲ ਕੌਣ ਸੀ?
9. ਮੱਝੀਆਂ ਚਾਰਨ ਸਮੇਂ ਕੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ?
10. ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਸਾਖੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਤੇ ਕਿਉਂ?

ਸਿਰਮੌਰ ਰਤਨ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਪਿਆਰੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਕਤਲਾਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 'ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਹਿਰ ਕਹਿਰ ਸਵਾ ਪਹਿਰ' ਕਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਥੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਤਦੋਂ ਕਮੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਤਾਰੇ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਾਫ਼ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਦਿਤੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਬਰ ਦੀਆਂ ਜਾਬਰ ਤੇ ਜਰਵਾਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਤਾਰੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਕ ਬਗ਼ਾਵਤ ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਹੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਨੇ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਦਾ ਬ੍ਰਤ ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਹੀ ਬ੍ਰਤ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੰਜਮੀ, ਸੰਤੋਖੀ, ਸਤੀ ਤੇ ਤਪੀ ਹੈ। ਅਨਾਜ ਉਹ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਖੁਰਾਕ ਐਸੀ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਜੋ ਮੇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਤਵਾਜ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇ। ਕੱਪੜਾ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਢਕਣ ਹਿਤ ਪਹਿਰੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਭੜਕਣ ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਵਿਕਾਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰੇ, ਸਿੱਖੀ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਲਿਵ ਗਿਆਨ ਸਭੇ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਜ ਕਰੋਗੇ, ਸਤਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿਸੇਗਾ।" ਸੋ ਇਸ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨੇ ਹੀ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਤੇ ਉਹ ਐਸਾ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਤੇ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ ਬਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਆਪ ਹੀ ਚਲ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ।

ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਅੰਦਰ ਭਿੱਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਹੋਇਆ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸੇ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਸੋ ਲਾਹੌਰ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਤ ਸੇਵਾ, ਸਤਿਸੰਗ, ਸ਼ਰਧਾ, ਭਗਤੀ ਤੇ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਅੰਦਰ ਮੋਢੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਦੋੜ ਅੰਦਰ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ। ਲਾਹੌਰ ਹਿੰਦ ਦੇ ਬਾਕੀ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਭਾਈਚਾਰਕ, ਸਦਾਚਾਰਕ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਛਾੜਿਆ। ਸੋ ਇਸੇ ਹੀ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਤੇ ਨਾਮ-ਰਸ ਰੱਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ

ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਅੰਦਰ ਜੋ ਡੱਲੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਰਿਹਾ ਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ, ਦੰਪਤੀ ਭਾਈ ਸੁਧਾ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਮਾਈ ਦਿਆਲੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਜੋ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮਧਰੀਕ ਬਣੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਭਗਤੀ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸੀ। ਇਸੇ ਪਾਵਨ ਰੰਗ ਰਤੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਖੇ ਭਾਦਰੋਂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾ ਗਿਆਰਾਂ, ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਗਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਭਾਗ ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੇਹਰ ਤੇ ਦਿਆ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਦਿਆ ਰਾਮ ਰੱਖਿਆ। ਦਿਆ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਾਮਬਾਣੀ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਵਗਦੇ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਚਪਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਬਚਪਨ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਪਿਤਾ ਨੇ ਚਾਉ-ਚਾਉ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸਿਖਾਇਆ। ਫਿਰ ਜ਼ਰਾ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਲੀ ਤਦ ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਭਾਈ ਦਿਆ ਰਾਮ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਸਦ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸੰਥਾ ਪਕਾਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਜੋ ਉਸ ਜਾਮੇ ਤਕ ਕੋਈ ਖਾਸ ਲਿਖਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਪਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਤੇ ਸੀ, ਲੋਕ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪੁੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਆਕਾਰ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੀ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਦਿਆ ਰਾਮ ਹੀ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਹਿਤ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਮਹਾਨ ਬਲੀਦਾਨ, ਲਾਹੌਰ ਅੰਦਰ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਕਰਤਵਯ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੈਂਪ ਲਗਾਣਾ ਤੇ ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਜੇਹੇ ਵਹਿਮੀ ਤੇ ਮੁਤਅਸਬ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਤਰ ਦੇਣਾ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰੂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਅਧਿਕ ਰੌਸ਼ਨ ਤੇ ਪਾਕ ਹੈ।

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮੇਹਰਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਅਗਾਧ ਸ਼ਰਧਾ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿਤ ਆਪਾ ਵਾਰ ਕੇ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉਮਾਹ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਦਲੇਰੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੰਗਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਸਾਰੀ ਹੀ ਕਥਾ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਆ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਸਦਾ ਲਈ ਜੁੜੀ ਰਹੇ ਸਗੋਂ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਸਭੋ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਵੇ।

ਬਾਣੀ ਤੇ ਸੇਵਾ - ਇਹ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਤੇ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹਰ ਕੀਮਤ ਪਰ ਗੁਰੂ ਪੂਰਿਆਂ ਦਾ ਹਰ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਪਰਮ ਧਰਮ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਅੰਦਰ ਭਾਈ ਦਿਆ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਸਾਂ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ 1734 ਸੰਮਤ ਵਿਚ ਹੋਲੀਆਂ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਹਿਤ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਏ ਤੇ ਫਿਰ ਇਥੋਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਫਿਰ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਨਾਦੋਣ ਤੇ ਪਾਂਵਟੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲੜਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਕਦਿਆਂ ਹੋਈ। ਬੀਰ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਹੋਈ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬੀਰਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਫਿਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਭਗਵਤੀ ਰਾਹੀਂ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਰਣ ਜਿੱਤ ਹੋਣਾ ਐਸੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸਾਖੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਭਾਈ ਦਿਆ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਉਚਾ ਤਕਾ ਤੇ ਅਹਿਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਮਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਨ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਭਰੇ ਤਰਾਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੌਮ ਭਲਾਈ, ਤੇ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਦੇ ਭਲੇ ਹਿਤ ਤਿਆਰੀਆਂ, ਮਲੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਪਰ ਹਮਲੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਗਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੁਕ ਜਾਣਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 30 ਮਾਰਚ, 1669, ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ, ਤਦ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸਾਖ ਸੰਮਤ 1756 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਮਹਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ, ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਾਈ ਦਿਆ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ "ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਇਹ ਸਿਰ ਤਦੋਂ ਹੀ ਤੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਪ ਅੱਗੇ ਵੇਚ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੀ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਉਧਾਰ ਤੇ ਕਰਜ਼ ਉਤਾਰਨ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਦੇਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਦੇਣ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਲੈਣ ਤੇ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਆਇਆਂ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿਰ ਤੇਰਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਿਰ ਮੰਗ ਕੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਵਰਨਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਕੀ ਜੋ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਸਕੀਏ? ਸਗੋਂ ਤੇਰੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਮੇਹਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ।"

ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਪਾਵਨ ਗੁਰਮੁਖ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਬਣੇ, ਜੋ ਪੰਥ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੇ ਆਏ ਸਨ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਤੰਡ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਹਰ ਇਕ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਮੇਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਰਹੇ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸ਼ਿਲਾਧਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਰਤਵਯ ਹਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਉਤਰਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਅਚਾਰੀਆ ਦੀ ਚੋਣ ਅਵਸਥਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸਮਝ ਤੇ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਓਪਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਹੀ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਲਈ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਥਾਪਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਤੌਰ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਲੈ ਆਂਦੀ। ਸੋ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਵਡੇਰੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਰਬਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਾਵਨ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪੂਜੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਸਿੱਖ ਸੰਸਾਰ ਅਰਸ਼ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਦਾ ਧਰੂਵਤ ਰੋਸ਼ਨ ਤੇ ਅਟੱਲ ਨਾਮੀ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਚ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ। ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸਿੰਘ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਥਵਾ ਪੰਥਕ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣ ਗਏ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਬਣੇ, ਫਿਰ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਪਰੰਪਰਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲਏ ਬਗੈਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇਗਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸਫ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਵੇਚ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੌਦਾ ਗੁਰਦੇਵ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਪੰਜ ਬਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ, ਮੂੰਹ, ਸਿਰ ਤੇ ਸਰੀਰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਚੁਲ੍ਹਿਆਂ ਨੇ ਪਾਵਨ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਬਦਲਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀਖਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ ਹੋਵੇ -

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੋਹ ਲੰਗਰ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਪਰ ਰਹੀ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਰ ਅਉਖੀ ਘੜੀ ਗੁਰਦੇਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਏ, ਇਹ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸਹਿਤ ਸਥੰਥ ਚਟਾਨਵਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅੰਦਰ ਰਹੇ। ਲੋਹੜੇ ਦੀ ਭੁੱਖ, ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਬੁੜ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਕਸ਼ਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ। ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਗੁਰਮਤਾ ਤੇ ਹਰ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਰਾਇ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ, ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਭਰਪੂਰ

ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਇਕ ਸੁਚੱਜੀ ਰਾਇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਹੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਉਹ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਉਸ ਮਹਾਨ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਾਂਧੀ ਸਨ ਜਿਥੇ ਆਪਾ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਥੇ ਸੁਰਤ ਇੱਕ ਰਸ ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਕਰਮ ਲਈ ਤੇ ਅਸਲੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਤੇ ਨਿਰਕਰਮ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਹੇਠ ਲੱਖਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਜਗਜ਼ੋ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਤੇ ਨਾਲ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਦੇ ਆਤਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣ ਕੇ ਸਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਦੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆ ਕੇ ਵਸ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਬਹੁਤ ਕਰਣੀ ਤੇ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਕਈ ਤਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਅੰਸ਼ ਹਾਂ, ਅਸਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸੱਚ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬੋਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਹਰ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀਖਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਅਸਾਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਸੱਤਾ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਾਤ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਕੁਲ ਅਭਿਮਾਨ ਹੁਣ ਮੁਕ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਪੰਚ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜ ਚੁਲੀਆਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਨਿਗੁਰਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੋਨਤੀ ਕਰੋ ਤੇ ਉਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਰ ਪਾਵਨ ਆਤਮ ਜੋਤ ਦੀ ਜਗਮਗ ਕਰਦੀ ਜੋਤੀ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਗਿਆਨ ਜੁਗਤੀ ਤੇ ਸਾਧਨ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਤੇ ਹੋਣ। ਸੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਗਿਆਨ ਪਿਆਨ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਮੈਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।"

ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਰਾਹੀਂ ਆਤਮ ਦੇਸ਼, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਤੇ ਪਰਮ ਸੁੰਨ ਅਸਥਾਨ ਅੰਦਰ ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਦੀਆਂ ਅਗਾਧ ਅਨੰਦਮਈ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੋਝੀ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਦੇ ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਾਵੋ। ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਡੀ ਉਹ ਪਾਵਨ ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰ ਹਨ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਪਾਵਨ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਤ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ।

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਸ਼ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤਿ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਭਿਖਾ ਲੈਣ ਹਿਤ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਤੇ

ਫਿਰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੇਹਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਲੰਬੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ।

ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇਣ ਹਾਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਕ ਅਸਲ ਸਚਾਈ ਰਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰੋ, ਉਸਦਾ ਅਸਰ ਹਰ ਇਕ ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸਤਸੰਗੀ, ਸੁਧ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਜਗਿਆਸੂ ਪਰ ਅਵੱਸਯ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਹਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਗਿਆਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਪੇਚੀਦਾ ਤੇ ਉੱਚੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਅਮਰ ਤੇ ਅਤੋਲ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੰਡਣ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਬੋਝ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨ ਭਰ ਇਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਤੇ ਬੰਧਨ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਵਜੇ ਸੁਬਾਹ ਉਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਜੁੜਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦਿਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਘਰੋਂ ਹਰ ਦੁਖੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮਸੀਹਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ। ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਜਿਥੋਂ ਬੀਮਾਰ ਨੂੰ ਦੇਵੇਂ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਪਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਹਿਤ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਰਖ ਕੇ ਤੇ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਸਵੱਛ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਤੇ ਉੱਜਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਰੋਗ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਮਹਾਨ ਕਰਤਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਥ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲੋਕ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਤੇ ਕਰਣੀ ਭਰਪੂਰ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਆਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਬ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਬ ਹੀ ਲਗਾ ਕੇ ਗਏ ਸਨ।

ਚਲਦਾ
(ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

".....ਛੱਠਮੁ ਪੀਰੁ ਬੈਠਾ ਗੁਰੁ ਭਾਰੀ।"
(5 ਜੁਲਾਈ 2013)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ

ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ 'ਪਾਪ ਗ੍ਰਾਸੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ' ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ, ਤਰੁੱਠੇ ਅਤੇ ਜਗਤ-ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ - ਨੂੰ 'ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਇਆ।' ਧਾਰਮਿਕ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 'ਬੇਬਾਕ ਬਾਬੇ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਵੇਂ ਰੂਪ ਤਕ ਇਕ ਗੰਭੀਰ, ਅਮਰ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਗਵਾਈ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨਿਆਈ ਰਾਜਿਆਂ, ਜਾਬਰ ਹਾਕਮਾਂ, ਫੋਕਟ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ, ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਤੇ ਭੇਖਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਛੰਡਿਆ। ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਇਹ ਨਦੀ ਇਕ ਅਰੁਕਵੇਂ ਵੇਗ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਤੁਰੀ ਗਈ।

ਆਖਰ, ਜਦ ਜ਼ੋਰ, ਜਬਰ, ਈਰਖਾ ਤੇ ਸੁਆਰਥ ਦੀਆਂ ਆਸੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪਸੂ-ਬਲ ਨਾਲ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਬਰ, ਸਿਦਕ, ਸੰਤੋਖ, ਸਮਾਨਤਾ ਆਦਿ ਸਦ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਨਿਰਮਲ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਡੱਕ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ, ਸੁਖਮਨੀ ਕਰਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਹਿਰਿ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੁਕਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਦਲ ਭੰਜਨ' ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਤੇ ਭਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਆਬਸ਼ਾਰ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ 'ਮੀਰੀ' ਤੇ 'ਪੀਰੀ' ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ। ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛਾਉਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮਾਲੂ ਪ੍ਰਭਾ ਛਕਣ ਅਤੇ ਨਵਿਰਤੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿਰ-ਸੁੱਟੀ ਜਬਰ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਬੋਹਿਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤਨ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਚਕਰਾ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੋਤਿ ਵੀ ਓਹੀ ਸੀ ਤੇ ਜੁਗਤਿ ਵੀ ਓਹੀ। ਫਰਕ ਸੀ ਤੇ ਕੇਵਲ ਬਜ਼ਾਹਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ, ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅੰਧਕਾਰ ਤੇ 'ਅਹਿੰਸਾ' ਦੇ ਫੋਕਟ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਾਸੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਇਉਂ ਕੂਕ ਸੁਣਾਇਆ-

1. ਪੰਜ ਪਿਆਲੇ ਪੰਜ ਪੀਰ ਛੱਠਮੁ ਪੀਰੁ ਬੈਠਾ ਗੁਰੁ ਭਾਰੀ।
2. ਅਰਜਨੁ ਕਾਇਆ ਪਲਟਿ ਕੈ ਮੂਰਤਿ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਵਾਰੀ।
3. ਚਲੀ ਪੀੜੀ ਸੋਢੀਆਂ ਰੂਪੁ ਦਿਖਾਵਣਿ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ।
4. ਦਲ ਭੰਜਨੁ ਗੁਰੁ ਸੂਰਮਾ ਵਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁਤ ਪਰਉਪਕਾਰੀ।
5. ਪੁਛਨਿ ਸਿਖ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ ਛਿਅ ਮਹਿਲਾਂ ਤਕਿ ਦਰਸੁ ਨਿਹਾਰੀ।
6. ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਣਹੁ ਸੰਸਾਰੀ।

7. ਕਲਜੁਗਿ ਪੀੜੀ ਸੋਢੀਆ ਨਿਹਚਲ ਨੀਵ ਉਸਾਰਿ ਖਲਾਰੀ।

8. ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਰੇ ਅਵਤਾਰੀ। ਵਾਰ ੧

ਗਿਆਨੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਇਵੇਂ ਕੀਤਾ ਹੈ -

1. ਪੰਜ ਪੀਰ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ) ਪੰਜ ਪਿਆਲੇ (ਸੱਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਯਾ, ਧਰਮ, ਪੀਰਜ ਦੇ ਪੀਤੇ ਭਾਵ ਸਤੋਗੁਣ ਦਾ ਬੜਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ। ਛੇਵਾਂ ਪੀਰ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ) ਭਾਰੀ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ (ਭਾਵ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਦੇਗ ਤੇਗ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ। ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਰ-ਰਸ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਪੀਤੇ।

2. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਾਇਆ ਪਲਟ ਕੇ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਈ।

3. (ਹੁਣ) ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜੀ (ਅੱਗੋਂ) ਤੁਰ ਪਈ, ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ (ਗੁਰੂ) ਰੂਪ ਦਿਸਣਗੇ।

4. ਇਹ ਬੀਰ ਗੁਰੂ (ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ) ਦਲਾਂ ਦਾ ਤੋੜਨਹਾਰ, ਵੱਡਾ ਜੋਧਾ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਉਠਿਆ ਹੈ।

5. (ਹੁਣ) ਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ (ਹੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ) ਛੀ ਮਹਿਲਾਂ ਤੀਕ ਤਾਂ ਦਰਸਨ ਹੋਏ ਹਨ (ਅੱਗੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹੋਣਗੇ)?

6. ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ (ਅਰਥਾਤ, ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗਮ (ਅਗੰਮ ਵਾਕ) ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ, ਸੁਣੋ, ਹੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕੋ!

7. ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜੀ ਦੀ ਨੀਂਵ ਅਟੱਲ ਉਸਾਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

8. ਪ੍ਰੰਤੂ, ਹੋਰ ਅਵਤਾਰ, ਜੁਗ ਜੁਗ (ਦੋ ਦੂਣੀ ਚਾਰ ਜਾਂ 2+2=4) ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਣਗੇ।

ਭਾਵ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ ਕੀਤਾ - ਹੇ ਸੰਸਾਰੀਓ! ਸੁਣੋ, ਅੱਗੇ ਚਾਰ ਅਵਤਾਰ - ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੀਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਨੀਂਵ ਅਟੱਲ ਰਹੇਗੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਪੰਥ ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਕਰ ਜਾਤਾ? ਉੱਤਰ- ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਈਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਆਪ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹਨ। 'ਨਾਨਕ, ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ

ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ। ਪੁਨਾ 'ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਬਸੈ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ'। ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛੇਵਾਂ ਗੁਰੂ ਜੋਧਾ, ਦਲ ਭੰਜਨ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਹਿ ਕੇ ਜਤਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਸਤਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਰਾਜ ਲਾਲਚ ਦੇ ਪਿੱਛੇ।

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਰੇਕ ਜਾਮੇ ਅਥਵਾ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਤੱਵ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ ਹਨ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜੋਤਿ ਦਾ ਜਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ੧੬ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ 'ਖਾਲਸੇ' ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਵਲ ਵਧਣਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਕਸੂਦ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਤੋਰ ੨੩੯ ਸਾਲ ਤੇ ਨੌਂ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।

'ਛਠਮ ਪੀਰੁ' 'ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ' ਦੇ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ 19 ਜੂਨ ਸੰਨ 1595 (ਸੰਮਤ 1652) ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੇ ਕੁੱਖੋਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਤੇ ਤਾਈ ਕਰਮੋਂ ਨੇ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕੀਤੇ, ਪਰੰਤੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 25 ਮਈ ਸੰਨ 1606 ਨੂੰ 11 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ ਤੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨਾਈਆਂ। ਸੋਲੀ ਟੋਪੀ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਕਲਗੀ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਸਜਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰ-ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਲ ਵਰੇਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੂਜਯ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਤੇ ਵਿਉਂਤ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਸੰਦਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਵੀ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਅਤਿ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਧਨ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਵੀ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਣਖ-ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਮਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਹੀ, ਸਫਲ ਤੇ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭੇਦ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ 'ਬ-ਸਯਾਸਤ ਵ ਬਾ ਯਾਸਾ ਰਸਾਨੇਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਫਰੀਦ (ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ) ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਰੱਖੇ। ਏਸੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਆਖਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਸਮਝਾਉਣ ਬੁਝਾਉਣ ਉਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਰਿਹਾ ਹੋਣੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਨਾਲ 52 ਰਾਜੇ ਵੀ ਰਿਹਾ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਅਖਵਾਏ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਝਤਣ ਨਾ ਵਧੀ, ਪਰੰਤੂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਉਪਰੰਤ ਲੋਹਾ ਖੜਕ ਪਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ-ਠੋਕੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ, ਗੁਰੂ ਸਰ, ਮਹਿਰਾਜ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਉਤੇ ਚਾਰ ਜੁੱਧ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਤਹ 'ਦਲ ਭੰਜਨ ਸੂਰਮੇ ਗੁਰੂ' ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਪਰੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਇਕ ਇੰਚ ਭਰ ਭੋਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਮੁਲਕੀ ਹਵਾਸ ਜਾਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹਨਾਂ ਜੰਗੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੀ ਵੱਡੇ ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ (ਯੂ.ਪੀ) ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤਕ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਾਰ ਲਈ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਛੋਹੇ ਅਥਵਾ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਬਿਉਰੇ ਦਾ ਸਾਰ-ਅੰਸ਼ ਤੇ ਅਹਿਮੀਅਤ ਕੁਝ ਇਵੇਂ ਬਿਆਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ -

1. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਮੀਰੀ' ਤੇ 'ਪੀਰੀ' ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬੱਧੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੀ ਰੱਖੀ, ਸਗੋਂ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੁਮੇਲ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਭਗਤੀ, ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ, ਵਹਿਮ-ਭਰਪੂਰ ਅਹਿੰਸਾ ਤੇ ਕਾਇਰਤਾ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਸਿਦਕ ਤੇ ਦਯਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ, ਜਬਰ, ਤਅੱਸਬ, ਕਠੋਰਤਾ ਤੇ ਲੋਭ ਦਾ ਬਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਕਿਸੇ ਸੁਆਰਥ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਗਤੀ ਅਥਵਾ ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਲਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਥਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਈ।

ਜਦ ਕਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ, ਤਾਕਤ ਤੇ ਸੁਆਰਥ ਬਣ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੀਨ ਕੇਵਲ ਬਹਾਨਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਤਦ ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅੰਲਾਮਾ ਇਕਬਾਲ, ਚੰਗੇਜ਼ ਖਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ -

*ਜਲਾਲਿ ਪਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹੋ, ਯਾ ਜਮਹੂਰੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੋ।
ਜੁਦਾ ਹੋ ਦੀਂ ਸਯਾਸਤ ਸੇ, ਤੇ ਰਹਿ ਜਾਤੀ ਹੈ ਚੰਗੇਜ਼ੀ।*

ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੋ ਡੂੰਘੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਰਹਿ ਕੇ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ (ਸੱਚੇ ਆਚਾਰ) ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਜੀਵਨ, ਇਕ ਪਾਖੰਡ ਹੈ, ਧੋਖਾ ਹੈ, ਛਲ੍ਹ ਤੇ ਛਿਦਰ ਹੈ, ਪਾਪ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ।

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਛੱਟਮੁ ਪੀਰੂ ਨੇ 'ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ' ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਕ ਤੇ

ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਿਰਬਾਣ ਤੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਥਕ ਗੁਰਮਤਿਆਂ ਲਈ। ਇਥੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਜੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

2. ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਜੁੱਧ ਲੜਨੇ ਪਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਸਦਾ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਚੌਹਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਫਤਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਚੁੰਮੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਇਕ ਇੰਚ ਭਰ ਇਲਾਕੇ ਉਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੰਗ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਧਰਮ, ਸ੍ਰੈ-ਰਖਿਆ, ਅਸੂਲ ਤੇ ਨਿਆਂ ਹਿਤ ਲੜੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਲੜੇ ਵੀ ਓਦੋਂ ਜਦ ਚੂੰ ਕਾਰ ਅਜ ਹਮਾ ਹੀਲਤੇ ਦਰ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ (ਜਫਰਨਾਮਾ) ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਆ ਵਾਪਰੀ।

ਸਮਕਾਲੀ, ਮੋਹਸਨ ਫਾਨੀ, ਲਿਖਦਾ ਹੈ - ਉਸ (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ) ਉਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਭਾਰੇ-ਭਾਰੇ ਲਸ਼ਕਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਏ, ਪਰ ਉਹ ਰੱਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਅਥਵਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਓਸੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਦੁੱਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੰਨ 1630 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਸਾਏ ਨਗਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਮਸੀਤ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੋਧੇ ਭਰਤੀ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ, ਜਾਨੀ ਖਾਂ, ਰੌਸ਼ਨ ਸ਼ਾਹ, ਜਮਾਲ ਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਿਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ, ਲਲਾ ਬੇਗ ਆਦਿ ਜੋਧਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਦੁੰਦ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਕਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਵਾਰ ਸਹਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਲ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਮੋਹਸਨ ਫਾਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮਿਆਂ ਉਤੇ ਉਚਾਰੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ - 'ਚੁਨੀ ਨਮੇ ਜਦਨ, ਚੁਨੀ ਜਦਨ (ਵਾਰ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ, ਐਉਂ ਕਰੀਦਾ ਹੈ) ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਮੈਦਾਨੋਂ ਨੱਠੇ ਵਿਰੋਧੀ ਉਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਸੀ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦੱਸੇ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਦ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਖੇ, ਪੀਰ ਸ਼ਾਹ ਦੌਲਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਬਾਠ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਸੁਆਲ ਕੀਤੇ -

1. ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਤੇ ਫਕੀਰੀ ਕੀ?

2. ਔਰਤ ਕੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਕੀ?
3. ਪੁੱਤਰ ਕੀ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਕੀ?
4. ਦੌਲਤ ਕੀ ਤੇ ਤਿਆਗ ਕੀ?

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ -

1. ਔਰਤ ਈਮਾਨ ਹੈ।
2. ਪੁੱਤਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ।
3. ਦੌਲਤ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਹੈ।
4. ਫਕੀਰੀ, ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ।

ਕਿਤਨਾ ਸਹਿਜ-ਭਰਪੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਣ ਹੈ ਇਹ, ਸਫਲ-ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ, ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜੁੱਟੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹਨ -

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ, ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਜੀ, ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਜੀ, ਭਾਈ ਪੰਜਾਬ ਜੀ, ਅਲਮਸਤ ਜੀ।

4. ਰਚੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਨਗਰ -

- (ੳ) ਲੋਹਗੜ੍ਹ - ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (ਅ) ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ - ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
- (ੲ) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ - ਲਾਹੌਰ।
- (ਸ) ਕੀਰਤਪੁਰ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ)

(ਹ) ਮਹਿਰਾਜ (ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਇਥੇ ਦਿਲਬਾਗ ਤੇ ਗੁਲਬਾਗ ਘੋੜਿਆਂ ਕਾਰਨ ਲਲਾਬੇਗ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ; ਬਾਹੀਆ ਬਣਿਆ ਤੇ ਫੂਲ ਬੰਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ।

(ਕ) ਕੌਲਸਰ; ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਮਾਈ ਕੌਲਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ।

(ਖ) ਸ੍ਰੀ ਬਿਬੇਕਸਰ - ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ਗ) ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਇਹ ਨਗਰ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਸਾਇਆ। ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਘੋੜ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ।

(ਘ) ਗੁਰੂ ਸਰ - ਇਹ ਸਰੋਵਰ ਮਹਿਰਾਜ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ।

ਐਸੇ ਯੋਧੇ; ਉਪਕਾਰੀ; ਸੂਰਮੇ ਤੇ ਭਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਫਲ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਯਥਾਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਲਈ ਵੀ ਸਦਾ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਨਾਦੀ-ਪੁੱਤਰ, ਖਾਲਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਵਲੋਂ ਅਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਲੀਕੇ ਪੰਥ ਦਾ ਰਾਹ ਦੀਪ ਬਣਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ।

".....ਜਿਸ ਡਿਠੇ ਸਭਿ ਦੁਖ ਜਾਇ"

23 ਜੁਲਾਈ 2013

ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤਰ ਇਕੋ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਇਤਨੇ ਵਚਿੱਤ੍ਰ ਅਤੇ ਭੇਦ ਤੇ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਹਨ ਕਿ ਇਨਸਾਨੀ ਅਕਲ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ, ਵਿਚਾਰਦਾ ਇਕ ਸਰਲ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮਨ, ਅਵੱਸ, ਵਿਸਮਾਦਿਤ ਹੋ, ਅਗੰਮੀ ਤੇ ਅਰਸ਼ੀ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

239 ਸਾਲ ਨੌਂ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਗੁਰੂ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ, ਆਦਿ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਥੀ ਗਈ ਵਿਉਂਤ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂ ਅਥਵਾ ਪਹਿਲੂਆਂ (ਪੱਖਾਂ) ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤੀ ਦੀਆਂ ਘੁੰਡੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਜਦ ਤੀਕ, 230 ਸਾਲ ਉਪਰੰਤ 1699 ਦੀ ਪਾਵਨ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਇਕ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ-ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੌਂ ਦਸ ਸਾਲ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਮਨੁੱਖ-ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਮਤਕਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਬਦਲੇ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋਤ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਰਤੀ। ਜੋਤ ਤੇ ਜੁਗਤ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਵਿਚ ਨਾ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੀ ਬਾਧਕ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਯੂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਹੋਣਾ। ਸ਼ੇਖ ਸਾਅਦੀ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਇਸ ਸਚਾਈ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਏਸੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

'ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਬ-ਅਕਲ, ਨ ਬਸਾਲ।'

(ਭਾਵ-ਵਡਿਆਈ, ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਉੱਤੇ)

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 94 ਸਾਲ ਦੀ ਬਿਰਧ ਆਯੂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਪਰਚਾਰਦੇ ਤੇ ਪਰਪੱਕ ਕਰਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਬਾਲ-ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵੀ ਉਸੇ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਉਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਤੇ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਨਵੇਂ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਗੱਡਦੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਓ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਇਸ ਅਜੂਬੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਗੰਮੀ ਸਰੂਰ ਵਿਚ ਅਨੰਦਤ ਹੋਣ ਲਈ, 'ਬਾਲ ਪ੍ਰੀਤਮ' ਜੀ ਦੇ ਵਚਿੱਤ੍ਰ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤਰਾਂ ਉਤੇ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਜੋਹੀ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ -

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਾਵਣ ਵਦੀ 20 ਸੰਮਤ,

1713 ਮੁਤਾਬਿਕ, ਜੁਲਾਈ 1656 ਨੂੰ 'ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ' ਕੀਰਤਪੁਰ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜੋਹੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਉੱਘੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬਿਉਰਾ ਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

1. ਗੁਰਿਆਈ - ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ, ਗੁਰਗੱਦੀ ਅਥਵਾ ਸਰਦਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਦੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾ, ਰਾਮ ਰਾਏ, ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ, ਚਤੁਰ, ਨੀਤੀ ਨਿਪੁੰਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਮਸੰਦਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਬੁਲਾ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਰਾਮ ਰਾਏ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਰਾਮ ਰਾਏ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ਨੂਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਯੋਗ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਤੁਕ 'ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਮਿਟੀ ਬੇਈਮਾਨ ਕੀ' ਕਹਿਣ ਦੀ ਘੋਰ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇੰਨਾਂ ਵੱਡਾ ਸਤਿਕਾਰ, ਅਸੂਲ ਪ੍ਰਸਤੀ ਤੇ ਇਤਨੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਤਿ ਸੁਨਿਹਰੀ ਪੰਨਾ, ਤੇ ਗੁਰ-ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਰੋਸ਼ਨ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ।

2. ਦਿੱਲੀ ਯਾਤਰਾ - ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 'ਨਹਿ ਮਲੇਸ਼ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹੈ'। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ, ਅਕਤੂਬਰ, 1661 ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰਾਮ ਰਾਇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੱਧਾ ਆਪ ਲਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮਿਰਜ਼ਾ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ, ਦਿੱਲੀ ਫੇਰੀ ਪਾਉਣ ਹਿਤ, ਪੱਤਰ ਲਿਖਵਾਇਆ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹਾਂ, ਜਦ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਹਿਤ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਥੇ ਸੰਗਤ ਯਾਦ ਕਰੇਗੀ, ਓਥੇ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਜਾਂਗੇ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਬੜੀ ਅਲੌਕਿਕ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ -

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਪੰਜੋਖਰੇ ਕੱਟੀ। ਉਥੋਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰੀ ਪੰਡਤ ਲਾਲ ਚੰਦ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਵੱਡੇ ਬਣਦੇ ਹੋ। ਉਹਨਾਂ ਤਾਂ ਗੀਤਾ ਰਚੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਓ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰਥ ਕਰ ਲਵੋ।"

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਵਿਚ ਧੁਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਭਾਈ, ਅਸੀਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਕਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰਥ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਲੈ ਆ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਮੇਰਾ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਗੀਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੇਗਾ।

ਪੰਡਤ ਲਾਲ ਚੰਦ ਗਿਆ ਤੇ ਛੱਜੂ ਝੀਵਰ ਨੂੰ, ਜੋ ਗੁੰਗਾ ਤੇ ਬੋਲਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨੇਤਰ ਪਾਏ ਤੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਪੰਡਤ ਨੇ ਗੀਤਾ ਦੇ ਔਖੇ ਤੋਂ ਔਖੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁੱਛੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਅਰਥ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਪੰਡਤ ਇਹ ਕੌਤਕ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਢੱਠਾ, ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ।

3. ਦਿੱਲੀ ਬਿਸਰਾਮ - ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੰਗਲੇ, ਜਿਥੇ ਅੱਜਕੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਠਹਿਰੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਉਤਰ ਦੇ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਹੈ। ਰਾਜਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਦੀ ਕੀ ਮੇਲ? ਨਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵੇਹਲ ਹੀ ਕਿੱਥੇ? ਹਾਂ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ -

ਕਿਆ ਖਾਏ, ਕਿਆ ਪੈਏ ਹੋਇਆ
ਜਾ ਮਨਿ ਨਾਹੀ, ਸਚਾ ਸੋਇਆ।
ਕਿਆ ਮੇਵਾ ਕਿਆ ਘਿਉ ਗੁੜ ਮਿਠਾ,
ਕਿਆ ਮੈਦਾ, ਕਿਆ ਮਾਸ।।
ਕਿਆ ਕਪੜ, ਕਿਆ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ,
ਕੀਜਹਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ।।
ਕਿਆ ਲਸਕਰ, ਕਿਆ ਨੇਬ ਖਵਾਸੀ,
ਆਵੇ ਮਹਲੀ ਵਾਸ।।
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣ,
ਸਭੇ ਟੋਲ ਵਿਣਾਸ।।

ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੪੨

ਜਦ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਮੁਅੱਜ਼ਮ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਰਾਮ ਰਾਏ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਨਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ

ਰੀਤ ਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਰਾਮਰਾਏ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਮੁਲਾਹਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਦਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਗੱਦੀ ਬਾਰੇ ਉਸਦਾ ਦਾਅਵਾ ਝੂਠਾ ਹੈ।

4. ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪਰਖ - ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਤਾਂ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰੰਤੂ ਇਸਲਾਮੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਖਣਾ ਚਾਹਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੁੰਮੇ ਲਾਇਆ। ਉਹ, ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਨੈ ਕਰਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਪਟਰਾਣੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਮਹੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪਟਰਾਣੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨ। ਆਪ ਜੀ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਸੋਟੀ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਕਹੀ ਜਾਣ ਕਿ ਇਹ ਪਟਰਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਪਟਰਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਸੋਟੀ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਹੈ ਪਟਰਾਣੀ, ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਲਈ ਵਰ ਦਿਤਾ।

5. ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ - ਉਹਨੀ ਦਿਨੀ ਦਿਲੀ ਬੁਖਾਰ ਤੇ ਚੀਚਕ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਫੁੱਟ ਪਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਕੱਟਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੰਗਲੇ ਨਾਲ ਇਕ ਚੁਬੱਚਾ ਬਣਵਾਇਆ, ਜਿਥੋਂ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ ਰੋਗੀ ਅਰੋਗ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ -

ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਹਮਰਾ ਜੋ ਪੀਵੈ।।
ਸੋ ਜਨ ਤੁਰਤ ਰੋਗ ਬਿਨ ਥੀਵੈ।।
ਜਿਨੇ ਚੁਬੱਚੇ ਦਾ ਜਲ ਪੀਓ।।
ਸੋ ਉਬਰਿਓ, ਗੁਰ ਜਸ ਬਚ ਥੀਓ।।

ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰ ਫੇਰੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਚੌਵੀ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ 30 ਮਾਰਚ ਸੰਨ 1664 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਰੇਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵੇਰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਘੁਮਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ।'

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਉਂ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਗੁਰੂ ਅਥਵਾ ਆਗੂ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਰਚਾ ਪਾਉਣਾ ਵੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਜੋਗ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਿਆਈਐ ਜਿਸ ਡਿਠੈ ਸਭਿ ਦੁਖ ਜਾਇਐ।।

***** (ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - ੨ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਸਮਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਿਲਟਰ ਹੈ, ਨਿਤਾਰ ਹੈ, ਛਾਨਣ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਸ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਝ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਖੁਸ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਉਹ ਛਾਨਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੋਣੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਠੀਕ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ ਛਾਨਣੀ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਤੇ ਵਰਤਣ ਦੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸੂਚਨਾ ਮਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਛਾਣੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਾਓ। ਜੇਕਰ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਗਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਇਕ ਮਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਅੰਤਹਕਰਨ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਛਾਨਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਵਧੇਰੇ ਤਿੱਖਾ, ਡੂੰਘਾ ਤੇ ਘੋਖੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਫਿਲਟਰ ਆਪਣੀ ਛਾਨਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਛਾਨਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਮਨ ਦੀ ਛਾਨਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਮਾਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਚਿਕਿਤਸਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸਵੈ ਚਿਕਿਤਸਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਿੱਧਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧੀ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਚਲ ਹੈ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੈੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਮਨ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਨ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਨਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ, ਇਨਾਮ ਤੋਂ, ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ, ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਮਨ ਕੁਝ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਸੂਖਮ ਯੰਤਰ ਹੈ, ਸਾਧਨ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਜਾਨਣ ਦੀ।

ਮਨ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਰੁੱਝਿਆ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੀ ਇਹ ਵਿਹਲਾ ਹੋਵੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਚੁਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਹਲਾ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਇਹ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰੇਗਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਮਨ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਕਿਸੇ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਲਗਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਮਨ ਕਿਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਰੁਝਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਤਾਂ ਸਦਾ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਮਨ ਬੁੱਢਾ ਹੈ, ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਜ਼ਰੂਰ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੁਝ ਮਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮਨ ਕਦੀ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਬੇਵਕੂਫੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ, ਮਨ ਦੀ ਸਭ ਚੰਗੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਸਵੈ ਸੁਧਾਈ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਬਹੁਤ ਤੀਬਰ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਹਨ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਚੇਤਨ ਮਨ ਨਾਲ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਮਨ ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਵਰਤਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉੱਤਮ ਲੋਕ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਜੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਵਰਤਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਚਿਕਿਤਸਿਕ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਹੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਸੀ, ਇਹ ਇੱਛਾ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਚੇਤਨ ਮਨ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਛਾ ਸੁਪਨੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨੇ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸੁਪਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਉਹ ਇਛਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਸੁਪਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਉਹ ਚਿਕਿਤਸਕ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਬਿਮਾਰੀ ਵੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ

ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ, ਗਹਿਰੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਪਾਸੇ ਭਾਵ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਡੂੰਘੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬੇਅਰਥ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸ਼ਕਤੀ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਬੜੀ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਪਨੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਉਹ ਇਛਾਵਾਂ, ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ, ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਅਪੂਰੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਪਨੇ ਵੀ ਇਕ ਚਕਿਤਸਾ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹੋ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ। ਸੁਪਨਾ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਡਾਕਟਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਂ ਹਨ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਰੋਗ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੌਂਦੇ ਹੋ ਉਹ ਇੱਛਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਲਬਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਪਨੇ ਠੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਵੀ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਮੋਲਕ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਜਾਈ ਗੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਅਪੂਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਪਨੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਸੌਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਉਦੋਂ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਖਮ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਸੋਧਿਆ ਹੋਵੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਕਾਗਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੋ।

ਮਨ ਦੀ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲਵੇ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਮਨ ਦੀ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇ, ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਮਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਨ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅੰਦਾਜ਼ੇ

ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਆਫੇ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਠੀਕ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਵੀ ਠੀਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗਲਤ ਹੋਵੇ, ਮਨ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝ ਸਕੇ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਸਕੇ, ਜਾਣ ਸਕੇ ਜਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦਾ ਸ਼ੋਭ ਪਤਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਅਗੰਮੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਰਾਹੀਂ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਗੰਮੀ ਇਲਾਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੁਬਿਧਾ ਨਾ ਲਿਆਓ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਪਨਾ ਕਿਸੇ ਉਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਰੂਪਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋਵੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਵੋ। ਕਦੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਤੁਸੀਂ ਮਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋ, ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੁਪਨੇ ਸੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਪੂਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਹੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਪਨੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਹਨ, ਸੋ ਸੁਪਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਚਕਿਤਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਡੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਜਿਹੜੀ ਖਾਣ ਪੀਣ ਕਰਕੇ ਹੋਣ, ਕਰਮ ਵਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਹੋਣ ਉਹ ਸੁਪਨਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਖਾਣ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਸੁਪਨੇ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਜੋਗੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਵੋ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੫

ਇੱਕ ਮਿਕਨਾਤੀਸ ਖੰਭੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਹਨ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਨਿਖੇਧੀ ਦਾ, ਦੂਸਰਾ ਸਕਰਾਤਮਕ। ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਸੱਜਾ ਪਾਸਾ ਸਕਰਾਤਮਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖੱਬਾ ਨਿਖੇਧੀ ਦਾ। ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ ਸਕਰਾਤਮਕ ਤੇ ਸੱਜਾ ਨਿਖੇਧੀ ਵਾਲਾ। ਤੁਹਾਡੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿਚੋਂ ਇਤਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਨਾੜੀਆਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ sympathetic ਅਤੇ parasympathetic ਨਾੜੀ ਮੰਡਲ ਨਾਲ ਹੈ। ਨਾੜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿਵੇਂ ਏਕਤਾ ਤੇ ਅਨੇਕਰੂਪਤਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣੋ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਜਾਣੋ। ਤੁਸੀਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ,

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਆਪਣਾ ਸਬੰਧ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨਾਲ ਜਾਣੇ। ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਹੱਸ ਜਾਣੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਨੀਂਦ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਪੌੜੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੌਂਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਲਈ ਚੇਤਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰੇ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਪਰ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਐਸੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇਕਰ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਤੁਸੀਂ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ ਸੋਚਿਆ। ਮੈਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਕ੍ਰਿਆਤਮਕ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰਚਨਾ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਠੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੌਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਏਨੀ ਡੂੰਘੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਉਥੇ ਹੀ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਲਾਚਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਡੂੰਘੀ ਨੀਂਦ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਬੱਚੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਿਓ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਆਰਾਮ ਨੀਂਦ ਹੀ ਹੈ, ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਹਸਦੇ-ਖੇਡਦੇ ਵੀ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਖੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਰਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਆਰਾਮ ਹੈ ਇੱਕ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਆਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਕੋਈ ਥਕਾਵਟ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਓਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੱਤੇ।

ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਸੁੱਤੇ

ਹੋ ਪਰ ਨੀਂਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਘੁਰਾੜੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਮੱਖੀ ਬੈਠਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਉਹ ਇਹ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਮਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਚੇਤਨ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹੋ, ਮਨ ਦੇ ਉਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਆਰਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਉੱਠਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੁਝ ਲੋਕ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਵਧੇਰਾ ਸੌਂਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਨੀਂਦ ਸਾਵੀ, ਸੰਤੁਲਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹਾਜ਼ਮੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੇਟ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਬਾਂਹ ਦੇ ਥੱਲੇ ਸਰ੍ਹਾਣਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਰ੍ਹਾਣਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਖੂਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬਦਲ ਦਿਓ। ਸਰ੍ਹਾਣਾ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਟੋ, ਚਾਹੇ ਸਵੇਰੇ ਜਾਂ ਦਿਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਟ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਸਰ੍ਹਾਣਾ ਨਾ ਲਵੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਖੂਨ ਦਾ ਦੌਰਾ, ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਮਾ ਵੀ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸੂਰਜ ਪਿੰਗਲਾ ਨਾੜੀ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਲੇਟੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਥੱਕੇ ਹੋਵੋ, ਤੁਸੀਂ ਵਰਜਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਰੋਗੀ ਹੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਬੰਦ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸੌਣੋ, ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇਵੋ ਥੱਕੇ ਹੋਵੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵਿਚ ਹੋ ਤਾਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਲੇਟੋ।

ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਦੇਖੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਮਨੁੱਖ ਕਦੀ ਵੀ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤ ਬਣ ਗਈ ਪਰੰਪਰਾ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਸੌਣਾ ਹੈ, ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਸੁਪਨ ਰਹਿਤ ਨੀਂਦ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਿੰਟ ਸਕਿੰਟ ਗਿਣੇ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦੇ।

ਕੌਣ ਸੌਂਦਾ ਹੈ? ਮਨ ਸੌਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੌਣਾ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਬੇਅਰਥ ਗੁਆਉਣਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਡੂੰਘੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਠਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ'.....!'

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੰਘ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਰੜ - ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਿਛ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉੱਤਰ, ਭਾਰਤ, ਪੰਜਾਬ, ਕਾਂਗੜਾ, ਬੰਗਾਲ, ਬਿਹਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਰੜ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਦਰਮਿਆਨਾ ਬ੍ਰਿਛ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਗੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਝੁਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਝੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਰਵਰੀ, ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੱਤੇ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਈ ਤੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰੜ ਇੱਕ ਮਲਾਬੋਧ ਲਈ ਰਾਮ ਬਾਣ ਔਸ਼ਧੀ ਹੈ।

1. ਹਰੜ ਦਾ ਚੂਰਣ ਦੋ ਗ੍ਰਾਮ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਲੱਗੇ ਲਵੇ, ਕਬਜ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
2. ਅਰਸ਼ (ਬਵਾਸੀਰ) ਹਰੜ, ਨਿੰਮ ਦੀ ਗਿਰੀ ਦਾ ਚੂਰਚ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਬਵਾਸੀਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
3. ਪੇਟ ਵਾਸਤੇ - ਹਰੜ ਚੂਰਣ, ਤੁਲਸੀ ਚੂਰਣ, ਸੋਧਾ ਨਮਕ, ਅਜਵਾਇਣ ਦੇ ਚੂਰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

4. ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਹਰੜ ਦਾ ਕਾੜਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਵੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।
5. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕਫ ਵਾਸਤੇ ਹਰੜ ਦਾ ਚੂਰਣ, ਸ਼ਹਿਦ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਟਾਵੇ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।
6. ਹਰੜ ਦਾ ਚੂਰਣ, ਹਲਦੀ ਦਾ ਚੂਰਣ, ਦੇਸੀ ਖੰਡ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਦੋ ਵਾਰੀ ਦੇਵੇ ਮਲ ਦੁਆਰਾ ਕਫ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
7. ਵਾ-ਗੋਲਾ - ਹਰੜ ਦਾ ਚੂਰਣ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਦੇਵੇ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਖੁਰਕਾ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ।
8. ਚਮੜੀ ਰੋਗ - ਹਰੜ ਦਾ ਚੂਰਣ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੀ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਚਮੜੀ ਰੋਗ ਹੋਵੇ, ਚਮੜੀ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਪੰਜ ਗ੍ਰਾਮ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਲਵੇ।
9. ਹਰੜ ਛਿੱਲ, ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਮਿਸ਼ਰੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੂਰਣ ਕਰਕੇ ਰੱਖੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਦੋ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਲਵੇ।

Subscription form			(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)	
<p>ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।</p> <p>ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।</p>				
with in India			Foreign Membership	
Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual Membership	2500/-
1 Year	Rs. 200/220	Rs. 450/470	Life Membership	25000/-
3 year	Rs. 500/520	Rs. 1250/1270		
5 Year	Rs. 700/720	Rs. 2450/2470		
life	Rs.2000/2020			
<p>ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ</p> <p style="text-align: center;">ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ</p> <p style="text-align: center;"> ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ </p> <p>ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....</p> <p>.....Pin Code.....Phone..... E-mail</p> <p>ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।</p> <p style="text-align: right;">ਦਸਖਤ.....</p>				

(ਪੰਨਾ 45 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਰਕੇ ਲਖ ਅਰਬ ਨਾਲ ਏਕਤਾ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਸਰਬੱਗਤਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਅਲੱਖਤਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਛੱਡ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ, ਜੋ ਸਤ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਸੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਕਰ।

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ

ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਕਪੜਾ=ਸਿਰੋਪਾਉ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਦਰੀ=ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਬਸਤਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮੋਖੁ=ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਵੈ=ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੀਐ=ਜਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ।

ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥

ਕਿ ਉਹ ਸਭੁ=ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਪ ਹੀ ਸਚਿਆਰੁ=ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁਖ ਭਾਵ : ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਝੂਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭਾਉ=ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ

ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਰੱਖੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਕੱਪੜਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਨਿਸਕਾਮ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਡਮਾਜਰਾ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 22 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ

(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 1.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ

ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ) ਵਿਖੇ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ

ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਤੱਕ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-	150/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	੭੦/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ 155/-		235/-	270/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੧	30/-	35/-	80/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੨	60/-	65/-	80/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੩	100/-	100/-	110/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-	
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-	
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	
11. ਸਰਬ ਪਿਆ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੰਬਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	80/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-	20/-
1੬. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-	
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	5/-

23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-		
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-	
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-	
26. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-	
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-		
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੋਐ	50/-		
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-		
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ			25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-		
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-		
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-		
38. ਸਿਮਰਤ ਕਰਾਂ ਨਹੀਂ	135/-		200/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-		
41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-		
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-		
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-		
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-		
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-		
46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-		
47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-		

ਟਰਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ
ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ

ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਮਿਤੀ : 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ

ਸਤਿਸੰਗ-ਸਮਾਗਮ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਤੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
2. ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਤੇ ਦਿਤੀਆਂ ਜਣਗੀਆਂ।
3. ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਣਗੇ।
4. ਫਰੀ ਕੈਂਸਰ ਚੈਕਅਪ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਫਰੀ।

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ
(ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਾਰਥਕ : ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

Guru Granth Sahib is a song of love and harmony

Manohar Singh Batra

Guru Granth Sahib, the holy scripture of the Sikhs, was compiled by the fifth Guru, Guru Arjan Dev, in the seventeenth century. He added his own compositions to the hymns of his four predecessors and gave them the shape of a composite volume.

The preceding Gurus had collected the popular verses sung by *Hindu bhaktas* and *Muslim* saints of the period and put them in writing. Guru Arjan Dev procured these volumes from Baba Mohan, the son of the third Guru, Guru Amar Das, after a good deal of persuasion. The bhaktas whose works are included in the Guru Granth Sahib are Ramanand, Kabir, Ravidas, Sadhna, Surdas, Sain, Jaidev, Namdev, Trilochan, Parmanand, Pipa, Dhanna and Beni.

The writings of Muslim holy men like Baba Farid, Bhikhan and Mardana are also incorporated in the holy book. Besides, the writings of 11 bards, including Satta and Balwand, both Muslims figure in the great volume.

Most of the bhaktas whose writings form part of the scripture came from the lower strata of society. For example, Kabir was a weaver, Namdev a calico printer, Dhanna a peasant, Sadhna a butcher and Sain a barber. Ravidas was a tanner-cobbler, though Pipa was a king and Tirlochan was a Brahmin. The emphasis in the holy Granth throughout is the fatherhood of the

Almighty and the brotherhood of mankind.

Out of a total of 5,894 hymns enshrined in the Guru Granth Sahib, 937 are the contributions of the bhaktas, *sufis* and bards. Baba Farid a seer from Afghanistan, received his spiritual guidance from the saint of the *Chishtya* order, Khwaja Qutubuddin Bakhtiar Kaki, and was the preceptor of Khwaja Nizamuddin Aulia of Delhi.

After the fifth Guru, the *shlokas* of the ninth Guru, Guru Teg Bahadur, were added to the compilation by the tenth Guru, Gobind Singh. One day before his departure from the mortal world, he enjoined upon the Sikhs at Nanded in Maharashtra on October 6, 1708 that after him, there would be no living Guru and all those seeking spiritual guidance must do so from the holy book.

Guru Granth is worshipped as one entity by the Sikhs and the works of the Hindu and Muslim saints are treated with the same reverence and spiritual ardour as of the Gurus. God has been mentioned by a myriad names in the scripture: Ram, Hari, Ishwar, Prabhu Murari, Damodar, Gopal, Gobind, Girdhari, Shyam, Narayan, Madho, Mohan, Keshav, Braham, Mukand, Gosain, Kahan, Krishna, Bithal, Goverdhan, Jaganath, Narhari as also Allah, Khuda, Rahim, Parwardigar, Rabb, Maula and many other descriptions.

Guru Gobind Singh did not include any of his own writings in the Guru Granth Sahib, also known as the *Adi Granth*, but compiled a separate volume of almost the same size which incorporates his masterpieces like '*Bachittar Natak*', '*Chandi di Var*', '*Ramavtar*', '*Krishnavtar*', '*Kachhavtar*', '*Machhavar Zafarnama*' and many other works. Only one *Shloka* in the *Adi Granth* is ascribed to the tenth Guru.

The *Guru Granth* is not arranged subject-wise. It has been compiled according to musical measures. In all, 31 *ragas* have been used, namely *Sri, Majh, Gauri, Sas, Gujri, Devgandhari, Bihagra, Vadhans, Sorath, Dhansri, Jaitsri, Todi, BHairari, Tilang, Suhi, Bilawal, Gaund, Ramkali, Natnarain, Maligaura, Maru, Tukhari, Kedara, Bhairo, Basant, Sarang, Malhar, Kanra, Kalyan, Prabhati* and *Jaijaiwanti*.

The *Gurus* excluded *ragas* expressive of unnecessary exuberance or excessive sadness. In their verses, the *Gurus* have employed almost all the metres known to Indian prosody. Even blank verse has been used with the utmost success.

The language of the holy book is a mixture of *Hindi, Prakrit, Braj* and *Punjabi*. *Persian* and *Arabic* vocabulary has been liberally used, thus making it a synthesis of forms, ideas and symbols. It creates a spirit of divine unity and harmony. It transcends differences of caste, creed and culture. It binds humanity in one common relationship, that of universal brotherhood as members of one God's family.

Guru Nanak, the founder of the faith, travelled extensively to convey the message of Almighty's supremacy. He went as far

as Tibet, Sri Lanka, Mecca, Medina, Iraq, Iran and Afghanistan, besides traversing the length and breadth of the Indian sub-continent. He and the other Sikh *Gurus* preached the omnipotence of the Creator, because He has the power to invest the content of His Will with reality and the whole realm of His existence is constantly sustained by His activity.

His spirit pervades all beings. He is the Creator, Preserver and Destroyer. He is moved by the love and devotion of man. He manifests Himself through the love He kindles in every heart. The *Gurus* have repeatedly compared God's love with the love of a mother embracing her child in the intensity of her love. His Mercy is inexhaustible. He is Infinite, limitless. He is the Saviour. He saves us from all sins.

The *Gurus* preached the virtue of contentment. Without contentment, no one can get true tranquillity of mind. Ego is like a veil that obstructs the vision. Vanity is the root of all evil. Unhappy are those who live under the influence of greed, luxury, anger and pride. God, as per the *Gurus'* teachings, is just and merciful. Though the theory of Karma does hold good as a principle, God's sovereignty and kindness prevail over everything. God's benevolence is emphasised by Guru Arjan thus :

'Thou are the benefactor of all beings, O Lord, intelligence, beauty, wealth and honour.'

The attribute Absolute in Sikh theology means Transcendent in contrast to the Immanent. The universe is a creation of God and it depends on Him.

(... continued on P. 70)

Guru Harkrishan Sahib, the 8th Guru

Birthday of Guru Harkrishan Sahib is being celebrated on 23rd July 2013 as per Nanakshahi calendar.

Kirtapur Home of Blessings

Guru Har Krishan was born at Kirtapur, in Rupar district on the 7th July, 1656 A. D. His mother was Mata Krishan Kaur and father Guru Har Rai. Finding him fit for Guruship in all respects, Guru Har Rai entrusted him with the responsibility of leading the Sikh, on the 6th October, 1661 A. D. He was only five at that time when he was bestowed the Guruship.

Baba Ram Rai, the elder brother of Guru Har Krishan, was at the hermitage of Saint Mian Mir at Lahore when he heard the news that the Guruship had been bestowed to Sri Har Krishan. He was greatly pained to hear that his younger brother was made the Guru. Bhai Gurdas, a Maswid was with him at that time. He said, "I fully support you. To make on(, the Guru is in the hands of Masands. They can make anybody they want to be the Guru. We can convince other Masands and Sikhs. The king is on our side. If Guru Har Rai can make him the Guru, we can make you one."

Baba Ram Rai went to Delhi and said to Aurangzeb, "I am the elder son of Guru Har Rai and as such I have a right to Guruship. Due to my intimacy with you, my father has given my right to my

younger brother. It is requested that I be helped to get back my right." Aurangzeb said, "I cannot make you the Guru.

the Sikhs because it is for the Sikhs to decide in whom they have faith and to whom acknowledge as their Guru. I shall make up the financial loss suffered by you due to your contacts with me by granting you a feoff." Aurangzeb gave him seven villages in feoff where Dehra Doon is situated these days.

Seeing Guru Har Krishan leading the Sikhs at a tender age, Brahmins were carried away by their misunderstanding that the Guru's institution did not possess spiritual power anymore because they were not present in the court at the time of bestowing the Guruship. Guru Har Rai had said to the congregation, "The Guru is the light not a body." One day, jokingly they said to a leper, "Go to the Guru of the Sikhs. You will get well by beholding him." That leper lay down in the way of Guru Har Krishan and began to cry, "O Guru! Please cure me of my malady." The Guru handed the leper his handkerchief and said, "Recite the name of God and move this handkerchief over your body." That leper was cured by rubbing the handkerchief over his body. The Brahmins who had sent the leper as fun were greatly ashamed. The news of the cure of the leper with the Guru's handkerchief spread rapidly. Chronic sufferers from far and near came, had an audience with the Guru,

got medicines from the dispensary of the Guru's institution and having got well, went back singing the praises of the Gant. Numerous addicts of gambling, thieves, alcoholics and smokers gave up their vices after entering the Guru's institution.

Interpretation of the Gita

In 1662 A.D., Aurangzeb became seriously ill. On his recovery, his physicians advised him to Kashmir in the summer for a rest. Starting from Delhi on the 8th December, 1662 A.D., he reached Lahore on the 8th February, 1663 A.D. He halted at Lahore, for two and a half to three months. During that period, he saw how the number of Sikhs was increasing day by day. Inspire of tender age of the Guru, the devotion of the Sikhs to him had not decreased. All this was happening contrary to his wishes. Alongwith the Sikhs, Muslim saints were also getting devoted to the Guru. He had already seen miracles of the Guru's institution from Baba Ram Rai. Now, he wanted to meet the Guru and see what divine power vested in him to which people were drawn to him and no Sikh cued for Baba rain Rai inspire of his miracles.

Aurangzeb returned to Delhi on the 19th January, 1664 A.D. from his stay in Kashmir. On his arrival, he ordered Mirza Raja Jai Singh, "Send a call to Guru Har Krishan of Sikhs to come to Delhi." Mirza Raja Jai Singh was greatly devoted to the Guru's institution. He sent paras Ram, his Diwan (minister) with fifty horsemen to bring the Guru with him. Reaching Kirtapur, Diwan Paras Ram requested the

Guru, "Mirza Raja Jai Singh has invited you to come to Delhi and give audience." According to the request of the Sikh, the Guru agreed to go to Delhi. Before his departure for Delhi, the Guru told Diwan Paras Ram, "I shall not go before the king. This is the command of my Guru-father and I shall carry it out at all price."

The Guru left Kirtapur for Delhi alongwith twenty-two hundred armed horsemen on Basant (festival of spring) day, Starting from Kirtapur And camping on the way, the Guru reached Panjokhra near Ambala where a Brahmin Lal Chand asked a Sikh, "Which Maharaja (king) is going with his attendants?" That Sikh replied, "Guru Har Krishan is going to Delhi to give Audience to his Sikhs." That Brahmin said, Anybody can call himself Krishan. Does he have the qualities of Krishan?" The Sikh took that Brahmin to the Guru.

That Brahmin said to the Guru, "You have Tamed yourself Krishan who had imparted the knowledge of the Gita. Can you tell the meaning of a single couplet of the Gita?" The Guru said to him, "You will not be satisfied even if I tell you the meaning. If you want to see the blessings of the Guru's institution, go and bring anyone from the town. He will answer your questions." The Brahmin brought from the village an illiterate simple water-carrier named Chhajju. With the blessings of the Guru, Chhajju replied to the questions of the Brahmin like a scholar and explained the meanings of the verses of the Gita. Seeing, this miracle, the Brahmin fell at the Guru's feet and became a Sikh and was commissioned to Banaras for preaching.

Request for the Glimpse

When Guru Har Krishan came near Delhi, after enlightening the mind of the Brahmin at Panjokhra and giving audience to the devotees on the way, Mirza Raja Jai Singh came to receive him. He arranged for the stay of the Guru at Bangla Sahib. The Guru told him in the first meeting, "I have been drawn to Delhi by the love of the devotees of this place. Under no circumstances shall I come face to face with Aurangzeb."

Mirza Raja Jai Singh went to Aurangzeb and told him the hint the Guru had said. Aurangzeb was amazed to learn that the Guru did not want to see him while he was sending invitations for a meeting. Aurangzeb sent precious stones, pearls, clothes and a rosary as presents through his courtier. The Guru kept the beads, rosary and returned the rest of the valuables. The return of the precious gifts convinced Aurangzeb that the Guru had no hunger to amass worldly goods nor had he any fear of the king.

After the return of the presents, Aurangzeb thought, 'If I go in the garb of a saint and meet the Guru and he is unable to recognise me, then I can tell his followers that he has no spiritual power and his resolve of not seeing me shall also be broken. But before I go to the Guru in this way, it will be better to test the Guru whether he can recognise the queen of Mirza Raja Jai Singh in guise of a servant or not. At this thought Aurangzeb ordered Mirza Raja Jai Singh, "See whether the Guru can recognise your queen in servant's dress." Obeying the command of

Aurangzeb, the Raja invited the Guru to his palace and put his queen dressed as a maid, to work with servants. The Guru placed his cane on the head of the queen and said, "What need has a queen to dress as a maid servant?" The queen was greatly embarrassed at this.

As the plan of Aurangzeb going to the Guru in disguise failed then he sent his son, Prince Muazzam Shah, who was of the same age as the Guru, to him. He was much amazed to see the royal splendour and continuous running community kitchen (*langar*). The Guru gave him unseasonal fruit to eat from the garden as per his wishes. He asked the Guru for a glimpse to the king. The Guru said, "I do not call person alive if he does not keep God in his mind. He merely breathes. All the food and drink are unlawful for him." The prince said, "Please write it down and give it to me for the king." The Guru wrote this hymn and gave it to the prince.

Waste is that food and clothes.

If the True One is not in your mind.

Vaar Majh Mahala 1, P. 142

Kept the Promise

Prince Mauzzam Shah after returning from the Guru, told Aurangzeb, "The glory of the Guru's court is greater even than a king's. A force of armed horsemen is always ready, food is served to those who come for a glimpse of the Guru or for a meeting at any time of the day. Patients are cured by just a glimpse of the Guru. God's word is recited all the time and the Guru is a miracle man who gave me many fruits of my liking from the orchard. When

I requested him for a meeting with you, he replied that he did not wish to meet a king who ruled by cruelty. On my asking, he wrote this letter for you.

On hearing the praise of the Guru from his son, Aurangzeb reached Bangla Sahib all alone one morning to behold the Guru. When Diwan Durga Mall saw Aurangzeb, lie went and told the Guru. The Guru said to him, "Close this door and tell Aurangzeb that the Guru will never give him audience." After waiting for some time, Aurangzeb went away without beholding the Guru. After he had gone away (Guru) Tegh Bahadur came for an audience with the Guru. (Guru) Tegh Bahadur was proceeding from Bakala on a tour of the Eastern states. After staying for three days with the Guru, he started back to Bakala from Delhi on his orders on the, 21st March.

The Guru saw that it was not safer to stay at Bangla Sahib because Aurangzeb could come there any time. After consultation with the Sikhs, he set his camp in the inn of Bhai Kalyana. The inn was in the centre of the city. The crowds of sufferers, the sick and those seeking a glimpse of the Guru increased very much at this place. Smallpox epidemic was at rage in Delhi in those days. The patients of smallpox were cured by just a glimpse of the Guru. Patients of the whole city started coming to the inn. There was a great rush at all times of the day.

Aurangzeb was thinking day and night, ways to have a glimpse of the Guru so that the Guru's resolve may be broken. He could join the crowd of the sick in the

garb of a patient any time for an audience. So the Guru decided to merge into the Supreme Being so that his resolve might stand and the wish of Aurangzeb for a glimpse might remain unfulfilled. He started running slight fever on the 25th March, 1664 A.D. After that, he went into a coma. On the 30th March, 1664 A. D., lie ordered Divan an Durga Mall to bring a cocoanut and five paisas in a plate. When these were presented to him, he, with his right hand, bowed his head and said, "Guru, Grandfather at Bakala." Having said these words, he merged into the Supreme Being and kept his promise. (66) The king of India did not get a glimpse of him.

'The One Lord is the cause of all causes, Knowledge, wisdom, discrimination are His gifts to us; He is not far, He is not near. His is with us all. Sayeth Nanak : Praise the Lord with abiding love.'

The most brilliant example of the unity of God and human brotherhood was set by Guru Arjan when he got the foundation of the Golden Temple laid by a Muslim saint, Hazrat Mian Mir. The Guru built doors on all four sides of the Harmandir (Temple of God) symbolising its accessibility to people of all faiths, castes and creeds without any distinction of discrimination. 'There is one Father and all of us are His children' and 'No one is our adversary, nor is anyone a stranger to us. Everyone is our friend' are some of the fundamental teachings of the Sikh faith.

Curtsey : The Times of India

Significance and Greatness of Jap Ji Sahib

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 83, issue June 2013)

All were surprised at his sudden disappearance, and asked Guru Sahib who he was. Guru Sahib said, "It was Sage Narad who had come from heaven." Guru Sahib sent those feathers to the weapon-makers with the instruction that they should attach them firmly with arrows. It was evening. Guru Sahib said that he would shoot those arrows and directed the attendants to take positions at distant places. He said, "You are to bring those arrows back to us." Earlier, it was Guru Sahib's 'prasadi' elephant that used to retrieve the arrows shot by him. [Prasadi elephant: A wonderful elephant of Guru Gobind Singh Ji, which had been offered to him by Raja Rattan Chand of Assam. On its forehead there was a white loaf-shaped spot from which a two-finger thick white line reached the tip of its trunk, and a similar line all over its back reached the tip of its tail. This elephant waved whisk over Guru Sahib, washed his feet with 'Ganga Sagar' (Jug with a spout) dried them with a handkerchief and retrieved arrows shot by Guru Sahib.] The elephant would go running, pick up the arrow and give it back to Guru Sahib. On that day, Guru Sahib positioned Sikhs for this purpose. Guru Sahib shot an arrow. It made a great twanging sound, and as the Sikhs watched it, it disappeared in the sky and did not return to the earth. Similarly, he shot the remaining four arrows, one after the other.

All disappeared in the sky. None returned to the earth. All were surprised and said, "O Sovereign! we have searched for your arrows far and wide, but none of your arrows has come down to the earth. What is the reason?" Guru Sahib said, "Look brothers! Narad had brought feathers of the bird named 'anal', which always remains in the sky. [People think that the eggs it lays mature while falling and produce chicks which start flying in the sky immediately]. It lays eggs, hatches them and rears its chicks in the sky itself. Its special characteristic is that whatever it is joined with, it carries to its world in the sky. It is only an illustration to bring home to you the fact that Guru Nanak's 'bani' does not belong to this mundane region. It belongs to that Realm of Eternity and has descended from there that whoever gets aligned with or absorbed in it will be transported to 'Sachkhand' (Realm of Truth). Such is the Guru's edict -

Refrain: From the Primal one has emanated the 'bani' and it has effaced all anxiety.

ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ,
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ।
ਤਿਨ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ।

So, in this way, Guru Sahib says that this 'bani' (Divine utterance) has descended from the Realm of Truth. He, whose mind becomes aligned with and absorbed in it

need not perform any ritual worship and meditation. This 'bani' shall transport the devotee to the Realm of Truth or Eternity. Therefore -

'Nectar-sweet are the words of the saints' speech.

Who-soever remembers the Lord, he is emancipated and utters he ever the Lord God's Name with the tongue.' P. 744

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ ॥
ਜੋ ਜੋ ਜਪੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਤ ਰਸਨ ਬਖਾਨੀ ॥

So, he whose mind becomes absorbed in 'bani' attains to the Realm of Truth. This is the Guru's command. Abide by it, holy congregation!

Refrain: O my mind dear! true is the Guru's command.

ਧਾਰਨਾ - ਮੰਨ ਧਿਆਰਿਆ ! ਸੱਚਾ ਹੁਕਮ ਗੁਰਾਂ ਦਾ।

'He who calls himself a Sikh of the Great True Guru, should rise early and meditate on God's Name.

He should make efforts, early in the morning, take bath and have ablution in the tank of Nectar.' P. 305

ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ॥

Do you call yourself a true Sikh? You have got it recorded also that you are a Sikh. Then you should get up when one watch (equal to a period of three hours) of the night is still left; you should not sleep then -

'Then, as by the Guru instructed, must you the Name Divine repeatedly utter.' P. 305

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ॥

Then you should meditate on or recite the Divine Name bestowed upon you by the 'Panj Piaras' (Five Beloved Ones). What will happen, then?

'... Thereby shall all your sins, evil and foul doings be shed.' P. 305

.....ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

All your sins of omission and commission shall be effaced.

'Then with rise of day must you chant or sing Gurbani (Guru's word or utterance) - sitting and standing must you meditate on the Name Divine.' P. 305

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

So, obey the Guru's command. Lodge Guru Nanak's image in your mind and heart. Then read or recite *Jap Ji Sahib* and *'Asa Di Var'*. During the day, do honest labour before sunset, when half the sun dice is yet to go down. Then read or recite *'Rehras'*. Thereafter you should listen to the history of the Gurus. Then at night, after doing 'path' (reading / reciting) of *'Kirtan Sohila'*, you should go to sleep. Such a Sikh shall not go to the infernal region, he will go straight to Guru Nanak. Therefore, holy congregation! all the submissions I have made, you should imbibe in your mind and heart. This human life is very precious.

Refrain: Don't waste your life in sleeping, For precious is your human birth.

ਧਾਰਨਾ - ਸੌ ਕੇ ਨਾ ਗਵਾ ਲਈਂ
ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਅਮੋਲ ਹੈ।

'Kabir, difficult to attain is the human birth. It comes not again and again, just as the ripe fruit of the forest, which when falls to the ground, attaches not again to the branch.' P .

1366

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ
ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥
ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ
ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ ॥

'Rise early in the morning, repeat the Name, and night and day meditate on the Lord.

No anxiety shall befall thee and thy calamity shall vanish.'

P. 255

ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ॥ ਕਾਰੂ
ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ॥

This life is very precious. Put it to God's account. That is spend it in God's devotional worship by getting up early in the morning.

'Getting up in the morning at the ambrosial hour the Gursikhs go to the river and bathe. Getting absorbed in the Lord unfathomable, they recite the Guru-bestowed chant.

Putting red vermillion sacred mark on their brow, they sit in the company of the holy.'

Bhai Gurdas Ji, Var 6/4

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਿ ਕੈ
ਜਾਇ ਅੰਦਰਿ ਦਰੀਆਇ ਨੁਵੰਦੇ ॥
ਸਹਜਿ ਸਮਾਧਿ ਅਗਾਧਿ ਵਿਚਿ
ਇਕ ਮਨਿ ਹੋਇ ਗੁਰ ਜਾਪੁ ਜਪੰਦੇ ॥
ਮਥੈ ਟਿਕੇ ਲਾਲ ਲਾਇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ
ਚਲਿ ਜਾਇ ਬਹੰਦੇ ॥

Bhai Gurdas describes the conduct of the Gursikhs who wish to make their life spiritually fruitful.

'Lodging the holy word in their mind and becoming absorbed in it they sing and hear Gurbani.

They spend their life in god's awe and devotional worship and celebrate Gurbans (religious festivals relating to the Gurus).

In the evening they read and sing 'sodar'

(Rehras) in the loving company of Guru's devotees.

Before going to sleep at night they read or recite 'Kirtan Sohila'.

After offering 'arti' (hymn of God's praise), they distribute 'prasad' (consecrated sweet pudding).

The Guruwards taste this joy of Lord's devotional worship daily.'

Bhai Gurdas Ji, Var 6/4

ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵਲੀਣੁ ਹੋਇ
ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ਗਾਵਿ ਸੁਣੰਦੇ।
ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਭੈ ਵਰਤਮਾਨ
ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰੰਦੇ।
ਸੰਝੈ ਸੋਦਰੁ ਗਾਵਣਾ
ਮਨ ਮੇਲੀ ਕਰਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲੰਦੇ।
ਰਾਤੀ ਕੀਰਤਿ ਸੋਹਿਲਾ
ਕਰਿ ਆਰਤੀ ਪਰਸਾਦੁ ਵਡੰਦੇ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਪਿਰਮ ਚਖੰਦੇ ॥

So, Bhai Lehna Ji! this is the importance and significance of Gurbani. Wherever a Gursikh reads / recites Jap Ji Sahib, Kirtan Sohila of Gurbani, I shall be with him." Guru Sahib said, "Son! you were reciting Gurbani very lovingly while grazing your sheep. Now, in future, what you should do is that whenever you read or recite Gurbani, 'Kirtan Sohila' in particular, you should wash your five limbs, sit on a cot and then, first read the five hymns and then 'Kirtan Sohila'. This will protect you both at home and outside; ghosts and goblins will not be able to subdue you, and if you happen to give up your mortal frame, your soul will go straight to heaven. Guru Nanak shall be your protector." So, holy congregation! what Guru Nanak Sahib told Guru Angad Sahib when he was serving as a common

Sikh, that is a lighthouse for us. Let us imbibe and follow Guru Sahib's teaching and have faith in it. Don't take food on the day you are not able to do 'nitnem' (read *Gurbani* compositions prescribed for daily reading and recitation). But don't miss doing 'nitnem' because it is food for the soul. Whosoever cultivates faith in *Gurbani*, leads his life according to Guru's teaching, he will be praised in the world and shall depart from here happily.

'Kabir, I long to die but when I die, then, let it be at the Lord's door.

May the Lord not ask, "Who is this man lying at my door?" P. 1367

ਕਬੀਰ ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ

ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥

ਮਤ ਹਰਿ ਪੁਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ ॥

'Saith Kabir: Death that terrifies the world, to me brings joy:

Through death alone is attained the Supreme, the perfect bliss.' P. 1365

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥

'Kabir, why wail at the death of a saint? He is merely going to his own Home.'

P. 1365

ਕਬੀਰ ਸੰਤ ਮੁਏ ਕਿਆ ਰੋਈਐ

ਜੋ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਜਾਇ ॥

He who has read and recited Guru Nanak Sahib's 'bani' (utterance) all his life, goes to the Divine Court, to the Realm of Tenth.

'Weep over the wretched mammon-worshipper....' P. 1365

ਰੋਵਹੁ ਸਾਕਤ ਬਾਪੁਰੇ॥

Weep and wail over the death of the apostate because he is going to wander endlessly in the circle of life and death.

'.... who is sold from shop to shop (i.e. wander in transmigration).' P. 1365

.....ਜੁ ਹਾਟੈ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ॥

Sometimes he is to become a dog, sometimes a cat and sometimes a snake. Weep over the one who has departed after wasting his precious human birth. So holy congregation! reflect over and understand these thoughts that I have expressed before you. People meet me repeatedly. I advise them to read and recite *Gurbani*. They say that they do not remember *Gurbani* by heart. Well then, what is the use of your coming into the world when you remember neither *Gurbani* nor the 'moolmantra' (initiatory chant of Jap Ji Sahib)? Therefore, wander aimlessly in the world -

'Kabir, the homes, in which saints are not served and God is contemplated not;

Those homes are like a cremation ground where demons abide.' P. 1374

ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ

ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ ॥

ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ

ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ॥

As is the Guru's instruction, and as the Five Beloved one's had directed - 'From goblins or demons become gods'. Partaking of 'amrit' alone won't do any good, if you are not going to read and recite *Gurbani*, and obey the Guru's command. It is the great fruit or reward of

reading *Gurbani* that makes you memorise it -

'The merit of reading or reciting a single Gurbani hymn to a Sikh is as much as gifting away a hundred temples of gold.'

Kabit Bhai Gurdas Ji, 673

ਜੈਸੇ ਸਤ ਮੰਦਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਉਸਾਰ ਦੀਨੇ,
ਤੈਸਾ ਪੁੰਨ ਸਿਖ ਕਉ ਇਕ ਸਬਦ ਸਿਖਾਏ ਕਾ।

He, who teaches a single *Gurbani* hymn to a *Sikh* who is illiterate, reaps the fruit of constructing and gifting away a hundred temples of gold. Therefore, teach '*bani*' to the illiterates. Once, I was in Sindh. Farmers were weeding in a sugarcane field. I also started weeding. They said, "Sir, you won't be able to do it." I said, "I must do it as I have to get day's wages from you." They asked, "What wages do you want?" "I have to teach you something." I weeded the first '*kiara*' (sub-division or plot of a field) and made all of them recite 'ੴ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' [There is but one God. True is His Name, creative His personality]. By the time, we reached the end of the plot, I made them memorise (Jap Ji Sahib) upto 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' (attained by the Guru's grace). While weeding the second plot, I made them memorise half of the first '*pauri*' (stanza) upto 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ' [True in the prime, True in the beginning of ages]. While weeding and digging, by noon I made them memorise the first five '*pauris*' (stanzas) of *Jap Ji Sahib* - all those who were engaged in weeding. At the same time, I kept asking them to recite from the beginning. They asked me, "Sir, what about your wages?" I said, "This was the wages I wanted from you - to make you memorise *Gurbani*." If one wishes, one

can make even an illiterate person memorise *Gurbani*; provided the illiterate wants to be aligned with the Guru who is an embodiment of '*bani*'. Not by paying obeisance alone to Guru Granth Sahib can man swim across the world-ocean. Emancipation is not attained by having only a glimpse of the '*Satguru*' (True Guru)

'By merely seeing the Guru, one is not emancipated, until one reflects on the Guru's hymns.

Impurity of egoism goes not without devotion to the Lord's Name.' P. 594

ਡਿਠੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ

ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਨ ਚੁਕਈ ਨਾਮਿ ਨ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥

Unless man reflects on the Guru's hymn or holy word, he does not attain liberation. Therefore, you should learn '*bani*' (*Gurbani*) by heart; memorise as much as you can. You are not going to stay in this world; you have to depart from here. But when a reader and reciter of '*bani*' leaves the world -

'Blessed, blessed, will everyone call thee.

And at the Portal Divine shall your face glow.

Rare are those that in such commerce engaged.

To such is Nanak ever a sacrifice.'

P. 283

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue March. 2013)

*'My body and wealth are Thine,
Thou art my Lord, nothing is in my power.
As Thou keepest me, so do I live and I eat
what Thou givest me.'* P. 406

ਤਨੁ ਧਨੁ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ
ਹਮਰੇ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ॥
ਜਿਉ ਜਿਉ ਰਾਖਹਿ ਤਿਉ ਤਿਉ ਰਗਣਾ
ਤੇਰਾ ਦੀਆ ਖਾਹਿ ॥

O God! we are Thine. We have nothing separate from Thee that we may give unto Thee.' So, with such rising spirits did he come to Guru Sahib to sacrifice his head. Thereafter, Guru Sahib gave the third call, in response to which came Bhai Himmat Singh Ji of Jagannath, who was a *Jhivar* (water carrier) by caste. At the fourth call came Bhai Mohkam Singh Ji of Dwarka, who was a '*Chhimba*' (calico-printer) by caste. In response to the fifth call came Bhai Sahib Singh Ji of Bidar, who was a '*Nai*' (Barber) by caste. After that Guru Sahib took them to a tent. He made them put on new clothes and prepared the bowl of '*amrit*' (nectar).

All present watched and waited for Guru Sahib to demand another head. People vied with one another in offering their head. Besides, there were many others also who were weak. On such occasions, there are many those also who have come as spectators, who love their children. Their bodies were trembling at the sight of what was happening. So, by preparing '*amrit*' (nectar) Guru Sahib gave a new turn to Sikhism. Many persons describe this event in a different manner. These are mere doubts about which I

would like to make a few submissions.

First are those chroniclers who say that Guru Sahib had tethered five he-goats in the tent. He took the Sikh inside by the hand, slaughtered a he-goat. It died and its blood flowed outside. Now just think over it. There used to be a sound of slaughtering. Just slaughter a he-goat here. There won't be any sound if its mouth is gagged. There, on that occasion, 80,000 persons were sitting. In a furlong (220 yards) were sitting so many people. How far could they be from the Guru's seat or throne? Behind the throne was the tent. If a he-goat was slaughtered there, would it make any sound? On *kutchra* ground, it would not make any sound at all. Even if the head fell on *pucca* floor, it would not make any sound. Saying that there was a sound and a streams of blood flowed out of the tent is far from truth. You can do it practically, and you will see that the blood would stop flowing after a little distance.

Secondly, there are those writers who do not say anything. If he-goats had been slaughtered, then historians would have written that their carcasses were afterwards picked up and thrown away, or were disposed of otherwise. Even their belief gets shaken that the Guru was nothing, and had only enacted a drama. This is not so. The heads of the five Sikhs were really severed. In the first place, if Guru Sahib had put up a tent, we had no right to peep into it. The miracle that happened did happen. When Guru Sahib was going

to leave the world, at that time, he put up a tent-wall round his pyre. What happened within that tent-wall, nobody knows till today. One thinking is that Guru Sahib sat on his pyre cross-legged and with his yogic fire reduced his mortal frame to ashes. Alongwith this is their assertion that in the funeral ashes nothing except a small sword was found, when Guru Sahib was carrying on his body weapons and armour weighing $1\frac{1}{4}$ 'maunds' (one maund = 36 kg. approx.). Where did this so much iron go? It could at the most melt. In the first place, iron does not melt in a funeral pyre. You can test this by putting as word in it. It will never melt. If it at all melts, will remain in the ashes. Does iron ever burn? Those who make iron 'kushta' (oxide of metals for medicinal use esp. in *Unani* system of medicine) do it by firing hundreds of times. Secondly are those persons who say - it was dark and in the cover of darkness Guru Sahib escaped on a horse and emerged in a forest. Thereafter, he liberated Maratha chiefs Bala Rao and Baji Rao from the fort at Poona-Sitara. Then there is a third group of authors who say that Guru Sahib was carried on a hearse in a funeral procession and he was cremated in a regular and proper manner. They put an end to all kind of speculation regarding Guru Sahib's passing away. Holy congregation! God knows about the reality because nothing can be said about holy men possessing all powers. When the last rites of Guru Nanak Sahib were going to be performed, a quarrel arose between his Hindu and Muslim followers. The Hindus wanted to cremate, while the Muslims wanted to bury him in a grave. They wanted to construct a tomb on his grave. On the other hand, the Hindus said - 'We have to build a 'smadhi' (shrine built over the ashes of a dead person).' At last,

covering the body with a cloth sheet, flowers were placed on it. All were surprised to see that only flowers and cloth sheet were left there. The Hindu and Muslim devotees divided the flowers and cloth equally between themselves. The former built a 'smadhi' (shrine), while the latter constructed a tomb. Baba Budha Ji says -

'The Baba (Guru Nanak) is neither in the tomb nor in the shrine; he abides in the heart of Guru Angad.'

ਬਾਬਾ ਮੜੀ ਨਾ ਗੌਰ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਕੇ ਹੀਏ ਮੇਂ।

Guru Sahib entered the heart of Guru Angad Sahib and found an abode therein. The body vanished. Prior to that also are various stories when he had disappeared.

We do not consider the Gurus as capable and all-powerful but regard them as humans. A person, who was present on the occasion, has written about this incident. He was a Brahmin who had converted to Islam. His name was Awal Turani. Aurangzeb had sent him here as his secret agent. His duty was to send all important news from Anandpur Sahib to the Emperor. He used to send daily reports to the king. Earlier too, a spy had come who belonged to Golconda. He remained at Anandpur Sahib for a long time. This Awal Turani who was a convert to Islam, sent reports to Aurangzeb. The report he sent regarding the happenings on that *Baisakhi* has been quoted by one Bakshi Singh Adil in his book. He writes: "When the Guru gave the call, a Sikh got up at once without any hesitation or trembling. He went to Guru Sahib hurriedly. Before everyone's eyes, Guru Sahib severed his head. I was overwhelmed with fear. In the meantime, Guru Sahib gave a second call in response to which another Sikh offered himself. His head too was severed. Then

third, fourth and fifth Sikhs were also beheaded when they appeared before Guru Sahib. I was bewildered and frightened and so could not see what happened thereafter. When I came to myself, what I saw was that the Guru started reading some chants over a handle-less cauldron of water." This writer has described a steell bowl as a cauldron without handle. He writes: "The Guru started reading the chant with great speed. It was difficult to gaze at his resplendent face. At that moment, a woman came and put something in the water. After that he made it the elixir of life. Everybody said that it was 'amrit' (nectar). He joined the head and the torso of the first person, he had beheaded and sprinkled this water on him - five on the eyes, five on the head. Thereafter, coming towards his head, when he said - Utter 'Waheguru Ji Ka Khalsa, Waheguru Ji Ki Fateh,' that man, who had been beheaded, came back to life and stood up. Similarly, the Guru revived the remaining four Sikhs, whom he had beheaded. The entire congregation was filled with wonder and delight at the miracle the Guru had wrought. I am surprised that 20,000 persons at once got ready to partake of 'amrit' (nectar). At that time, the big hurdle was casteism. High caste people did not eat and drink with people of low castes. But the Guru made all of them drink from one and the same bowl. This was a great miracle that I witnessed." If this miracle happened, only then was it witnessed and recorded by a person who was a spy of Emperor Aurangzeb. Now let us examine according to *Gurbani*: 'Was the Guru an ordinary man like us? You may think that the Guru was a clever man, who enacted a drama. He did not have any spiritual power. He put up a tent in which he tethered he-goats. But this is not the view

of *Gurbani*. Dear brothers! do not regard the Guru as an ordinary man. The 'Akal Purkh' (Timeless One, God) said to Guru Nanak: 'O Nanak! I am 'Parbrahm Parmeshar' (Transcendental Lord God); you are Guru-God'. Now if 'Parmeshar' (God) does not have any power, then what is the use of being God? God created the universe with just one thought or idea.

'He fills and empties in the twinkling of an eye.'
P. 284
ਹਰਨ ਭਰਨ ਜਾ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰੁ ਫੋਰੁ ॥

In the twinkling of His eye lies the power of creation and destruction. He is an embodiment of power. That Lord God says: "Nanak! I am 'Parbrahma Parmeshar' (Transcendental Lord God); you are Guru-God." Here, Tenth Guru Sahib says -

'I stood up with joined palms, and bowing to Lord God, I said: Thy Path I shall spread only if Thou be at my back.'
Kabiowach Dohira
ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰ,
ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਿਆਇ।
ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ,
ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥

God tells him -

'I establish thee as my son.'
Chaupai, Bachittar Natak
ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।

'I have churned the body ocean and I have seen an enamouring thing come to view. The Guru is God and God is the Guru, O Nanak. There is no difference between the two, my brother.'
P. 442

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

Then, there is power in God, brother. In that case, what was the need for the Guru to enact such a stunt? He was capable and powerful. Such is the edict occurring in *Gurbani*:

*'My True Guru sustains all.
My True Guru slays and revives the mortal.
The glory of my True Guru has become
manifest in all the places.'* P. 1142

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਪ੍ਰਗਟੁ ਭਈ ਹੈ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ॥

Whatever Guru Sahib did, he did before everyone's eyes. Many persons with weak belief think: 'Can such a thing ever happen? 'This was wrought by the Guru himself who was Guru-God . Even Baba Farid, when he returned after practising Divine Name meditations and austerities for twelve years, came to acquire miraculous powers of inflicting death and reviving the dead. He sat under a tree on which sparrows were chirping loudly. Having practised austerities, the element of anger had increased in him. He had become irritable and short-tempered. He looked up and said: 'May you die, O sparrows!' At this utterance, all the sparrows fell down dead. Then the thought crossed his mind - 'I have needlessly killed God's chirping birds. What did I gain out of it? He cast his glance on them and said: 'Fly, O sparrows!' All the sparrows got revived and flew away.

Once Saint Namdev Ji was sitting on the bank of the Yamuna. The hearse of a young Brahmin was being taken away for cremation. His widow fully decked and adorned was accompanying him. She came to pay obeisance to Saint Namdev whose eyes were shut. He was absorbed in deep meditation and was enjoying indescribable spiritual relish. When he heard the jingling of the ornaments, he opened his eyes and said spontaneously: "Daughter, may you enjoy marital bliss!" The woman stuck to the saint's word and said, "My husband is

lying dead on the hearse. Now bring him back to life." The saint was caught in a dilemma. Then he heard a voice coming from within which said, "Namdev, don't worry. Hold the Brahmin by the shoulder and ask him to get up uttering 'Ram' (God's Name)". Saint Namdev did so and revived the young man. What was the result? The Sultan (king) killed a cow and asked saint Namdev to bring it back to life. He (saint Namdev) said: "I did not revive him. It was God's doing." But the truth is that he did bring young Brahmin back to life.

Then there is a similar incident involving Baba Atal. While playing in the previous evening, Mohan (a friend of Baba Atal) could not give his turn that he owed to him (Baba Atal). At night, Mohan died of snake-bite. In the morning, the previous day's game started. Mohan did not come. Baba Ji said, "Call him." His comrades said, "He is not coming." Whenever they went to summon him, his parents said, "Let Baba Ji himself come and take him away." When Baba Atal went to his house, he was lying dead. Putting his 'khundi' (playing hook) round his (Mohan's) neck, he said, "You are feigning death to avoid giving your turn. Get up and give your turn." It is said that Mohan came back to life. It is stated in history that Sixth Guru Sahib did not approve of it. At last, he (Baba Atal) had to give up his mortal frame in place of Mohan.

Baba Gurditta Ji learnt that a tiger had come, when the hillmen raised a hue and cry that it was slaughtering their cows. Baba Ji went into the forest. There he saw a white cow roaming about. From a distance, taking it for a tiger, he shot an arrow and killed it. The hill people protested that he had killed their cow and

decided to complain to the king. Sixth Guru Sahib had removed his weapons. He was in a dilemma as to what should be done. The hillmen would complain to the king, who would send his soldiers. That would create a storm. The only way out seemed to be that he should revive the cow. Its intestines had come out with the arrow. Uttering 'Waheguru' (God's Name), he sprinkled water on it. As a result, the cow came back to life.

Once Guru Nanak Sahib was sitting on the bank of the Yamuna, where now stands a *gurdwara* on the outskirts of Delhi. Early in the morning, he heard the sound of weeping and crying. He asked Mardana to find out who was crying and why. Mardana went there and inquired about it. He informed: "Revered sir! a 'Mahout' (elephant keeper or driver) had lost his elephant. He and his family depended on it. They received salary for looking after the elephant. They are crying because they have lost their job." Guru Sahib said, "Go and tell them that their elephant is alive, and so they should not weep." When Mardana went to them to convey this, he saw that the elephant was living.

Next day, the king came to know that a holy man had come to the city who had revived a dead elephant. He came to Guru Sahib and said, "O holyman! I have heard that you have revived a dead elephant." Guru Sahib said, "O king! life and death are in the hands of God. The holymen can only offer prayers." He said, "Now show me by killing." Guru Sahib said, "He is already dead. What more should I show by killing? "At once did the elephant fall down dead with a thud. Then the king said, "Now revive it." Guru Sahib said, "Now, it cannot be revived. The holy men are able to lift what God has made to fall,

but God does not lift what the saints have made to fall.

'My saint can release one bound by me, but I cannot release one bound by my saint.

If, at any time, my saint seizes me and binds me, then even I cannot raise any objection.'

P. 1252

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ
ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੇਰਿ ॥
ਏਕ ਸਮੈ ਮੈ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ
ਤਉ ਫਨਿ ਮੈ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥

Look! let me explain to you. Take the one felled by God as live charcoal. Pick up a live charcoal and role it in the palm of your hand a couple of times, your hand will not get burnt. The saints are dyed in God's love, very much like a piece of iron thrown into the fire. It will become red hot. You will be able to move your hand through the flames, but you cannot touch the red hot iron piece. Your hand will get burnt by touching it. Similarly, one felled by God is lifted by the saint but one felled by the saint cannot be picked up or revived by God. There are hundreds of such examples.

One day, Guru Amar Dass woke up early in the morning. Hearing the sound of weeping, he asked from where the sound was coming. The attendants said: "Brahmin's (Brahmin's wife) son has died." He said, "Go and tell her that her son is alive. So she should not weep." He came back to life. Guru Sahib prohibited the very entry of Death saying: "As long as I am living you are not to kill any child. You are not to enter here." So during Guru Sahib's life-time, Death did not come there. In this way, there are many such examples.

The other thing mentioned in his report by Aurangzeb's spy is that Mata Jito Ji put something in the bowl of water. In this context, history says: When Baba

Budha Ji informed Mata Jito Ji that Guru Sahib was making the *Sikh Panth* so belligerent that nobody would be able to control and manage it. He said, 'Some 'amrit' water fell out of the bowl. Some sparrows pecked at this water. Ever since then, they have been fighting with one another and are bleeding. Therefore, kindly put some sweetness into it.' At this, Mata Jito Ji brought some sugar bubbles and put them into the 'amrit' (nectar) while it was being prepared. At that time, Guru Sahib made the following utterance -

'It's good thou hast come and put sweetness into water.

The Panth, otherwise, would have become very belligerent,

And fought to death.'

ਭਲਹੁ ਭਇਓ ਤੁਮ ਚਲ ਕਰ ਆਈ॥

ਨੀਰ ਵਿਖੇ ਪਾਈ ਮਦੁਰਾਈ॥

ਨਾ ਤਰਿ ਪੰਥ ਹੋਤ ਵਡ ਕਰੁਰਾ॥

ਤੇਜ ਕਰਮ ਕਰ ਕਲਹ ਕਰਿ ਪੁਰਾ॥

If you had not come and put sugar bubbles into the baptismal drink, belligerency would have increased too much. The Sikhs would not have given up fighting without either killing the adversary or dying themselves. In this way, a momentous event took place in spiritual history. Guru Sahib created that nectar, which is called 'Aab-e-hayaan' (Elixir of life). If the sparrows drink it, they can attack even hawks. This nectar raised the Sikhs above death, because only that drink is called 'amrit' (nectar conferring immortality) where death cannot reach. With this 'amrit' (nectar), Guru Sahib transformed the Sikh community. At that time, came the call - Dear, all of you should partake of this 'amrit' (baptismal nectar).

'The True Lord has made the congregation of the holy His throne.

Nanak, the image of the Fearless and Formless Lord is regarded Supreme among Sidhas and Naths.

The Tenth Guru worshipped the Timeless One while administering 'amrit' (nectar) prepared with 'khanda' (two-edged sword).

Drink thou this nectar prepared with 'khanda' (two-edged sword) to make fruitful this life.

Creating the Khalsa, the Guru has kept it in his company.

The apostates giving up this company suffer. Blessed is Guru Gobind Singh - both Guru and disciple.'

Bhai Gurdas Ji, Var 41/1

ਹਰਿ ਸਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।

ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾ ਖੇਲਾ।

ਗੁਰੁ ਸਿਮਰ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।

ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ॥

The 'Five' (Beloved Ones) were administered 'amrit'. The author Awal Turani writes: 'O king! I was simply amazed. When I gazed at their faces and bearings again, I could not recognize them. They appeared dyed in glory. Their faces were glowing red. A wonderful zeal spread in the entire congregation. They became euphoric. The 'aab-e-hayaan' (elixir of life) appeared revealed in them. Such a nectar did come into being which could revive the dead.' Even now there is power in it. When the Five Beloved Ones collectively prepare the bowl of 'amrit' (nectar), the Guru acts through them. Holy congregation! the Guru is already present in each one of them. When the five join hands, then no doubt is left about the presence of the Guru in them.

Another example is of Bhai Sahib Bhai Randhir Singh Ji of Narangwal. He himself writes: "Once we had planned to administer 'amrit' (baptismal nectar) at Khalsa College, Ludhiana. In those days, it used to be a school. Of the 'Panj Piaras'

(Five Beloved Ones) required to administer 'amrit' (baptismal nectar), we were told that one was short. We said - 'Commence the 'ardas'; the fifth 'Piara' (Beloved One) is coming.' When after offering 'ardas' (prayer), we looked behind, the fifth 'Piara' (Beloved One) was standing. This fifth Beloved One was your Biji's (Bibi Ranjit Kaur's) father. The bowl of 'amrit' (baptismal nectar) was prepared. When they started administering 'amrit' (nectar), Bapu Ji (Biji's revered father) first poured five palmfuls in the head, then made the young boy drink it. When he poured the last palmful in the eyes, he said - "Utter 'Waheguru Ji ka Khalsa, Waheguru Ji ki Fateh'." (The Khalsa is of the Lord, and victory is to the pious Lord God). The young boy could not speak out the salutation. We started looking at him and observed that he had gone into a trance. We asked him (your Biji's revered father): 'Now, what will happen?' He said: 'I happened to sprinkle the water (nectar) with a little greater awe and dignity. When the water went from a heart aligned with God, it had a spiritual current. As a result, the boy's consciousness got elevated. Now his consciousness will descend, that is, he will become normal after 56 hours, because holy water happened to be sprinkled with greater awe and dignity.' Then we said to the 'Panj Piaras' (Five Beloved Ones) : "Look! impart that much power which the recipient can bear." The 'amrit' (baptismal nectar) was administered; the Akhand Path (uninterrupted reading of Guru Granth Sahib) was started. Thereafter, when 48 hours had passed 'kirtan' (singing of Gurbani) was started. After the 'bhog' (conclusion of reading of Guru Granth Sahib), as 'kirtan' (singing of Gurbani) was still going on, the child becoming weightless, became air borne. He rose high.

He opened his legs and started floating like a fish above the devotees. Floating over our musical instruments, he lay prostrate before Guru Granth Sahib. Bapu Ji got up and said, "Bhai Sahib! at this moment, the boy's soul, standing at the Divine Portal, is seeking union with God. Kindly start singing 'lavvan' (Gurbani verses prescribed for solemnizing marriage)." These are meant for the union of the soul with the Lord. Bhai Sahib has written: "We started 'kirtan' (singing) of 'laavan' (verses of marriage ceremony). The boy, lying in front of Sri Guru Granth Sahib, got up. When he started walking his feet did not touch the ground. He appeared to be gliding above the floor. He became weightless. Gradually, his feet touched the ground." These are quite recent happenings not of distant past. Your 'Biji' (Sant Ji's wife addressed respectfully and affectionately as 'Biji') is sitting here and the village people also know how this incident took place.

Here we tell the devotees: "Do readings of Jap Ji Sahib. You will get well. Do it with concentration of mind. Place a bowl of water in front of you. After every 'path' (reading) of Jap Ji Sahib, the water is stirred with a 'kirpan' (small sword) five times. Neither is there a doctor to give medicine, nor any medicine is taken; then how is it that a person is cured? It is because there is 'power' in 'bani' (Guru's utterance). Holy congregation! people suffering from serious ailments have gone cured from here by following this Name-therapy. They render voluntary service and practise Divine Name meditation. There is power in Gurbani. When man's mind becomes aligned with God, a kind of Divine electric current starts flowing in him. The same is the case with 'amrit' (baptismal nectar). It is such a thing which

we cannot describe. It reaches the Name abiding within our inner self. God's Name is lying within us -

'The nine treasures and the Nectar are Lord's Name.

Within the human body itself is its seat.

There is deep meditation and melody of celestial music there.

The wonder and marvel of it cannot be described.' P. 293

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮੁ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥

When the boon of the Name Divine is forcefully given from outside, the recipient becomes aligned with the Name. The Name Divine is revealed from within the self, and Guru Sahib describes 'amrit' as the 'Name' itself -

'Nectar is the Name of the Lord God, O my soul. By the Guru's instruction the Name-Nectar is attained.

Poisonous is the pride of worldly valuables (Maya), O my soul.

Through God's Name-nectar this poison is eliminated.' P. 538

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ॥

Only 'amrit' which is called the Name Divine, has the power to annul the poison of egoism. The Name is revealed from within the self. The Name destroys ego. So, in this way, Guru Sahib administered 'amrit' (baptismal) in groups, and, according to contemporary estimates, 20000 Sikhs became 'amritdhari Singhs' (duly administered baptismal nectar). Assembling them all, Guru Sahib said, "From today onwards, you are to have faith in and worship Timeless One God and none else.

You are not to consider anyone greater than Him. You are to consider the Guru as God's image. He is the Living wakeful Light pervading everywhere -

'All over the earth and the sky is present One Sole Light.

Neither less nor more is it anywhere, and nor does it decrease or increase.'

Akal Ustat

ਜਿਸੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ।

ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ, ਨ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥

In whichever direction, you look, God's might is pervading; God Himself is present everywhere in a subtle form. That Eternal Light has to be meditated upon by repeating - *Waheguru, Waheguru* (God's Name). You are not to let your faith and belief in God waver -

'He whose mind dwells, night and day, on the Ever-effulgent Light and who gives not a moment's thought to aught but the one,

Who wears Perfect Love, within faith, and believes not even mistakenly in fasting, tombs, crematoriums and hermitages,

Nor in pilgrimages, nor customary charities, nor a set code of self-discipline.

And believes in the One alone and not another;

And when God's Light illumines perfectly his heart, then is he known a Khalsa, purest of the pure.' Tenth Guru, Swaiyyas

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ,

ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ,

ਬ੍ਰਤ ਗੌਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ॥

ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,

ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ॥

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ,

ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ,
ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ
ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

**For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-
receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs;
and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following**

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine
please forward cheque \$ 30.00 payable to
A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road,
Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable
Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji
Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com**

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

**Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408**

**Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-7788389135**

**Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000**

IN INDIA

09417214391, 09417214379

09814612900, 9417214378

Email : atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bhai Gurinder Singh

Cell : 469927233, Phone : 394091040